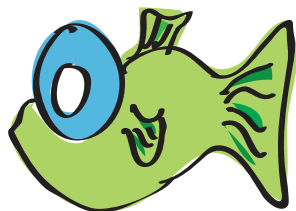

forening møder forum

Specialetitel: Forening møder forum

Forfatter: Maria Odgaard Sørensen

Illustration: Maria Odgaard Sørensen og Lin Bach Jensen

Uddannelse: Medieret kommunikation, Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet

Vejleder: Tem Frank Andersen

Anslag/sider: 183.635/76,5

Tryk: Printnord aps, Fanøvej 2, 9800 Hjørring

abstract

The purpose of this thesis is to investigate the relationship between hobby associations (or clubs) and Internet-based forums, using the aquarium hobby as a case. The thesis has its starting point in the following research question:

Today, aquarists may pursue their interest not only in clubs, but also on discussion forums online. Seen through the lens of communications theory, what then characterises the two forms of social intercourse and the relationship between them? What boundaries are set by the new possibilities of information technology and late modern society as regards the survival of hobby associations in the future?

This abstract summarises the studies performed in this thesis and the consequent results.

Club and forum members are essential and thus had to be pivotal. For this reason, a three-part empirical study with emphasis on the members was initiated. The study consisted of an observational visit at an aquarium auction, a gathering and analysis of numerous “threads” from two specific forums – Akvarieviden.dk (AV) and Akvariesiden.dk (AS) – and finally, a thoroughly worked out questionnaire on these two forums.

First, however, some important analyses of modernity and modern life put forth by Anthony Gid-

dens, Zygmunt Bauman, and Manuel Castells were examined carefully. Niklas Luhmann was incorporated as well for his understanding of communication along with Tim O'Reilly who provided a description of the modern Internet, web 2.0, and Mark Granovetter who is known for his sociological theory on network tie quality. The keywords of this examination were globalisation, fluidity, network-based individualism, threats, privatised faith in the future, life as individual project, abstract trust, and consumerism. As for web 2.0, the keywords were user-involvement, interaction, participation – innovation in assembly. The Internet has become fluid as well, the release cycle has ended, and permanent yet ever-changing beta-versions are now standard. Data have become central because web 2.0 is all about servicing the user. Accordingly, tools and techniques for utilising those data in the best possible way are crucial.

Returning to the three-part study, the auction painted a picture of aquarists as somewhat nerdy types, but also revealed a broad social acceptance in this hobby. However, it was also discovered that there might be a tendency towards “closed circles” in some aquarium clubs.

The most important finds in the analysis of the threads were that some forum members considered the umbrella organisation of the aquarium

clubs to be out-dated and too bureaucratic; that young members tend not to do voluntary work in the clubs; that this hobby is not trendy among adolescents; that club meetings were old-fashioned; and that the Internet was seen generally as a competitor of the clubs because it makes for easy and cost free access to information. At the same time, though, members also eagerly discussed the benefits and cosiness of being a club member.

The questionnaire tested a number of hypotheses and discovered lots of facts on the members of this hobby and their views on clubs and forums, the most important being the members' diverging images of clubs (cosy, old-fashioned, few people) and forums (many people, easy, modern, lots of activity), and a surprising tendency to rank practical-personal needs above social needs when asked to associate the meeting of needs with clubs and forums. This was contradictory to the physical-social aspect of clubs as the most important one. The aquarists generally claimed to know very little about the activities of local clubs, and 74% noted that a club had never contacted them. 123 out of 131 participants thought that forums and clubs could not be seen as competitors – this was also contradictory to the thread study.

This thesis concludes that there seems to be a divide between what aquarists say and do: They praise

clubs, but stick to forums anyway, roughly speaking. This could be explained by the clubs' poor communication and old-fashioned ways along with a general tendency to romanticise an old idea of community. It is suggested that clubs have two options: to do nothing if change is unwanted or to seek renewal by creating a new "fluent" type of hybrid club based on some communicative and structural changes (e.g. organic work forms, less formalisation, integration of web 2.0) and the Internet as central platform.

The closing of this thesis is an article (targeted at aquarists) that conveys its results.

forord

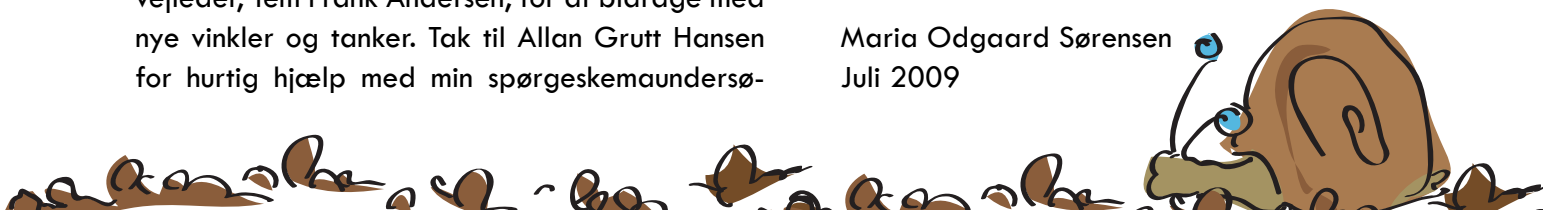
Dette speciale er udarbejdet ved Institut for Kommunikation på Aalborg Universitet. Det karakteriserer danske fritidsforeninger og online debatfora og disse to fænomeners forhold til hinanden med udgangspunkt i medlemmernes (brugernes) egen opfattelse. Akvariehobbyen er valgt som case. Specialets overordnede formål er at generere en viden, der hjælper foreningerne til at forstå og navigere i den tid, de befinder sig i.

Venlige mennesker har tålmodigt hjulpet mig frem i processen med at skrive dette speciale, og de fortjener en stor tak. Tak til Thomas Borchmann, som lod regler være regler og hjalp mig i gang, da jeg ingen vejleder havde endnu. Tak til min vejleder, Tem Frank Andersen, for at bidrage med nye vinkler og tanker. Tak til Allan Grutt Hansen for hurtig hjælp med min spørgeskemaundersø-

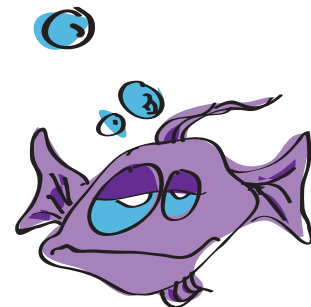
gelse og til Malene Charlotte Larsen for gode literaturhenvisninger. Tak til Lin Bach Jensen og Rune Kristensen for hjælp med layoutet. Tak til verdens flittigste akvarist, min mor Kirsten, for saglig evaluering af mine undersøgelsesspørgsmål. En kæmpe tak også til alle de brugere på Akvarieviden.dk og Akvariesiden.dk, som var lynhurtige til at bakke op om min spørgeskemaundersøgelse og deltog flittigt og helhjertet. Og så er der Mads, som det næsten er håbløst at takke, for hvor skulle jeg starte, og hvor skulle jeg slutte? Tak, fordi du holder med mig.

God læselyst!

Maria Odgaard Sørensen
Juli 2009

indhold

Indledning

Den danske foreningstradition 8
Foreningsdanmark i krise? 8
Internettet – ven eller fjende? 9
Case: akvariehobbyen 10
Specialets formål og opgave 13

Begreber

Hvad er en forening? 16
Hvad er et debatforum? 19
En samlet forståelse: praksisfællesskaber 22

Metode

Teoretisk fundament 26
Empirimetodiske overvejelser og praksis 28
Generalisering 31

Kontekst

Hvad er kommunikation? 34
Modernitet og moderne liv 36
Internettet i dag – web 2.0 41

Empiri

Datasæt 1: auktionen 46
Datasæt 2: trådene 48
Datasæt 3: spørgeskemaet 58

Diskussion

Fællesskab, konkurrence og forandring 70
Akvarister er også moderne 72
To veje at gå – endnu 73
Sammenfatning af resultater 76
Formidling til foreninger og fora 76

Konklusion 80

Perspektiv 84

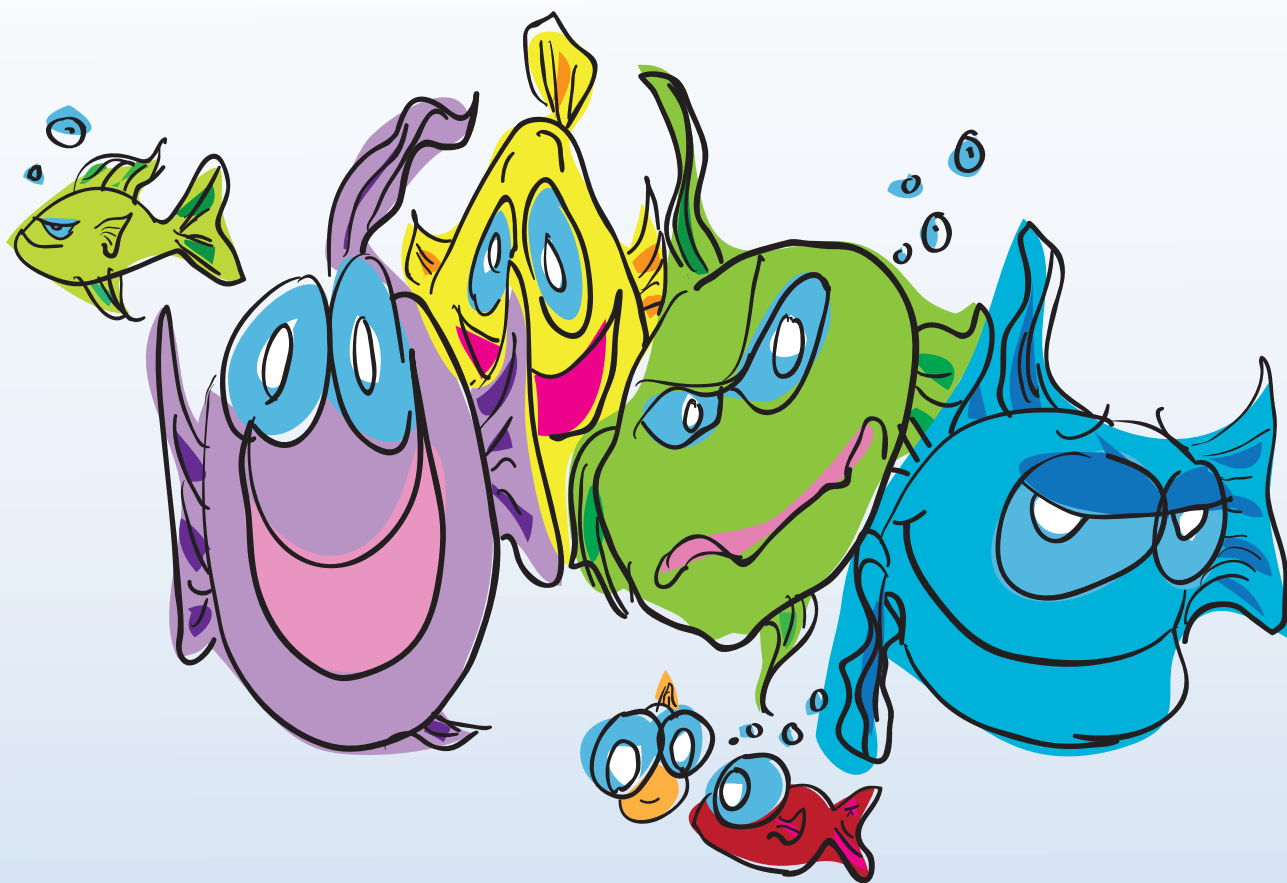
Litteratur 87

Appendiks

Artikel til akvarister om specialets resultater

Bilag på cd

1. Beretning fra akvarieauktion i Viborg
2. Tråde m.m. fra AS og AV
3. Årsberetninger og regnskaber fra AV
4. Vedtægter og information om donation (AS, AV og DAU)
5. Projektpræsentation til AV, AS og CC
6. Korrespondance om konkurrence
7. Tilladelse til spørgeskemaundersøgelse (AV, AS) og sponsoraftale (CC)
8. Evaluering fra Kirsten Sørensen (testpilot) og endeligt spørgeskema
9. Spørgeskema, spørgeskemastatistik og hypoteser
10. Brugerstatistik, AS og AV

indledning

indledning

Den danske foreningstradition

"Foreningsdanmark". Ordet står ikke i Sprognævnets retskrivningsordbog, men vi danskere kender det alligevel så godt, at det sætter fut i en sand associationsekspllosion: grønt græs, friske spejdere, håndboldpiger, fiskeklubber, hjemmebagt kage, holdånd og husk det nu, vi spiller koncert på søndag i skolens gymnastiksal... Det er let at lade sig gribe af Morten Korch-nostalgien. Skærer vi det sukkersøde lag af, er der imidlertid stadig en kerne af sandhed tilbage. Ifølge Lars Torpe og Torben Kjeldgaard (2003) og deres komparative undersøgelse af det danske foreningslivs demokratiske potentialer og sociale kapital fra 2001 peger meget på, at Skandinavien vitterligt har en særlig "folkelig" og frivillig foreningstradition sammenlignet med andre lande i Europa (ibid.: 67-70). I Danmark har vi fx en høj foreningstæthed, en lav professionaliseringsgrad (dvs. få betalte medarbejdere og i stedet et stort frivilligt engagement) og en stærkt formaliseret demokratisk organisering sammenlignet med en række andre europæiske lande (ibid.: 17-67). Det danske samfund er altså i høj grad præget af frivillig organisering, og det har stor betydning for landet, socialt som økonomisk. Den danske foreningstradition har sin rod i 1860'ernes Danmark, hvor demokratisk organiserede, lokale foreninger vandt frem til støtte for især "klassebaserede

og idé-/værdibetonede" grupperinger som arbejderbevægelser og andelsforeninger (ibid.: 17). Fra omkring 1930'erne fik interesseorganisationerne imidlertid overtaget, og foreningsdanmark prægedes af fagforeninger og landbrugsorganisationer. Fra efterkrigstiden og frem udvikledes det offentlige system drastisk, og organiseringen af danskernes fritid blev fra da af det centrale. Selv om der her i det nye årtusind igen dannes flere interesseorganisationer (fx patientforeninger, pensionistforeninger), så er det netop billedet af de mange fritidsklubber, de fleste nok forbinder med "foreningsdanmark".

Foreningsdanmark i krise?

Men i løbet af de sidste 10-12 år er der slået skår i glæden, og rygterne tager til i styrke: Foreningsdanmark er vingeskudt, svækket, ligger endda for døden, siger pessimisterne.

"Der har i de senere år har været talt om [sic], at foreningerne var inde i eller kunne imødeste en medlemskrise. Flere ting kunne tyde herpå: Større konkurrence fra de elektroniske medier (tv og Internet), andre konkurrerende fritidstilbud, større pres på arbejds- og familieliv, større individualisme mv. En survey foretaget i 1998 viste imidlertid ganske overraskende, at medlemstallet i foreningerne ikke var faldet, men at det tværtimod

var gået den anden vej (...)."
(Torpe og Kjeldgaard, 2003:33)

Torpe og Kjeldgaards undersøgelse har efterhånden et par år på bagen. I dag er der dog næppe færre, der synger med på foreningsdanmarks svanesang, sådan som Hanne Børsh og Annemette E. Israelsens udlægning i "Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid" peger på:

"Foreningerne mærker, at der er forandringer under opsejling, og med jævne mellemrum bringer medierne dystre bulletiner om foreningslivets tilstand. Medlemsflugt, foreningsdød, topstyring, bureaukrati og mangel på folkelig forankring er nogle af de ubehagelige overskrifter, der dukker op. Der er mange tolkninger og gisninger om foreningslivets tilstand i Danmark, men hvordan står det egentlig til? Er Forenings-Danmark ved at lukke? Eller er det blot tid til et hamskifte i en zappertid?"

(Børsh og Israelsen, 2001: 4)

Stadig synes intet entydigt. Der bliver peget på mange årsager til det berygtede "fællesskabets forfald", herunder unges ændrede adfærd ("zapperunge"), den fremherskende forbrugmentalitet, individualisering, projektorientering ("her og nu-engagement"), forældede organiser-

ingsformer, ældre generationers manglende vilje til fornyelse og til at lade de unge få medansvar, og ja... så er der lige det med internettet (Preisler, 2001; Børsh og Israelsen, Lillevang, Rosenkrands, Harritz, Torpe samt Bisgaard i Børsh og Israelsen, 2001). Og det er her, mit speciale finder sit udgangspunkt.

Internettet – ven eller fjende?

Mens "foreningsdanmark" klinger lidt gulnet i kanten, så lyder Facebook, Twitter og debatfora på internettet anderledes dugfriskt. Ifølge Stig Hjarvard og "Det selskabelige samfund" (2005) har den gammeldags samtale ansigt til ansigt da også fået konkurrence, ja denne samtale er endog "blevet forvist til en niche" (ibid.: 36). Alt imens vi moderne danskere i stigende grad vælger at være i selskab med medier (eller mennesker via medier), som Hjarvard udtrykker det (ibid.: 22), så lever idealet om ansigt til ansigt-kommunikation som værende den bedste, mest ægte, umanipulerede kommunikation stadig i bedste velgående (ibid.: 40f), hvis vi skal tro Hjarvard. Men hvis "ægte samvær" stadig er stærkt knyttet til fysisk samvær i manges bevidsthed, så er det måske foreningernes trumfkort?

Hvad enten foreningerne er i tilbage- eller fremgang, vil udviklingen givetvis skyldes en palet af flere faktorer, sådan som jeg tidligere var inde

på. Men hvordan mon foreningsmedlemmerne selv oplever lige netop internettets rolle i relation til deres foreningsmedlemskab? Ser de internettets sociale og informative kapaciteter som konkurrerende alternativ til foreningerne? Der er dem, der mener, at internettet er et slags moderne, kommunikativt værktøj, som foreningerne ikke har råd til at ignorere eller bruge på en utidssvarende måde; det er om at komme ind i kampen – ellers har man allerede tabt (se fx Rosenkrands i Børsh og Israelsen, 2001). Der er også dem, der lægger mere vægt på, at det besungne fællesskab ikke er forsvundet, men allermest blot har ændret karakter. Stærkere bånd er afløst af mange flere svagere bånd¹, og de mange nye medierede kontakt- og kommunikationsmuligheder supplerer snarere de gamle former (Hjarvard, 2005: 192f). Banen er kridtet op: Dette speciale vil tune in på spændingsfeltet offline/online foreningskultur.

Case: akvariehobbyen

Eftersom det ville være umuligt for mig at arbejde med alle danske foreninger og alle internettets sociale kommunikationsmuligheder i dette speciale, har jeg skåret til og fokuseret. Til det formål har jeg udvalgt en case, nemlig akvariehobbyen.

1. For en uddybende forklaring af sociale båndets kvalitet, se Granovetter, 1973. Vi vender også tilbage til ham senere.

Når valget faldt på netop denne hobby og dens tilhørende foreningskultur, så skyldes det først og fremmest mit personlige kendskab til og engagement i hobbyen gennem flere år. Det skal dog tilføjes, at en del eftertænkssomme overvejelser understøtter dette valg: Akvariehobbyen er hverken særlig stor eller særlig lille; den er fritidsbaseret; den er i princippet åben for alle, der har lyst til at være med; den egner sig hverken åbenlyst godt eller åbenlyst dårligt til at benytte internettets muligheder²; den er økonomisk hverken specielt godt eller specielt dårligt stillet; og den er hverken ”teknologiforskrækket” eller ualmindeligt langt fremme i teknologi-skoene. Med andre ord må man forestille sig, at akvariehobbyens foreningsliv ikke er ekstremt i nogen henseende, og det gør den til et godt valg.

Der findes ikke nogen helt præcise optegnelser over antallet af akvarieforeninger i Danmark – til dels fordi enhver er i sin gode ret til at danne en forening når som helst takket være den grundlovssikrede danske foreningsfrihed³. Min egen søgning tyder imidlertid på, at der er mindst 32 danske⁴ akvarieforeninger pt., hvoraf

2. Sådan som fx en forening for Adobe Photoshop-brugere eller (blinde) førerhundeejere kunne siges at gøre.

3. § 78 i Grundloven sikrer foreningsfriheden. Om dansk foreningsfrihed, se Stavnsager, 2008: 9 eller Hasselbalch, 2001.

4. I et par tilfælde; skandinaviske.

mindst 28 har en hjemmeside⁵. Hovedparten af de danske foreninger er medlem af en fælles paraplyorganisation, Dansk Akvarie Union (DAU), som har som sit erklærede formål

"At udbrede og fremme kendskabet til akvarie-hobbyen.

At varetage akvariehobbyens interesser udadtil.

At samle alle danske akvarister, akvarieforeninger samt foreninger af beslægtet art.

At arrangere konkurrencer på landsbasis. Eventuelt i samarbejde med andre sammenslutninger med samme interesse."

(Kilde: <http://www.danskakvarieunion.dk/show.php?id=9>, 16.06.09)

De enkelte foreninger holder typisk et månedligt møde i et klublokale eller hos et af medlemmerne, hvor der så snakkes om fisk, akvarieopsætning, sygdomme, yngelpleje, teknik mv. over en øl eller kaffe og kage. Der er måske fastsat et tema for aftenens debat, der kan være arrangeret diasshow eller foredrag. Medlemmerne kan udveksle erfaringer, hjælpe hinanden med opsætning af nye akvarier og bytte udstyr, også uden for klubaftrænerne. Man har gerne en fælles telefonliste og kalender over årets arrangementer. Det er også almindeligt, at foreningens medlemmer passer

nogle fælles akvarier, som står i mødelokalet. I større foreninger med mange medlemmer som fx Århus Akvarieforening er der ofte såkaldte "interessegrupper", som også mødes uafhængigt af resten af foreningen, fordi de fx holder samme fiskeart. I større foreninger afholder man også mere krævende arrangementer som fællesudflugter, åbne auktioner for alle landets akvarister eller årlige udstillinger med mange stande og sponsorer. Det er også populært blandt foreninger at have eget medlemsblad, som sendes ud til medlemmerne typisk 4-6 gange årligt. Kontingentet er ofte fastsat til godt et par hundrede kroner om året, og foreningerne er alle – så vidt mit kendskab rækker – organiseret helt traditionelt med bestyrelse, generalforsamling og vedtægter. Medlemstallet svinger fra kun en lille håndfuld til ca. 150 for nogle få lokalforeningers vedkommende, uden at dét dog betyder et månedligt fremmøde på mere end 10-30 personer.

Hvad er så disse akvarieforeningers mest konkrete, virtuelle "trussel" (hvis der da ellers er tale om konkurrence)? Svaret må blive de mindst 15 forskellige, danske debatfora, der har akvariehobbyen eller dele af den som fokus. To af de største er Akvariesiden.dk (AS) og Akvarieviden.dk (AV). Her huserer flere tusinde brugere – ca.

5. Kilde: www.danskakvarieunion.dk d. 20.02.09, Google

Danske akvariefora

Akvariesiden.dk
Saltvandssiden.dk
Cichlids.dk
Saltvandsforum.dk
Akvarieviden.dk
Cichlideviden.dk
Saltvandsviden.dk
Havedamsviden.dk
Rejesite.dk

Akvarieplanter.dk
Aquaforum.dk
Discusforum.dk
Nordicreefforum.dk
Malleforum.dk
Coryforum.dk

Figur 1. Kilde: Google,
ovennævnte sider

8000 (aktive) på AS, for eksempel, som er det største⁶. Mange af dem er online hver eneste dag, hvor de diskuterer mange af de samme emner, som kendes fra klubaftner i foreningerne. Man viser hinanden billeder af nye fisk, yngel, akvarier, sygdomstilfælde. Man beder om råd og kommer med svar. Man sælger, bytter og køber udstyr af hinanden. Man arrangerer endda ind i mellem fælleskørsel, julefrokoster og lignende. Beskrivelser af små sjove hverdagsepisoder, diskussioner om nyeste biograffilm, præsidentvalg eller almen dyrevelfærd finder også vej til foraene sammen med kontinuerlige debatter om sidens udvikling af nye features. Hver bruger har sin egen profil, en redigerbar underside på hjemmesiden, hvor vedkommende kan lægge billeder ind og beskrive sig selv og sin interesse.

Interessant nok er mange af disse debatfora organiseret med en "styrelse" bestående typisk af

sidens ejer og en række "admins" (administratorer), som håndhæver et regelsæt, der skal accepteres af enhver bruger. Administratorerne "headhunted" eller melder sig selv til opgaven, og de er typisk særdeles aktive brugere. Det er dog ikke alle sider, der har et officielt regelsæt. Administratorernes opgaver kan også være at programmere på siden (videreudvikle), skrive artikler, læse korrektur, oversætte, komme med idéer etc. AV er som vist nok det eneste danske debatfora konstitueret som en forening med vedtægter, generalforsamling, aflæggelse af årsregnskab osv. (bilag 4). AV linker også til foreningers hjemmesider, så på den måde er der klart en forbindelse mellem AV og foreningslivet. Det hænger givetvis sammen med, at en af starterne af AV er DAUs formand. På den måde er nogle af akvariehobbyens vigtigste drivkræfter altså markante skikkelser på både debatfora og i foreningssammenhæng. Foreningerne og debatforaene udgør således ikke to helt separate verdener. Den største forskel mellem foreninger og debatfora er nok i virkeligheden online/offline-aspektet.

Medlemskab (oprettelse af brugerprofil) er gratis på alle landets debatfora, men på mange sider (heriblandt AS) har man skabt mulighed for donationer fra brugerne. Debatforaenes øvrige indtægtskilder er sponsorer og bannerreklamer fra dyrehandlere med specielt fokus på akvaristik.

6. Se bilag 10, Karl-Henrik Arendts mail

Danske akvarieforeninger – minimum

Avedøre Akvarieklub
 Ballerup Akvarieklub
 Helsingør Akvarieforening
 Københavns Akvarieforening
 Silkeborg Akvarie Forening
 Skive og omegns
 Akvarieforening
 Viborg Akvarieforening
 Nyborg Akvarieforening
 Lyngby Akvarieforening
 Storkøbenhavns Akvarie Klub
 Haslev Akvarieforening
 Holbæk Akvarie Klub
 Aalborg Akvarieforening
 Hjørring Akvarieforening
 Horsens AkvarieKlub
 Randers Akvarieforening
 Århus Akvarieforening
 Esbjerg og Omegn
 Akvarie Klub
 Trekantens Akvarieforening
 Tønder Akvarieklub
 Karlsmosens Akvarieklub
 Roskilde Akvarieforening
 Vestsjællands Akvarie- og
 Terrarierklub
 Ølstykke Akvarieforening
 Odense Akvarieklub
 Sydøyn-Langeland Akvarieforening
 CorydorasKlubben Danmark
 Dansk Cichlide Selskab
 Poecilia Scandinavia
 Skandinavisk Killi Selskab
 Poecilia Scandinavia

Figur 2. Kilde: Google og
www.danskakvarieunion.dk
 d. 20.02.09,

Specialets formål og opgave

Når jeg har valgt at døbe specialet "Forening møder forum" og ikke "Forening versus forum" eller lignende, så skyldes det netop, at jeg ønsker at give specialet karakter af et møde. Et møde er ideelt en første kontakt, noget fredeligt, en udforskning, to parter spejling i hinanden. Hvad kan man genkende? Hvad stikker ud som anderledes?

Specialets ultimative formål hænger uløseligt sammen med min egen motivation for projektet: at give akvarieforeningerne en bedre forståelse af den verden, de befinder sig i, set fra en kommunikativ synsvinkel. På et mere konkret plan ønsker jeg at skabe en viden om, hvori forskellene på forening og forum egentlig består, hvis man spørger medlemmerne. Jeg er nået frem til følgende problemformulering for nærværende speciale:

Akvarie hobbyister har i dag mulighed for at dyrke deres interesse ikke blot i akvarieforeninger, men også gennem online debatfora. Set med kommunikationsteoretiske briller hvad karakteriserer så de to samværsformer og forholdet mellem dem? Hvilke rammer sætter de nye infor-

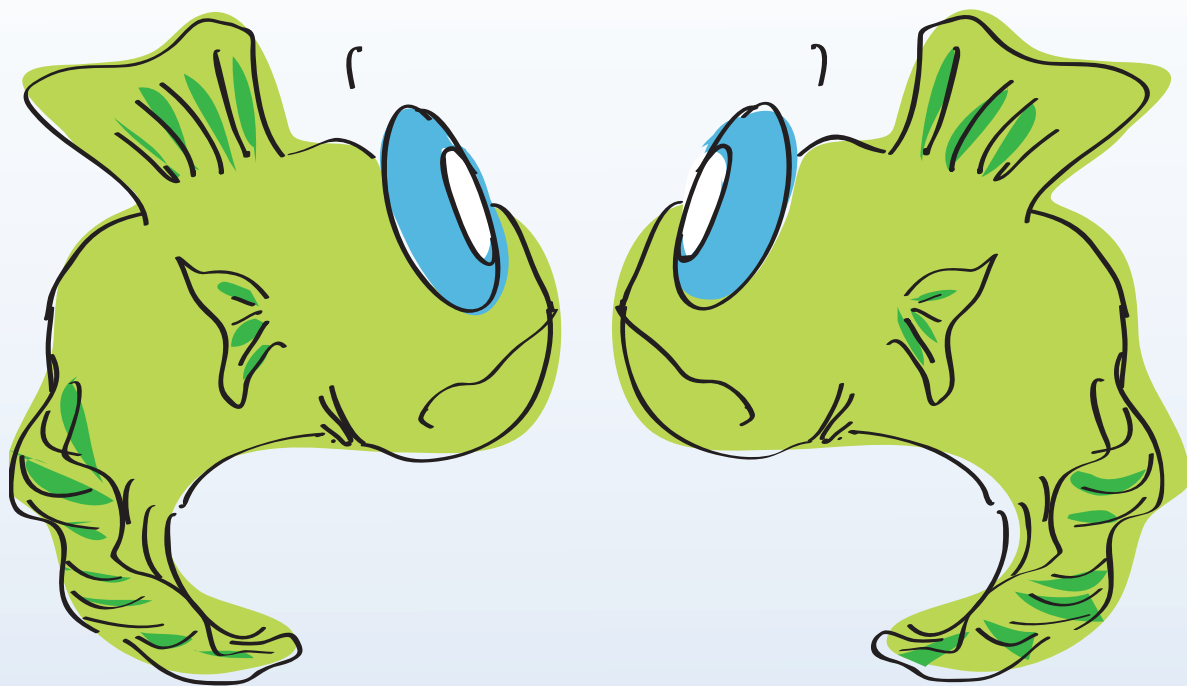
mationsteknologiske muligheder og det senmoderne samfund for foreningernes beståen i fremtiden?

I denne problemformulering ligger en række implicitte arbejdsspørgsmål:

- Hvordan kan vi forstå de to samværsformer, foreninger og fora?
- Hvilke sociale og kommunikative behov får medlemmer dækket i dem?
- Er de to samværsformer konkurrenter eller supplerer de snarere hinanden?
- Hvad karakteriserer det senmoderne samfund, som både foreninger og fora nødvendigvis er en del af og må navigere i?
- Hvordan kan vi beskrive internettet som kontekst i dag?
- Hvilke krav er der til foreningernes kommunikation, fx for at skaffe og bevare medlemmer (forudsat at det er et ønske)?
- I hvilket omfang kan dette speciales resultater generaliseres til andre dele af foreningslivet i Danmark?

Dette speciales mål vil være at forsøge at svare på spørgsmålene her og der igennem problemformuleringen. Lad os først afklare, hvad vi forstår ved begreberne "forening" og "forum".

begreber

begreber

Gennem hele dette speciale vil vi igen og igen bruge begreberne "forening" og "debatforum". Derfor er det også hensigtsmæssigt, at begreberne tilføjes, hvad man kunne kalde et reflekteret indhold, sådan at vores forståelse af dem ikke bare hviler på vage, dagligdags forestillinger. Mit mål med dette afsnit er ikke at skære alle forståelser af ordene væk undtagen én. I stedet vil jeg forsøge at plante hvert begreb ud i sit eget landskab af mening og betone de forskellige forståelsesmæssige vinkler, der har særlig relevans for dette speciales sigte. Først gælder det begrebet "forening".

Hvad er en forening?

Hvis man klikker sig ind under "Virksomhed" på Økonomistyrelsens hjemmeside for Nemkonto, kan man finde følgende definition af en "frivillig forening":

"Er din forening en frivillig forening?"

Frivillige foreninger er kendetegnet ved at være foreninger, der ikke har nogen afgifts- eller oplysningspligt over for det offentlige. Oplysningspligt kan fx være A-skat i de tilfælde, der er ansat en vicevært, træner eller lign. Frivillige foreninger omfatter blandt andet grundejerforeninger, idrætsforeninger,

almennyttige boligforeninger, ejerforeninger, kulturelle foreninger mv."

(<http://www.nemkonto.dk/wo/1025747.asp>, 17.06.09)

Her kan man se, at foreningsbegrebet er reduceret til formaliteter. Det er ikke overraskende, kilden taget i betragtning. Men denne definition fortæller os alligevel noget interessant. For det første er det tydeligt, at såkaldte frivillige foreninger, sådan som de defineres her, er den type foreninger, vi er interesserede i. Idræt og kultur må kunne sidestilles med akvaristik og en næsten uendelig række af andre hobbyinteresser. For det andet fortæller denne definition, at foreninger af denne slags i en vis forstand står uden for det offentlige system. Foreninger er altså noget for sig selv, om man så må sige.

Endnu en definition med formelt fokus finder vi i Ole Hasselbalchs "Foreningsret" (2001). Slår man op på dansk Wikipedia⁷, støder man i øvrigt på nogenlunde samme juridiske definition, som den forfatteren præsenterer her:

"Foreningsbegrebet er ikke defineret generelt i dansk ret. I almindelighed vil man imidlertid herved forstå en varigere sammenslutning med vekslende medlemskreds til opnåelse af fælles formål. Der

7. <http://da.wikipedia.org/wiki/Forening>, 17.06.09

behøver ikke være tale om en sammenslutning af fysiske personer. Foreningerne kan være "økonomiske", (jf. ovenfor) eller "ideelle". Ved sidstnævnte forudsættes, at der er tale om organisationer uden erhvervsmæssigt hovedformål."
(Hasselbalch, 2001: 8)

Det, Hasselbalch kalder ideelle foreninger, kan kædes sammen med Økonomistyrelsens forståelse af frivillige foreninger. Også her kan vi lægge mærke til at par interessante ting. En "vekslende medlemskreds" peger fx på, at foreninger, af den type vi er interesserede i, karakteristisk er åbne. De består ved et flow af mennesker. Samtidig optræder her for første gang ordet "fælles", og med ét har vi fjernet os lidt fra form og i stedet nærmet os indhold (for at puste liv i denne gamle dikotomi et kort øjeblik). En forening er en gruppe af mennesker, der i fællesskab arbejder sig frem mod et fælles mål. En forening er altså i høj grad social.

Hasselbalch fremsætter faktisk også en meget nyttig samlebetegnelse tidligere i sit værk. Den bruger han som paraply for alle typer af grupperinger i det danske samfund (foruden frivillige foreninger fx virksomheder, brancheorganisationer, arbejdsløshedskasser, velgørende organisationer, grundejerforeninger etc.):

"1. Det organiserede samvirke i dansk ret
Det danske samfundsliv er inden for det økonomiske, sociale og politiske område domineret af forskellige former for sammenslutninger. Organiseret samvirke i form af foreninger, selskabsopbygninger o.s.v. optræder overalt. (...) Fritidslivet omkranses af et vidtfavnende foreningsliv dækkende de forskellige former for hobby- og idrætsaktiviteter. (...) Et organiseret samvirke indebærer – som ordet antyder – at en kreds af fysiske og/eller juridiske personer slutter sig sammen omkring en eller anden opgave. Hermed hører imidlertid også al lighed op mellem de forskellige samvirkeformer."
(Hasselbalch, 2001: 2-3)

Her lægger Hasselbalch også vægt på den væsensforskellighed, vi var inde på før i relationen mellem foreninger og resten af det offentlige system. "Organiseret samvirke" er et rammende begreb, der formår at opsamle alle de aspekter, vi er stødt på indtil nu. Det peger både på foreninger som formelt organiserede (hvilket vi kan forstå som strukturerede med fx bestyrelse og vedtægter) og som sociale i den forstand, at en gruppe mennesker arbejder sammen i et fællesskab.

Der er også andre tilgange, som kan bruges til at indkredse begrebet "forening". Lars Torpe og

Torben Kjeldgaard (2003) arbejder fx i deres undersøgelse (som vi tidligere har været inde på) med en foreningstypologi, der skelner mellem "interesseorganisationer", "idé-/værdibetonede organisationer" og "aktivitetsrettede organisationer" (Torpe og Kjeldgaard, 2003: 71), hvor sidstnævnte eksemplificeres ved idrætsforeninger. Her har forfatterne lagt vægt på, hvad foreningerne selv lægger mest vægt på. Karakteristisk for de adspurgte (frivillige) foreninger har altså været de fælles aktiviteter, som man samles om. Det passer godt på hobbydyrkende foreninger som akvarieforeninger. Man kan sige, at denne definition fjerner sig lidt fra det målrettede og i stedet understreger den opslugende interesse og passion for det at dyrke en hobby her og nu; en procesorientering i stedet for en "produktorientering."

Et sidste definitionsforsøg, som vi skal se på, stammer fra Gyldendals DVD Leksikon. Det længste opslag, man kan finde på dvd'en om ordet "forening", starter således:

"Forening, et samvirke baseret på en frivillig sammenslutning af personer, der i fællesskab arbejder for eller dyrker en eller flere interesser. (...) Funktionelt kan foreninger opdeles i to hovedgrupper: foreninger, der først og fremmest har en instrumentel funktion, dvs. tager sigte på at opnå eller ændre noget i samfundet, fx en politisk

forening eller et andelsmejeri, og foreninger, hvis hovedvægt ligger på den ekspressive funktion, dvs. er rettet mod at opfylde medlemmernes behov for socialt samvær, fx en sangforening eller en bridgeklub. Langt de fleste foreninger har begge funktioner, men med forskellig vægt."

(Gyldendals DVD Leksikon, version 1.0, 2006, encyklopædi-opslag)

Her kan man let genkende mange af de aspekter, vi allerede har været inde på, og endda ordret Hasselbalchs begreb "samvirke". Det nye og spændende ved denne definition er, at den i sit forsøg på at strukturere forståelsen af foreningsbegrebet bevæger sig dybere ind i den sociale del af foreninger. Med en såkaldt "ekspressiv funktion" understreger man her visse foreningers fokus på at opfylde sociale behov. Socialt samvær tillægges her værdi i sig selv og som noget, der rækker ud over det, man kunne kalde foreningernes primære eller vedtægtsfastsatte formål.

Efter at have været lidt omkring er det tid til at opsummere, inden vi går videre til online debatfora. Vi er stødt på betegnelser som (slet og ret) "foreninger", "fritidsforeninger", "frivillige foreninger", "ideelle foreninger", foreninger med "ekspressiv funktion", "aktivitetsrettede organisationer" og desuden paraplybegrebet

"organiseret samvirke". Alle peger de i samme retning – kært barn har tilsyneladende mange navne. I resten af dette speciale vil vi for nemheds skyld nøjes med at skrive "forening" og forstå dem under ét.

Vores foreningsbegreb omfatter efterhånden en række karakteristika. For det første er disse foreninger frivillige eller ideelle i den forstand, at de bl.a. økonomisk er anderledes stillet i forhold til det offentlige system end fx erhvervsvirksomheder. Foreninger har en egen plads i samfundet. Samtidig er de formelt organiserede og har en intern struktur. De er åbne og består i den forstand ved et flow af skiftende mennesker (medlemmer). Sidst, men ikke mindst, er foreninger sociale, idet medlemmerne opfylder sociale behov hos hinanden og til sammen danner et fællesskab, gennem hvilket de sam-virker i en konstant bestræbelse på at nå fælles mål eller fordybe sig i fælles aktiviteter.

Hvad er et debatforum?

Vi starter med et opslag på engelsk Wikipedia:

"Internet forum

An Internet forum, or message board, is an online discussion site. It is the modern equivalent of a traditional bulletin board, and a technological evolution of the dialup bulletin board system. From a technological standpoint, forums or boards

are web applications managing user-generated content. People participating in an Internet forum may cultivate social bonds and interest groups for a topic may form from the discussions."

(http://en.wikipedia.org/wiki/Internet_forum, 17.06.09)

Her beskrives en teknologisk udvikling, en udvikling, som vi også kan finde beskrevet hos fx Christian Monggaard (2006) i "FILM #49": Først var der såkaldte "nyhedsgrupper", men siden skabte teknologisk udvikling de "diskussionsfora", vi kender i dag:

"En af de første ting, man kunne finde på internettet, var elektroniske opslagstavler og nyhedsgrupper, hvor folk med de samme interesser fandt sammen og diskuterede på livet løs. Nyhedsgrupper eksisterer stadig, men fokus er flyttet over på de såkaldte diskussionsfora, der som regel findes i sammenhæng med specialiserede hjemmesider. Det giver brugerne en fornemmelse af fællesskab, hvis de kan bidrage til udviklingen af hjemmesiden og være i dialog med de øvrige brugere. De føler et større ansvar over for den eller de sider, hvor de er tilknyttet som en slags faste medspillere. De fleste filmhjemmesider med respekt for sig selv har et eller flere fora, hvor registrerede brugere kan boltre sig med deres meninger."

(Monggaard, 2006: 2)

I begge citater er fællesskab eksplicit nævnt som en vigtig faktor ("social bonds", "fællesskab") ganske parallelt med foreninger. Monggaard giver endda udtryk for, at det netop er involveringen i sidens udvikling, der giver folk følelsen af ansvar og dermed tilhørsforhold, kunne man sige. Det kan vi sagtens holde op mod og genkende i foreningernes mange arrangementer. På samme måde nævnes "interest groups", som også er karakteristisk for foreninger. I begge samværsformer samles man altså om interesser, og man inddeler sig yderligere i grupper med "sub-interesser". Når Monggaard skriver "med respekt for sig selv", gør han det klart, at debatfora snarere er reglen end undtagelsen. Man er med andre ord bagud af dansen, hvis man ikke har dette interaktive element på sin side. Her bør vi samtidig bemærke, at et forum altså forstås som en del af "specialiserede hjemmesider" og ikke bruges om hele siden. En vigtig – og sådan set ret åbenlys – ting, der adskiller forum fra foreninger, er det faktum, at et forum er en "web application". Dvs. vi har at gøre med et program, et stykke software, der medierer kommunikationen. Så hvor foreninger er mennesker, må et forum snarere siges at være indhold skabt af mennesker. På den ene side har vi live interaktioner, på den anden side har vi en slags fastfrosne udvekslinger⁸.

8. Dog giver visse debatfora mulighed for at redigere i postede indlæg, evt. inden for en kortere periode.

En sidste ting, vi kan lægge særligt mærke til i ovenstående citat, er ordene "user-generated content", og de leder mig videre til Katri Lietsala og Esa Sirkkunens webartikel, "Social media – introduction to the tools and processes of participatory economy" (2008). De bruger også termen "discussion forums" ind i mellem (fx side 112), men i deres kategorisering af begrebet "social media", som de søger at definere, er discussion forums et underbegreb til "content sharing sites" (ibid.: 26). Forfatterne opregner 10 karakteristika, som synes gældende for sociale medier. De fem første er de primære og definerende, de fem sidste er sekundære. Som det let ses, passer disse træk i meget høj grad på de debatfora, som vi undersøger, og i særdeleshed er det sociale moment (naturligvis) essentielt, se punkt 2, 3 og 6:

- "1. There is a space to share the content.*
- 2. Participants in this space create, share or evaluate all or most of the content themselves.*
- 3. It is based on social interaction.*
- 4. All content has an URL to link it to external networks.*
- 5. All actively participating members of the site have their own profile page to link to other people, to the content, to the platform itself and to the possible applications.*
- 6. It feels like a community.*

7. *People contribute for free.*
8. *There is a tagging system that allows folksonomy.*
9. *Content is distributed with feeds in and out the site.*
10. *The platforms and tools are in the development phase and changed on the run."*

(Lietsala og Sirkkunen, 2008: 24)

Hermed er debatfora blevet indlejret i en bredere kontekst, sociale medier, som igen hører med til fænomenet web 2.0, som vi senere vil dykke dybere ned i. Netop fordi brugeren skaber det indhold, der udgør hele forummets essens, kalder Lietsala og Sirkkunen brugerne for "producers". Ifølge forfatterne er genren "content sharing" meget bred, og det er derfor oplagt at etablere subgenrer. En af dem kunne passende være debatfora. Lietsala og Sirkkunen opregner fem interaktionsmåder, som er tilstede på content sharing sites, og de beskriver debatfora ganske rammende: På content sharing sites kan man "create, share, evaluate, socialize, experience" (ibid.: 46). Det er præcis, hvad hobbyakvaristerne gør.

Så langt, så godt. Det, vi fra starten af intuitivt har kaldt debatfora, kaldes også diskussionsfora (eller discussion forums) og content sharing sites,

og de kan også reduceres til software, web applications. Vi vil fra nu af holde os til betegnelsen "forum", igen fordi det er det enkleste. Desuden vil vi udvide begrebet, sådan at vi med "forum" ikke kun henviser til den applikation, der styrer udvekslingen af beskeder i tråde, men til hele websitet, fordi brugerne på disse fora også samarbejder om og skaber andet indhold end tråde (fx artikler), lige så vel som de er med til at udvikle selve siden (programmere).

Det er karakteristisk for fora, at de på samme måde som foreninger er grobund for fællesskab, ansvarsfølelse og deraf tilhørsforhold. De er virtuelle – og af og til "rigtige" – steder, hvor man mødes for at samles om og for at dyrke en fælles interesse. Subgrupperinger finder også sted, igen ud fra interesse. Store dele af indholdet på fora er brugergenereret; det består af "fastfrosne" menings- og vidensudvekslinger. Fora er rum for diskussion, og til forskel fra foreninger er al kommunikation nødvendigvis medieret. Sammenfattende kan man sige, at fora skaber mulighed for fem typer af (medieret) interaktion, nemlig det at skabe, dele, evaluere, socialisere og opleve.

En samlet forståelse: praksisfællesskaber

Nu har vi søgt at beskrive de to begreber, forening og forum, hver for sig, men er det også muligt at tænke dem sammen inden for en fælles forståelsesramme? En indikation får vi fra den velkendte forsker, Nancy K. Baym, der i sit arbejde anvender Etienne Wengers teori om "communities of practice" netop i online-sammenhæng (se fx Baym, 2000).

Etienne Wengers teori bruges bredt og handler fundamentalt set om kollektive læringsprocesser. Centralt står begrebet "community of practice", som kan oversættes med "praksisfællesskab". Dem definerer Wenger på følgende måde:

"Communities of practice are formed by people who engage in a process of collective learning in a shared domain of human endeavor (...): Communities of practice are groups of people who share a concern or a passion for something they do and learn how to do it better as they interact regularly."

(Wenger, webartikel: 1)

Her klinger Lietsala og Sirkkunens overvejelser med i ordet "share". For Wenger er det vigtigt at fremhæve, at praksisfællesskaber ikke (blot) handler om kolde & kontante praktikaliteter, men

netop opstår qua det sociale. Praksisfællesskaber er steder, hvor vi mennesker med hver vores egen opfattelse af verden mødes for at diskutere, dele og forhandle forståelse. Selve fællesskabsfølelsen udspringer af social praksis, og denne praksis omfatter alt i fællesskabet, både det eksplicite og det implicitte (Wenger, 1998: 47-49):

"It includes the language, tools, documents, images, symbols, well-defined roles (...), regulations, and contracts that various practices make explicit for a variety of purposes. But it also includes all the implicit relations, tacit conventions, subtle cues, untold rules of thumb, (...) underlying assumptions, and shared world views [sic]. Most of these may never be articulated, yet they are unmistakable signs of membership in communities of practice and are crucial to the success of their enterprises."

(Wenger, 1998: 47)

Og det er ikke bare fryd og gammen alt sammen: Praksisfællesskaber bygger i lige så høj grad på forskellighed og uenighed som på det modsatte (Wenger, 1998: 75-76). Wenger sammenfatter sit begreb med tre overordnede karakteristika, nemlig "a mutual engagement", "a joint enterprise" og "a shared repertoire of ways of doing things"⁹ (se hhv. p. 73f, 77f og 82f i Wenger, 1998), og

9. De tre begreber kan oversættes med "gensidigt engagement", "fælles virksomhed" og "fælles repertoire".

skaber på den måde en tredimensionel model.

Med sin brede kategorisering skaber Wenger plads for mange forskellige typer af fællesskaber. Han mener da også selv, at hans teori passer fint på de nye muligheder for fællesskab, som fx internettet repræsenterer:

"New technologies such as the Internet have extended the reach of our interactions beyond the geographical limitations of traditional communities, but the increase in flow of information does not obviate the need for community. In fact, it expands the possibilities for community and calls for new kinds of communities based on shared practice."

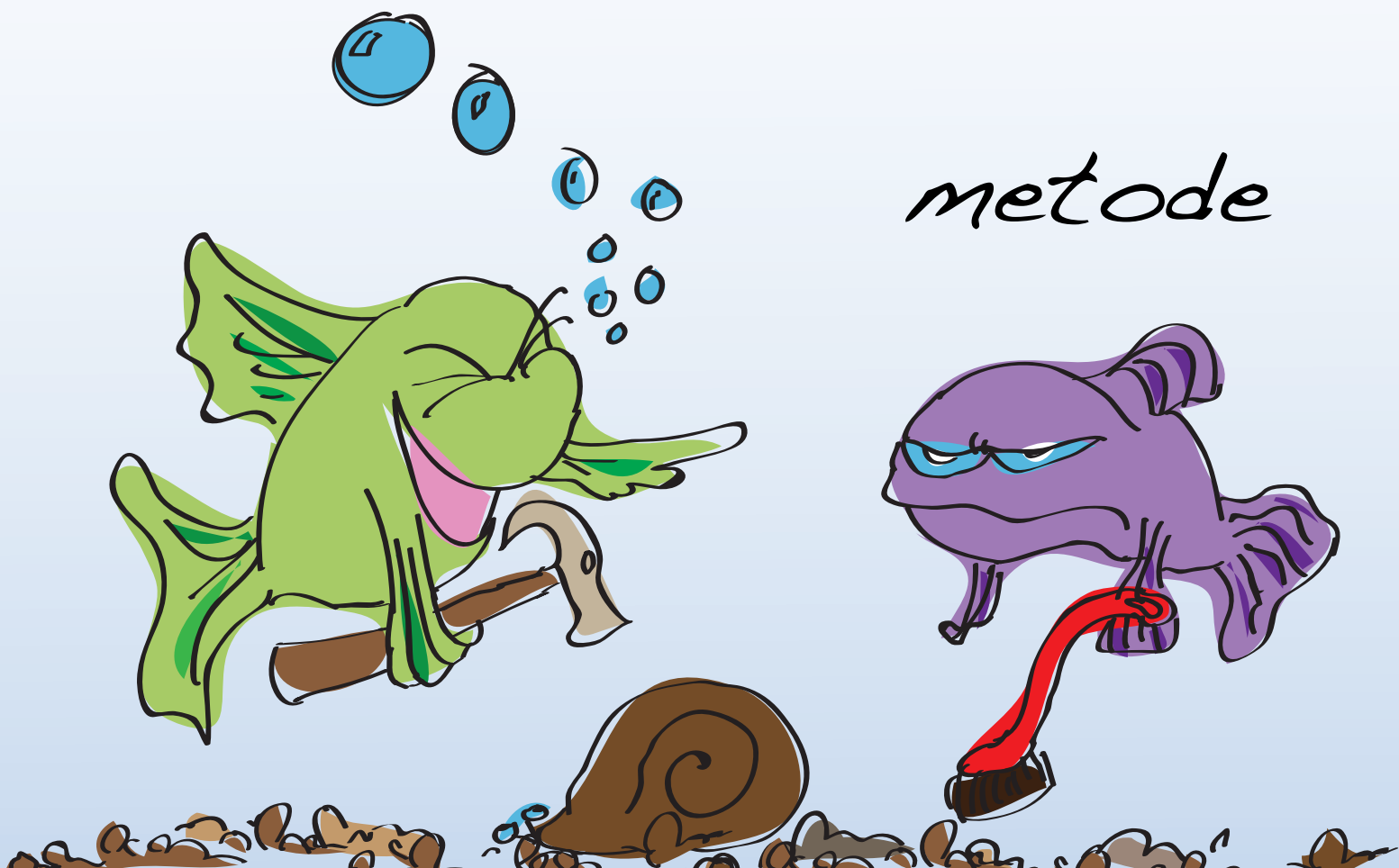
(Wenger, webartikel: 6)

Helt modsat visse af de pessimistiske forudsigelser om foreningslivets fremtid, som vi var inde på i indledningen, så ser Wenger altså først og fremmest nye muligheder i internettet, hvad angår dannelsen af fællesskaber.

Wenger kommer også med ni meget konkrete eksempler på, hvad praksisfællesskaber gør (fx "problem solving", "reusing assets" – se Wengers webartikel, p. 2-3), og med vores beskrivelse af foreninger og foras væsen in mente turde det være klart, at man ud for hver eneste af dem med lethed kan finde modsvarende eksempler i akvarieforeninger og -fora. Der kan ikke være tvivl om, at foreninger og fora begge med fordel

kan tænkes som praksisfællesskaber. De har blot rod i forskellig kontekst (online/offline) og har derfor forskellige vilkår for kommunikation. For at undgå forvirring, vil vi fremover konsekvent bruge termen "medlemmer" om både brugere på fora og medlemmer af foreninger. Det giver også god mening, fordi de jo netop alle sammen er medlemmer af praksisfællesskaber.

Nu er vi klar til at kaste et blik på dette speciales metodiske tilsnit.

metode

Dette speciale er et udforskende projekt. Målet er at forsøge at komme ind i hovederne på akvaristerne og kombinere erfaringerne herfra med en forståelse af kommunikation og modernitet, som gør, at der kan videreformidles en slags status quo og en guideline for fremtiden til interesserede akvarister. I dette kapitel skal vi se på, hvordan vi kommer dertil.

Teoretisk fundament

I arbejdet med dette speciale forudsættes en helt almindelig og fælleshumanistisk videnskabs-teoretisk tilgang til forståelse, videnstilegnelse og analyse, nemlig den hermeneutiske. Om den hermeneutiske cirkel og den hermeneutiske tradition i øvrigt se Kvale (1997: 56-60), Kvale og Brinkmann (2009: 233f) eller Zeller (2007: 477f) for en længere indføring.

Etienne Wenger har vi allerede brugt til at begrebsliggøre foreninger og fora med. Tim O'Reilly (fra forlaget O'Reilly) introducerer vi senere i kontekst-kapitlet, for med ham kan vi beskrive internettet i dag, web 2.0, som kontekst for foraene. Herudover skal vi beskæftige os mere indgående med fem mere eller mindre "tunge, teoretiske drenge", som vi passende kan præsentere her. Den første er valgt, fordi han bidrager med gennemtænkt og nuanceret

forståelse af kommunikation:

Niklas Luhmann (1927-1998) er først og fremmest kendt som sociolog. Hans store mål var – ganske ambitiøst – at skabe en universel teori, der kunne fungere som ramme for hele sociologiens område. En teori, med hvilken man kunne forstå samfundet bedre. Luhmann blev særligt kendt i 60'erne og 70'erne for sine kontroverser med Jürgen Habermas, som han også har skrevet en diskuterende bog sammen med. I 1984 kom så det omfattende værk, "Soziale Systeme", som regnes for Luhmanns hovedværk. Som titlen afslører, tager Luhmann afsæt i almen systemteori. Hans tanker siges at være en kritik og videreudvikling af Harvard-sociologen Talcott Parsons teorier. Luhmanns teori om såkaldte sociale systemer rummer, hvad man kunne kalde en tidsdiagnose, en teori om moderniteten (Kneer, Nassehi og Mortensen, 1993: 12-39). I dette speciale vil vi imidlertid "nøjes" med at zoome ind på Luhmanns kommunikationsopfattelse .

De fire andre er valgt, fordi de alle er anerkendte teoretikere, der brugt sammen i en slags ping-pong over seks fælles temaer (samlet af mig) kan karakterisere tiden, vi lever i, (moderniteten) ret præcist. Temaerne, som vil blive gennemgået i kontekst-kapitlet, er globalisering; "en flyden-

de strøm af diskontinuitet"; fællesskab og netværksbaseret individualisme; fremtidssyn og trusler; abstrakt tillid samt forbrugskultur. De fire teoretikere:

Anthony Giddens (1938-) er sociolog og samfundsteoretiker. Jeg har fundet hans "*Modernitetens konsekvenser*" (1994) frem, for i den forsøger Giddens at kaste lys over, hvordan man kan forstå begreberne "modernitet" og "det moderne samfund". Bogen handler om, hvad moderniteten gør ved samfundet og det enkelte menneske og dets muligheder – dvs. modernitetens konsekvenser i enhver henseende. Giddens koncentrerer sin diskussion om temaerne sikkerhed/fare og tillid/risiko. Han sonderer i sit udgangspunkt mellem postmodernisme som stilart ("*æstetisk refleksion over modernitetens natur*", p. 45) og postmodernitet som overgang til en "*ny og særlig form for social orden*" og bevidstheden om denne orden (ibid.: 46). Når resten af bogen (og dette kapitel) bruger betegnelsen "modernitet", skyldes det, at Giddens (tilsyneladende i tråd med Bauman) ikke mener, at det er berettiget at tale om post-modernitet (se fx ibid.: 50).

Sociologen **Zygmunt Bauman** (1925-) værk, "*Flydende modernitet*" (2000), er et essay om modernitet. Målet er som hos Giddens at

karaktarisere den tid, vi lever i, men Baumans stil er klart en anden, hvilket nok også skyldes genreforskellen. Der er mere "fyldsnak" i Baumans værk, og hans syn på tingene er sat mere på spidsen og er mere grovkornet. Hvor Giddens udfolder præcist og omhyggeligt, overdriber Bauman, men han skaber til gengæld et farverigt og interessant billede. Baumans temaer er frigørelse, individualitet, tid/rum, arbejde og fællesskab. Han skelner hele tiden mellem den tidlige modernitet, som han kalder "solid" og "fast", og den nye form for modernitet, som han betegner "flydende". Parallelt taler Bauman om en "*tung, fordristisk kapitalisme*" og en "*let, forbrugervenlig kapitalisme*" (Bauman, 2000: 85). En af forskellene på Bauman og Giddens synes at være, at Giddens accepterer den tid, vi lever i og optimistisk håber det bedste af den, mens Bauman er mere ærgerligt opgivende over for den. Dét gør, at de fokuserer forskelligt, og derfor er det interessant at have dem begge med her.

Manuel Castells (1942-) er også sociolog, og han indgår i dette speciale sit værk "*Netværks-samfundet og dets opståen. Informationsalderen: økonomi, samfund og kultur*" fra 2003, som er bind 1 i en trilogi om det såkaldte informationssamfund og informationsteknologiens betydning for vores moderne verden. Som det nok allerede fornem-

mes, er Castells ikke så optaget af modernitet i generel forstand, men af de følgevirkninger han registrerer særligt i forbindelse med teknologi og globalisering. Siden fora jo udspringer af denne udvikling er Castells interessant, og han forholder sig faktisk til mange af de samme emner, som Giddens og Bauman.

Mark Granovetter (1943-) er med som et kort indslag. Hans teori om sociale bånd, som den fremsættes i *"The strength of weak ties"* (1973), er berømt i sociologiske kredse og har for så vidt ikke noget særligt med modernitet at gøre. Når den alligevel bliver relevant her, skyldes det de andre teoretikers tanker om fællesskabets karakter i det moderne (netværks)samfund.

Empirimetodiske overvejelser og praksis

For at angribe sagens kerne fra flere forskellige vinkler har jeg sammensat en treleddet, empirisk undersøgelse til dette speciale. Første led er observation ved deltagelse i en akvarie-auktion. Andet led er studiet af en hel del "tråde" (debatter) på de to fora, AS og AV. Tredje led er en spørgeskemaundersøgelse på samme to fora. De tre typer af undersøgelser repræsenterer en bevægelse "udefra og ind": Først iagttager jeg selv; så læser jeg, hvad medlemmer tidligere

har sagt; og til sidst får medlemmerne selv lov til at udtrykke sig, direkte adspurgt. Vi vil her gennemgå planlægningen og udførelsen af de tre undersøgelser.

Datasæt 1: auktionen

En af mine venner i "akvariekredse" fortalte mig om den årlige auktion (14. marts 2009) afholdt af Viborg Akvarieforening, og jeg besluttede mig for at tage derned og benytte lejligheden til at observere og tale med hobbyens deltagere. For hvem og hvordan er de egentlig? Hvad tænker de om det at være medlem af foreninger og fora? Inden jeg tog af sted, forberedte jeg mig ved at forestille mig, hvordan udflugten skulle forløbe, lave en spørgeramme med relevante spørgsmål, som jeg kunne tage udgangspunkt i, finde og læse auktionsreglerne skrevet af Viborg Akvarieforening, og jeg læste Neuman (1999) pp. 361-365 om at observere, lytte og notere under feltarbejde. Da jeg kom derned, tog jeg dog ikke noter, men valgte i stedet at bruge så meget energi som muligt på at lægge mærke til alting. Straks da jeg var kommet hjem igen, skrev jeg den beretning, som jeg vil analysere nærmere om lidt (bilag 1). Beretningen indeholder også mine forestillinger om dagen, spørgeramme og auktionsreglerne.

Datasæt 2: trådene

Bilag 2-4 indeholder en masse data, som jeg har samlet sammen fortrinsvis på AS og AV, men også på mange akvarieforeningers hjemmesider (vedtægter) og på DAUs hjemmeside (mødereferater). Det blev til især rigtig mange tråde med debatter. Mit mål med trådene er at have noget at holde spørgeskemaundersøgelsen op imod. Hvordan "snakker" medlemmerne om foreningerne – når de snakker sammen på fora, hvor alle kan se deres holdninger? Hvad afslører de om deres værdier, livsstil, sig selv? Fortæller de historier om nedgang i medlemstallet hos foreningerne – eller det modsatte? Hvad lægger de vægt på i forhold til at være medlemmer af foreninger og fora; hvilke behov vil de have dækket?

Jeg indsamlede trådene på to måder. For det første brugte jeg søgefunktionerne på AS og AV til at finde tråde, der indeholdt ordet "forening". For det andet skimmede jeg alle tråde i de debat kategorier, der tillader emner som fx snak om foreningsliv. På AS var det kategorien "Akvariesiden offtopic"¹⁰, på AV var det kategorierne "Generelt - Diverse akvarie relateret", "Generelt - Snik snak", "Foreningsliv – Arrangementer", "Foreningsliv – Oplevelser", "Foreningsliv – Forenings information"¹¹. Frem-

10. Se <http://akvariesiden.akvariefisk.dk/forum/>

11. Se <http://www.akvarieviden.dk/forum/overview.php>

gangsmåden for min analyse i empiri-kapitlet vil være at samle de relevante udsagn, jeg finder, i temaer på tværs af trådene.

Datasæt 3: spørgeskemaet

Dette speciales tredje datasæt stammer fra spørgeskemaundersøgelsen, som er resultatet af længere tids omhyggelig planlægning, koordination og udførelsesarbejde. Først var det nødvendigt at brainstorme over, hvilke ting jeg gerne ville finde ud af med denne undersøgelse:

- Er fora-medlemmer opmærksomme på foreningen som en mulighed?
- Hvis medlemmer ikke er med i en forening, er der så tale om bevidst fravalg eller "underinformering"?
- Synes medlemmer, at forum og forening supplerer hinanden eller konkurrerer med hinanden (om medlemmer som dem selv)?
- Føler medlemmerne, at forum kan erstatte forening?
- Hvad får medlemmerne ud af at være med i hhv. forum og forening? Hvorfor er de med?
- Hvis vi antager at have nogle behov, som kan dækkes af fora og/eller foreninger, hvilken karakter har de behov så?
- Hvilke behov dækker hhv. foreninger og fora, og er der nogle, den ene ikke dækker, mens den anden gør – og omvendt?

- Er der mange, der er med i både forening og fora?
- Hvilken type medlem er med i begge dele, hvilken er kun med i den ene (og hvilken så)?
- Hvor meget tid bruger medlemmer i deres forening eller på et forum (fx om ugen)?

Disse spørgsmål skulle gerne reflektere og uddybe de tre arbejdsspørgsmål, som vi tidligere relaterede til dette empiri-afsnit, og dermed problemformuleringen. Men spørgsmålene kunne ikke blot bruges i denne form – de skulle operationaliseres og skæres ind til benet, sådan at de kunne forstås så entydigt som muligt af så mange mennesker som muligt. For at opnå et stringent og gennearbejdet spørgeskema udarbejdede jeg derfor et sæt hypoteser, der efterfølgende kunne omsættes til operationaliserbare variabler (se bilag 9: 9-10). Først til sidst udviklede jeg så det endelige spørgeskema med udgangspunkt i en af SurveyXacts skabeloner (SurveyXacts system har jeg også brugt til at generere al statistik med). Sideløbende hermed bad jeg om tilladelse fra AS og AV til at køre undersøgelsen via deres fora; det syntes klart mest etisk korrekt at involvere alle parter og spille med åbne kort (se projektpræsentationerne, bilag 5, og bilag 7 med tilladelser).

Jeg besluttede mig for at lave en lodtrækning¹² om en præmie blandt de medlemmer på AS og AV, som ville deltage i min spørgeskemaundersøgelse. Man kan indvende, at det ville indebære en risiko for forringede data, fordi nogle så ville finde på at deltage halvhjertet blot for at vinde. Til gengæld var der også en rimelig sandsynlighed for, at flere ville gide at deltage uden af den grund at levere ”dårlige svar”. Som studerende ville jeg også derved vise, at jeg havde gjort mig den umage at skaffe deltagerne noget til gengæld som tak for deres hjælp, hvilket igen kunne generere goodwill. Jeg besluttede mig for at kontakte den (i akvariekredse) kendte, sjællandske butik, Cichlidecentret, som også har en meget benyttet onlineshop. De sagde ja til at sponsorere et gavekort til en værdi af 300 kr. til deres butik (se bilag 5+7).

Spørgeskemaet blev designet under hensyntagen til Neumans anvisninger (Neuman, 1999: 269-271)¹³, og blev efterfølgende testet af en hyppig bruger af begge fora (se bilag 8). Det var særdeles nyttigt, for så blev de sidste tvetydigheder ryddet af vejen. Tekniske forhindringer gjorde, at

12. Vinderen blev fundet ved hjælp af www.random.org. Her kan man tilfældigt udtrække et tal af en given pulje. Hver e-mail-adresse blev forinden tildelt et tal. Se korrespondance angående konkurrencen i bilag 6.

13. Omkring hvilke emner, der egner sig til spørgeskemaundersøgelse, se fx Neuman, 1999, p. 247

spørgeskemaet hele tiden måtte balancere mellem det ideelle og det mulige. Det var fx umuligt at forhindre folk i at deltage i undersøgelsen flere gange, så længe undersøgelsen skulle være anonym. Den bedste løsning blev at opfordre indstændigt til folks gode velvilje i både indlægget i tråden, hvor undersøgelsen blevet præsenteret og i selve spørgeskemaets indledning. På samme måde opfordredes folk til ikke at diskutere undersøgelsen eller dens spørgsmål i trådene – og det var der heller ingen, der gjorde.

Da først spørgeskemaet endelig var klar til at gå i luften d. 8. april, gik det stærkt. Nye deltagere tikkede ind for hvert minut, og der kom mange positive reaktioner i de to tråde, jeg havde oprettet (se bilag 2, pp. 2-8). På AV dukkede min tråd også op under "Nyheder", hvor man opfordrede medlemmerne til at deltage (se bilag 10), så der var megen støtte til min undersøgelse.

Jeg annoncerede i mit indlæg, at undersøgelsen var tidsbegrænset til 16. april. Da vi nåede den dag, var "besvarelsesstormen" også stilnet af, og jeg stod med et fint resultat: 131 gennemførte besvarelser (se bilag 9). Tilbage var kun at deaktivere undersøgelseslinket for en god ordens skyld og takke for de mange besvarelser.

Generalisering

Er det så muligt at generalisere ud fra et projekt

som dette? Jeg er enig med Kvale og Brinkmann (2009: 287-292), når de argumenterer for, at kvalitative studier og herunder også casestudier har værdi i sig selv, selv om man ikke nødvendigvis kan generalisere i naturvidenskabelig forstand. Men *vil* man generalisere, kan man spørge "om den viden, der er produceret i en specifik interviewsituation, kan overføres til andre relevante situationer" (ibid.: 288). Her peger forfatterne på tre forskellige generaliseringsmetoder – den statistiske, den analytiske og den såkaldt naturalistiske, som er den, jeg vil tilstræbe. Om naturalistisk generalisering skriver Kvale og Brinkmann følgende:

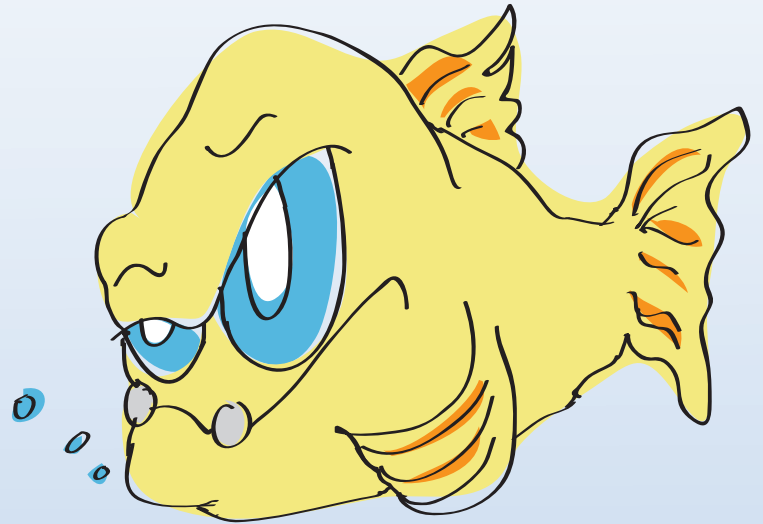
"Naturalistisk generalisering bygger på personlig erfaring: Den udvikles for personen som en funktion af erfaringen, den har sit udspring i tavs viden om, hvordan tingene er, og fører til forventninger snarere end formelle forudsigelser, og den kan verbaliseres og derved overgå fra tavs viden til eksplicit propositionel viden."

(Kvale og Brinkmann, 2009: 288-289)

Ud fra dette citat forstår vi, at den naturalistiske generaliseringsform ikke handler om det "sikre", men om det formodede – eller det forventede, som Kvale og Brinkmann skriver. Den bygger på fornuftsbaseret refleksion og kan som sådan

siges at være en grundigere udgave af den generalisering, vi alle udfører hver eneste dag, jf. forfatterens bemærkning herom (ibid.: 287). Den primære forskel på de tre generaliseringsformer er altså "sikkerheden", hvormed en given viden kan overføres til andre kontekster. Mine datas karakter og min egen begrænsede viden om statistik gør naturalistisk generalisering oplagt. Dette vil altså være baggrunden for specialets perspektiv-kapitel.

kontekst

kontekst

Efter at have gransket vejen frem til svarene på dette speciales spørgsmål er det tid til fordybning. Vi har brug for at etablere en teoretisk kontekst, et billede af virkeligheden, en bagvæg at spille den empiri op imod, som vi møder og senere vil diskutere. Først må vi se på, hvordan kommunikation i det hele tages kan forstås, og her tager vi Niklas Luhmann til hjælp. Bagefter lader vi Anthony Giddens, Manuel Castells, Zygmunt Bauman og Mark Granovetter oplyse os om den tidsalder, vi lever i – moderniteten – og dens indflydelse på menneskelige fællesskaber og sociale bånd. Til sidst karakteriserer vi sammen med Tim O'Reilly internettets seneste udvikling.

Hvad er kommunikation?

Folk siger om Niklas Luhmann, at han er svær at forstå – men interessant. Jeg er tilbøjelig til at give folk ret. Det ville føre for vidt at redegøre tilbundsgående for Luhmanns omfattende, teoretiske arbejde her, så derfor må vi nøjes med at se, om vi kan blive klogere af Luhmann i light-udgave¹⁴.

Når Luhmanns værker er så vanskelige at forstå, hænger det blandt andet sammen med, at han bruger dagligdags ord i andre betydninger, end

vi er vant til. Han "stjæler" så at sige ordene og gør dem til sine egne. Det gælder fx ordet "kommunikation", eller som det også optræder hos Luhmann; "kommunikationer". Men når Luhmann alligevel er værd at beskæftige sig med, så er det fordi hans kommunikationsforståelse i virkeligheden "føles" meget mere sand end de mere eller mindre forenklede transmissionsmodeller, vi sædvanligvis præsenteres for, når først man er kommet lidt ind under huden på ham.

I Luhmanns verden forstås hver eneste sociale kontakt som et system (ibid.: 37). Samtidig forstås systemer som indlejrede i en enorm kompleksitet, der kaldes omverden. Mennesker er ikke i stand til at begribe denne enorme kompleksitet, og derfor er sociale systemers "opgave" at reducere kompleksiteten (selekttere), sådan at mennesket kun forholder sig til en udvalgt del af verden. En lille kompleksitet, så at sige. Denne kompleksitet afhænger af eller defineres imidlertid ved systemets egen grad af kompleksitet: *"verdenskompleksitet (...) betegner [ikke] en værenstilstand, men en relation mellem system og omverden. Verden er ikke kompleks i sig selv; den er det kun, set ud fra de systemers synsvinkel, som forsøger at forarbejde verden på en kompleksitetsreducerende måde"* (ibid.: 46). Med andre ord: Sociale systemer forstår kun verden i kraft af sig selv, og det

14. For "heavy-udgaven", se Niklas Luhmann, *"Sociale systemer – grundrids til en almen teori"* (2000)

gør de ved at konstruere et billede af den systemeksterne verden, de opfatter (ibid.: 44-46, 58). Luhmann bruger begrebet autopoiesis til at beskrive denne lukkethed eller selvreferentialitet hos sociale systemer med. Et autopoietisk system er et selvskabende system (ibid.: 51-60). Og nu nærmer vi os pointen, for

"Sociale systemers elementer, altså de sidsteheder, som ikke kan opløses yderligere, betegner Luhmann som kommunikationer. Sociale systemer er kommunikationssystemer; de reproducerer sig selv på den måde, at de fortløbende knytter kommunikationer an til kommunikationer."

(Ibid.: 69)

Kommunikation er så centralt for Luhmann, at det er "kommunikationer", der udgør kernen i sociale systemer og er ophav til kommunikation. Dvs. mennesker kommunikerer ikke; kommunikation kommunikerer. Denne komplet fremmede tankegang giver mening, hvis man husker på, at sociale systemer ifølge Luhmann er lukkede. Luhmann vil så at sige pointere, at der aldrig kan opstå nogen direkte forbindelse mellem ét menneskes bevidsthed og et andet – kommunikation og bevidsthed er adskilte fænomener (ibid.: 70-71, 75). Samtidig er "kommunikation" for Luhmann ikke et slags synonym med "ord", men en

helskabt proces, der består af både information, meddelelse og forståelse. Særligt forståelse er andre opfattelser af begrebet kommunikation tilbøjelige til at se bort fra (ibid.: 84-85). Men forståelse betyder i tråd med tidligere ikke, at kommunikationens deltagere har set hinandens tanker, tværtimod: *"Forståelse er ikke en operation, som tjener til at forbedre transparensen mellem individerne; forståelse er snarere en konstruktion i kommunikationen"* (ibid.: 90). Fordi Luhmann ønsker at tydeliggøre denne distance mellem mennesker, kalder han også kommunikationsdeltagere for "personer" og ikke mennesker som i hele mennesker med psyke og krop. Personer er konstruktioner i kommunikationen. De er fikspunkter, som vi kan forholde os til (ibid.: 91).

Luhmann giver os således en holistisk opfattelse af kommunikation. I stedet for at kommunikation reduceres til noget, mennesker gør (handlinger) og som nærmest repræsenterer tanker, der overføres fra ét menneske til et andet, så består kommunikation i og med sociale systemer, som vi indgår i og som udgør hele vores tankeverden og hjælper os med at overleve i den forstand, at vi sorterer i den omverdenskompleksitet, som ellers for os ville være kaos. Luhmanns teori sætter fingeren på menneskets uundgåelige, ubrydelige ensomhed (i ordets bogstavelige forstand). Mentalt er alle mennesker altid alene og kun ved at deltage i

kommunikation kan vi få en (illusorisk) fornemmelse af at dele hinandens verden. Når man har den opfattelse af kommunikation, bliver det også så meget desto mere klart, at god kommunikation ikke er kommunikation, der 100% gengiver tanker, men at god kommunikation handler om menneskers ønsker om at "se" hinanden. Det er denne opfattelse af kommunikation, som danner baggrund i dette speciale.

Modernitet og moderne liv

Som nævnt i metode-kapitlet vil vi bruge de fire teoretikere, Anthony Giddens, Zygmunt Bauman, Manuel Castells og Mark Granovetter, til at tegne et godt billede af den tid, vi lever i, gennem seks fælles temaer.

Globalisering

Tid og rum er ikke, hvad de har været. Sådan kunne man indlede dette første tema. Ifølge Giddens har globaliseringen medført en tid-rum-udstrækning. Sociale relationer er ikke længere bundet i tid og sted, men går på tværs. Hvad der før var lokalt er blevet globalt: Vi kan interagere over afstand og faktisk være fraværende imens. Sam-tilstedeværelse er ikke længere nødvendigt (Giddens, 1994: 60). Dét er i høj grad relevant for vores undersøgelse af foreninger og fora. Foreninger er netop fra en tid, hvor alt var lokalt

forankret, mens fora pr. definition er moderne og "tidløse". Bauman mener ligefrem, at *"tidens frigørelse fra rummet"* (Bauman, 2000: 16-17, 147) er et godt udgangspunkt for beskrivelsen af modernitetens begyndelse – det er simpelthen dét mest centrale karakteristikum for moderniteten. Mobiltelefoner er et eksempel på en teknologi, som understøtter denne forandring (ibid.: 19). Castells mener, at de nye kommunikationsteknologier opløser tiden i to tider, samtidighed og tidløshed; vi er ligefrem på vej mod den "tidløse tid", og det moderne samfund er i gang med at nedbryde de livscyklusser, der indtil nu har struktureret vores liv, fx varierer vi vores arbejdstider, vi er i stand til at sejre over sygdom og kontrollere reproduktion og livslængde i højere grad end før (Castells, 2003: 400-425). Giddens ser også globalisering som en iboende egenskab ved moderniteten (Giddens, 1994: 59f), og mener ligesom Bauman, at *"mekaniserede kommunikationsteknologier (...)* på dramatisk vis [har] påvirket alle aspekter af globaliseringen, siden den maskinbaserede trykning blev indført i Europa" (ibid.: 71).

"En flydende strøm af diskontinuitet"

I naturlig forlængelse af globalisering kommer dette næste tema. Titlen er en sammenstriking af Giddens, Bauman og Castells' udtryk for samme tendens. Giddens taler om en særlig moderne

diskontinuerlig samfundsudvikling: Mange ting er simpelthen ganske anderledes, end de var i andre tider (Giddens, 1994: 13-14), og det giver ikke længere mening at tænke i evolutionistiske tidslinjer. Den moderne diskontinuitet er nærmest ahistorisk. Bauman skaber sin egen metafor om den "fluiditet", som han finder så kendetegnende for vores tid:

"Væsker er (...) ude af stand til at fastholde rummet og binde tiden. (...) Væsker [bevarer] ikke nogen form længere tid ad gangen og er konstant parate (og tilbøjelige) til at ændre den – og derfor er tidens strøm af større betydning for dem end det rum, de tilfældigvis dækker, for de fylder trods alt kun dette rum "et kort øjeblik". (...) Væsker flytter sig ubesværet. (...) Det er væskers enestående mobilitet, der knytter dem til forestillingen om "lethed". (...) Vi forbinder "lethed" og "vægtløshed" med mobilitet og foranderlighed (...). Derfor er det rimeligt at betragte "fluiditeten" (...) som en dækkende metafor, når vi forsøger at forstå den nuværende, på mange måder fremmedartede fase i modernitetens historie."

(Bauman, 2000: 8-9)

Giddens skriver om modernitetens "flydende kontakter" (Giddens, 1994: 73), og Castells bruger ligesom Bauman også ordet "strøm". Han taler om

"strømmenes rum" og foreslår dermed en ny måde at tænke rum på, hvor kommunikationsnetværket netop er essensen (Castells, 2003: 378f). Forfatterne fremviser således en fælles fornemmelse af noget, der før var "fast" og håndgribeligt, men nu har ændret karakter.

Fællesskab og netværksbaseret individualisme

Det tredje tema er fællesskab, for i moderniteten har menneskers fællesskaber også ændret karakter. Den "netværksbaserede individualisme" er nemlig kommet til og er ifølge Castells den nye tids fremherskende form for socialisering. Fænomenet har sin "materielle støtte", som Castells siger, i internettet, der i formidabel høj udstrækning hjælper moderne mennesker med at pleje netværker af svage relationer (Castells, 2001: 129-130). Det er også noget, som har fået mange til at rykke frem i stolen og beklage, at vi er ved at blive en flok isolerede egoister. Men så har man misforstået sagens sammenhæng ifølge Castells:

"Networked individualism is a social pattern, not a collection of isolated individuals. Rather, individuals build their networks, on-line and off-line, on the basis of their interests, values, affinities, and projects. Because of the flexibility

and communicating power of the Internet, on-line social interaction plays an increasing role in social organization as a whole. On-line networks, when they stabilize in their practice, may build communities, virtual communities, different from physical communities, but not necessarily less intense or less effective in binding and mobilizing."

(Castells, 2001: 131)

Online-baserede fællesskab og socialisering er altså ikke dårligere end offline-baserede ditto. Moderne mennesker kan ligefrem siges at opbygge "socialiseringsporteføljer": Man melder sig til og fra fællesskaber efter lyst og behov, og der er en tendens til en højere grad af specialisering i disse fællesskaber, der kan være bygget op om ganske specifikke interesser (ibid.: 132). Det er jo en vurdering, der passer godt på akvariehobbyen, som i sig selv må siges at være temmelig specifik, men som også indeholder endnu mere specifikke interessegrupperinger.

Teorien om stærke, svage og fraværende bånd (relationer) kommer som tidligere nævnt fra Mark Granovetter (1973), og han er enig med Castells i, at det er forkert at beskyldte svage sociale bånd for at virke fremmedgørende. Ifølge hans logisk opbyggede teori er det netop de svage bånd, der på et makroplan sikrer individet

overordnet kohæsion og mulighed for at integrere sig i communities. Stærke bånd giver derimod en umiddelbar (lokal) kohæsion, men forbinder ikke i samme grad individet med omverden, og derfor fører denne situation i ultimativ forstand til overordnet fragmentering (Granovetter, 1973: 1378). Castells mener, at der blandt forskere en tendens til at romantisere det gamle, fysiske fællesskab og tale om det på en måde, som faktisk ikke svarer til virkeligheden. Man kan forestille sig, at det samme gør sig gældende blandt "almindelige" mennesker i en eller anden udstrækning. Giddens pointerer, klogt, at en del af debatten nok skyldes manglende enighed om betydningen af det centrale begreb, fællesskab (Giddens, 1994: 102-103).

Hos Bauman stilner begejstringen lidt af: "*Vore dages usikkerhed er en magtfuld, individualiserende kraft. Den splitter i stedet for at forene, og fordi det er umuligt at afgøre, hvad morgendagen vil bringe, bliver forestillingen om "fælles interesser" mere og mere tåget for til sidst at miste enhver værdi*" (Bauman, 2000: 191). Bauman skitserer en verden, hvor spillereglerne mere og mere hedder alle mod alle, og der er minimal interesse for det fælles bedste (ibid.: 36, 43-44). Det gode, gammeldags fællesskab er blevet en slags modernitetens utopia (ibid.: 122), mens realiteterne er "garderobe-

fællesskaber", der opstår til lejligheden; moderne fællesskab er en slags skuespil, hvor aktuelle interesser fremhæves, mens andre skubbes til side for at tillade dannelsen af umiddelbare (flygtige, og derfor også "uægte") fællesskaber (ibid.: 255-258).

Det er ikke til at afgøre, hvem der har "mest ret" i tolkningen af modernitetens fællesskaber, men vi kan i hvert fald pege på en divergens, som synes at have rod i det sædvanlige skel mellem optimister og sortseere. Mig bekendt plejer "sandheden" at findes et sted midt i mellem.

Fremtidssyn og trusler

Det fjerde tema handler om modernitetens dobbeltsidige natur – eller den evige fortælling om det gode og det onde. I tråd med ophævelsen af tidligere livscyklusser mener Castells, at menneskeheden med moderniteten har nået et organiserings- og vidensniveau, som gør os i stand til at overleve naturen, så at sige. Kulturen og alt, hvad der er samfundsbetinget, står over naturen (Castells, 2003: 438). Mennesker har markant mere magt, end de nogensinde har haft. Giddens ser for sig, hvordan moderniteten kan fostre totalitære styrer og udvikle voldsom, militær magt gennem en hidtil uset industrialisering af krig. Sammen med en skadelig miljømæssig udvikling

betyder det, at der tårner sig gigantiske trusler op for det moderne menneske. "*Det 20. århundrede er krigens århundrede*", siger Giddens og mener, at vi har tabt troen på "fremskridtet" (Giddens, 1994: 14-17). Modsat er der i den moderne periode større muligheder end nogensinde før for, at mange mennesker kan leve et godt og sikkert liv. Det er en slags modernitetens paradoks. Vi er blevet helt vant til de dommedagsvisioner, som naturligt følger af disse overvældende trusler, men som synes så fjerne fra vores eget liv. Vi tilpasser os truslerne ved enten at reagere med "vedholdende optimisme", "kynisk pessimisme" eller "radikalt engagement" (ibid.: 117-119).

Bauman mener ikke på samme måde som Giddens, at vi har tabt troen på fremskridtet; den er blot blevet privatiseret – på samme måde som fællesskaber er det. Moderne mennesker ser deres liv som noget "skabt", en uendelig forbedringsopgave, der kræver en indsats fra lige præcis én selv (og ikke kollektivet), og som sidestilles med målet af succes eller personligt fremskridt (Bauman, 2000: 174-175).

Abstrakt tillid

Det femte tema peger på en udvikling fra fast til flydende, som særligt Giddens interesserer sig for. Han skelner mellem to typer af såkaldte

"udlejningsmekanismer"¹⁵, nemlig symbolske tegn (fx penge) og ekspertsystemer (systematiseret faglig ekspertise). Begge dele abstraherer sociale relationer fra vores nære omgivelser. Penge er som oftest ikke længere metal eller papir, men elektroniske tal, og for at fungere i det moderne samfund må vi hele tiden have tillid til abstrakte, ansigtsløse ekspertsystemer. Læger, advokater, ingeniører, piloter, mekanikere osv. møder vi som "adgangsporte" til de abstrakte systemer, som vi fæster vores tillid til og sjældent har mulighed for at kontrollere, endsige undfly (Giddens, 1994: 26-32, 72-82):

"(...) I en situation, hvor mange aspekter af moderniteten er blevet globaliseret, er ingen i stand til helt at undgå de abstrakte systemer, der gør sig gældende i modernitetens institutioner. (...) Individer i præ-moderne sammenhænge kunne principielt og i praksis ignorere erklæringer fra præster, skriftkloge og troldmænd og fortsætte med de daglige aktiviteter. Sådan er det ikke med ekspertviden i den moderne verden."
(Ibid.: 76)

I den moderne verden er vi kort sagt henvist til at tro på bestemt viden, som fremsættes for os, og tillidsrelationer til abstrakte systemer er

15. Udlejning henviser til tid-rum-udstrækningen; at sociale relationer ikke længere afgrænses af tid og rum, men går på tværs. Se Giddens, 1994, p. 26.

fundamentale for vores tid på grund af tid-rum-udstrækningen.

Forbrugskultur

Det sjette og sidste tema kredser især Bauman om. Og måske kan man ligefrem sige, at han irriteres! Her kræves et lidt længere citat for at vise Baumans dystre tanker om det, han kalder "shopping-livsformen" (Bauman, 2000: 119):

"Rockefeller ønskede muligvis at gøre sine fabrikker, jernbaner og olieborerårne store og tunge og eje dem i lang, lang tid (...). Bill Gates har til gengæld intet imod at skille sig af med besiddelser, som han var stolt over i går, for i dag er det cirkulationens, genbrugets, forældelsens, udsmidningens og erstatningens rasende tempo, der skaber profit – ikke produktets holdbarhed og fortsatte pålidelighed. I en bemærkelsesværdig omvending af en tusindårig tradition er det i vore dage de store og magtfulde, der afskyr og undgår det holdbare og lovpriser det flygtige, mens det er folk i bunden af hierarkiet, der – mod alle odds – kæmper en desperat kamp for at få deres usle og forgængelige ejendele til at holde længere. Nu om stunder mødes de to grupper som oftest på hver sin side af disken på loppemarkeder eller ved brugtbilsauktioner."
(Ibid.: 2000: 23)

Bemærk, hvordan socialismen gløder i Bauman her. Vi lever ifølge Bauman i en tid, hvor *"tilværelsens forførende lethed"* og kravet om øjeblikkelig behovstilfredsstillelse gennemsyrrer alt (og blandt andet er det også derfor, tids betydning skrumper ind). Vores kultur er en forbrugskultur, der aldrig helmer. Vi lever og ånder for at "slanke" og "forny" i det uendelige (ibid.: 40-41, 155). Omkring os er en ligeså uendelig verden af "flydende muligheder", der hele tiden frister og får os til at springe videre til det næste. Intet må "forstene" til noget endeligt, for så kan det være, at det *"spærrer vejen til de øvrige muligheder og kvæler fremtidige fornøjelser ved fødslen"* (ibid.: 83). Bauman ligner det moderne menneske (forbrugeren) med en middagsgæst, der er placeret foran verdens mest overdådige tagselvbord og tvinges til at prioritere og vælge fra, men pines ved dette, for hvordan ved han, om han har valgt rigtigt og skaffet sig det bedst mulige? (ibid.: 84).

Der kan ikke være nogen tvivl om, at Bauman er særdeles kritisk over for tiden, vi lever i, men når man læser hans ord, står det også klart (for enhver, tør jeg næsten sige), at der også er præcise sandheder at hente her.

Internettet i dag – web 2.0

Nu vil vi beskæftige os mere direkte med internettet, som på sin vis længe har været et af omdrejningspunkterne. Internettet og den software, der knytter sig til det, har gennemgået en eksplosiv udvikling på relativt få år¹⁶, og i dag er vi nået til et punkt, hvor brugergenerering og interaktion er blomstret op på en sådan måde, at der har bredt sig en opfattelse af, at internettet er påbegyndt en helt ny fase – det såkaldte web 2.0.

Det er Tim O'Reilly (fra forlaget O'Reilly), der siges at være ophavsmand til navnet web 2.0, og det har bredt sig som en steppebrand – 367 millioner hits får man, når man søger på "web 2.0" på Google¹⁷. I web-artiklen *"What is web 2.0 – Design patterns and business models for the next generation of software"* (2005) forklarer O'Reilly, hvordan begrebet blev til, og hvad han selv mener, det dækker over. Under en brainstorm med MediaLive International blev man enige om, at til trods for de rystelser, der skabtes, da it-boblen sprang¹⁸, så stod internettet faktisk stærkere end nogensinde, fordi noget nyt tydeligvis var under opsejling. O'Reilly illustrerer det nye med før og

16. For en udredning af internettets historie og udvikling, se fx Castells, 2001, pp. 10-35.

17. Google, d. 23.06.09

18. Om it-boblen (dot-com boblen), se http://da.wikipedia.org/wiki/Dot_com-boblen

nu-eksempler (O'Reilly, 2005: 1):

"Web 1.0		Web 2.0
<i>DoubleClick</i>	→	<i>Google AdSense</i>
<i>Ofoto</i>	→	<i>Flickr</i>
<i>Akamai</i>	→	<i>BitTorrent</i>
<i>mp3.com</i>	→	<i>Napster</i>
<i>Britannica Online</i>	→	<i>Wikipedia</i>
<i>personal websites</i>	→	<i>blogging</i>
<i>Evite</i>	→	<i>upcoming.org and EVDB</i>
<i>domain name speculation</i>	→	<i>search engine optimization</i>
<i>page views</i>	→	<i>cost per click</i>
<i>screen scraping</i>	→	<i>web services</i>
<i>publishing</i>	→	<i>participation</i>
<i>content management systems</i>	→	<i>wikis</i>
<i>directories (taxonomy)</i>	→	<i>tagging ("folksonomy")</i>
<i>stickiness</i>	→	<i>syndication"</i>

(O'Reilly, 2005: 1-2)

Man behøver ikke kende til alle disse fænomener for at gennemskue, at der fra "web 1.0" til 2.0 sker en udvikling i retning af højere brugerinvolvering og personliggørelse. Før var brugere i stor udstrækning overladt til rollen som det mere eller mindre passive publikum, men nu (og i dag blot

endnu mere end i 2005) sidder brugerne med på førersædet (ibid.: 9). Fokus har flyttet sig, så software ikke længere er i centrum som "artefakt", men i stedet skal fungere som et mellemlid og en service for brugeren. O'Reilly formulerer det sådan, at web 2.0 er den fulde udnyttelse af web som platform (ibid.: 13).

Andre karakteristika for web 2.0 er, at brugerne tilføjer de forskellige internet-sofwarens merværdi, fordi disse sofwarens i kraft af at være interaktive services vokser organisk som en form for kollektiv intelligens jo flere brugere, der bruger sofwarens. Derfor er web 2.0 – eller den sofware, der udgør det – også markant mere "åben", end den var under web 1.0: Beta-versioner forbliver beta-versioner, producenter samarbejder med brugere, beder om deres meninger, overvåger deres valg i brug af sofwarens, spørger til deres ønsker – i stedet for at forsøge at kontrollere brugernes adfærd. På den måde har man bevæget sig væk fra fx årlige frigelser og arbejder nu med konstante ("flydende") forbedringer. Sofware frigives med "some rights reserved" og er ligefrem skabt til at kunne omformes og genbruges i nye sammenhænge af brugerne, som altså er blevet de nye medudviklere. "Innovation in assembly" (ibid.: 13) er nemlig kodeord for web 2.0. Samtidig skabes web 2.0 sofware ikke til en enkelt type apparatur, men til flere relevante, for kun på den

måde bliver produktet så mobilt og frit som muligt. Apples iTunes er et eksempel på sådan en type software (ibid.: 2-16).

Mange af internetgiganterne (fx diverse kort-tjenester, Google, musikdatabaser, eBay, Amazon) baserer deres software på databaser og er i virkeligheden en slags "infoware" for brugeren (ibid.: 9). Derfor kommer det til at have afgørende betydning for software-producenterne i denne nye web 2.0-æra, hvem der ejer data. O'Reilly spør, at vi vil se en "free data"-bevægelse fødes i de kommende år parallelt med den "free software"-bevægelse, der allerede eksisterer (ibid.: 10).

Peter Svarre har skrevet en interessant webartikel (Svarre, 02.06.09), hvor han tager web 2.0 op som dét nyeste nye alle snakker om, og som siges at gøre internettet ("verden") til et mere demokratisk sted:

"Der går et spørgsmål gennem internettet. Et spørgsmål, der varsler en bedre tid for brugerne af internettet – en tid, hvor alle kan komme til orde, en tid hvor alle har adgang til al information, og en tid hvor summen af alle individers ord og ytringer opsamles i et netværk af kollektiv intelligens, som vil hæve menneskeheden til et højere og mere demokratisk stadie. Spørgelset hedder web 2.0" (Svarre, 02.06.09)

Formodentlig har Svarre også læst O'Reillys "manifest". I hvert fald passer tankerne om brugerne i centrum og kollektiv intelligens godt på O'Reilly. Men mener Svarre da, at web 2.0 er det pure opspind? Nej. *"Web 2.0 handler om, at brugerne går sammen – bevidst eller ubevidst – og i deres samarbejde opstår der nye former for viden og information, som ikke ville have været mulige uden brugernes samarbejde"* (ibid.), sådan beskriver Svarre web 2.0-fænomenet. Men han argumenterer for, at "det samarbejdende internet", som han kalder web 2.0, ikke varsler bedre og mere demokratiske tider – snarere blot nye tider:

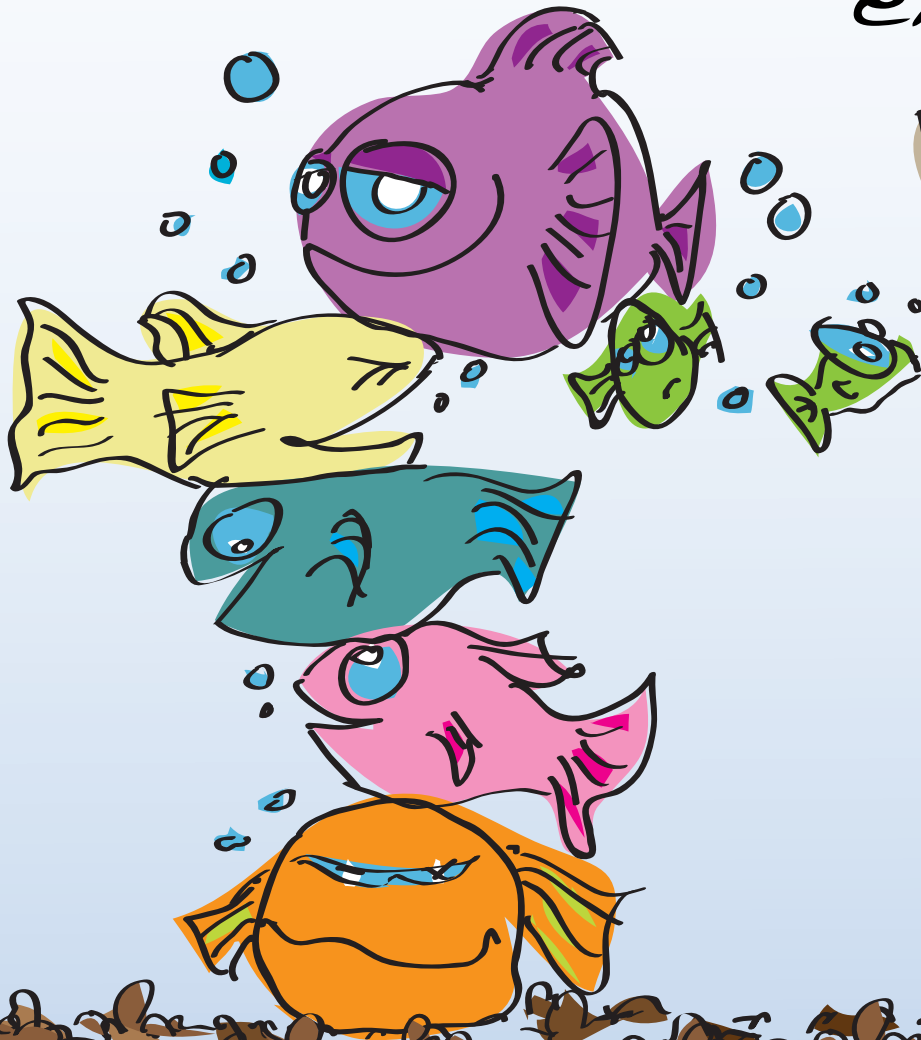
"Det faktum, at alle mennesker kan komme til orde i en blog, og at alle mennesker kan bidrage med deres indlæg på Wikipedia, betyder ikke, at magtinteresser og hierarkier forsvinder med et slag, således at vi alle kan leve og kommunikere i en utopisk verden, hvor alles holdning har lige stor vægt. Tværtimod kommer det samarbejdende internet og web 2.0 til at indvarsle en tid, hvor kampen om kontrol over viden bliver skærpet og hårdere end nogensinde." (ibid.)

Ifølge Svarre er den afgørende forskel, at den viden, man nu skal kontrollere for at vinde kampen, er en viden om "redskaber og teknikker" til at

strukturere information eller data, der allerede findes. Fremtidens største vindere kommer til at have en stor magt over, hvordan vi kommunikerer med hinanden og tilgår viden, skriver Svarre. Parallelt forestiller han sig, at taberne bliver dem, der holder fast i den gamle web 1.0-tankegang og prøver på at begrænse viden og kontrollere adgangen til den.

Vi er nu blevet klogere på ikke bare det moderne liv, men også det moderne internet. O'Reilly og Svarre støtter altså Rosenkrands mfl. (som jeg omtalte i min indledning) i, at det højst sandsynligt vil være problematisk for foreningerne, hvis de i fremtiden ikke tager internettets nye muligheder til sig og enten ikke er online eller nøjes med et "udstillingsvindue" som hjemmeside, dvs. en web 1.0-hjemmeside.

empiri

empiri

Vi har nu undersøgt den kontekst, som foreninger og fora er indlejrede i – det moderne samfund, det moderne livs betingelser, det moderne internet. Nu kan vi kaste os over den treleddede, empiriske undersøgelse, som blev beskrevet under metode. Her skal vi analysere de tre forskellige datasæt med henblik på at blive klogere på særligt de tre første arbejds spørgsmål:

- Hvordan kan vi forstå de to samværsformer, foreninger og fora?
- Hvilke sociale og kommunikative behov får medlemmer dækket i dem?
- Er de to samværsformer konkurrenter eller supplerer de snarere hinanden?

En væsentlig baggrund for disse spørgsmål er medlemmerne. Derfor er vi også nødt til undervejs at danne os et billede og en forståelse af, hvem de er.

Datasæt 1: auktionen

Jeg ser tre tematiske spor i min beretning fra auktionen (bilag 1) – eller måske skulle jeg snarere sige ét spor med et par forgreninger. De skal udfoldes her.

Det første handler om *personlighedstyper* i akvariehobbyen. De gamle rustne biler, mændene i det anonyme tøj der stod og røg udenfor, det

slidte forsamlingshus som valg af ramme, kvinden i kørestolen, manden der råbte vredt op, den krumryggede mærkelige ældre mand med lodsedlerne, og hvordan alle menneskerne i salen som samlet gruppe udstrålede en indadvendthed, en ikke-gåen op i mode og udseende. Hvad kalder man den type mennesker, der aldrig var "klassens populære pige" eller drengen, der blev valgt først til fodbold? Folk, der et stykke af vejen klarede sig på trods, folk med knubs, folk med fysiske eller psykiske "småproblemer", folk der stak ud som lidt anderledes. Eller bare folk, der aldrig gik op i de "ydre værdier", folk der så en charme i at gå op i at rigge til, lave om, lære, passe og pleje en hobby og dens artefakter. De folk, der er længst væk fra modebladenes glansbilleder, 6 om dagen og 30 minutters motion. Fordi det enten aldrig har interesseret dem, eller fordi de aldrig har kunnet. Nogle med indesluttede miner og en attitude af jeg-holder-mig-for-mig-selv. Andre med imødekomende smil og snakken i rundkreds. Folk, der mht. "det sociale" i almen forstand ikke i særlig stor grad har søgt det, som "man skulle" søge. Dé mennesker var der mange af. Hvis man skal sætte ét ord på, er "nørder" nok det, der passer bedst, hvis vi ved det forstår en vis grad af indadvendthed og en passion for et specifikt fænomen. Kvinden med det sorte og lilla hår (bilag 1: 2) stak netop ud, fordi hun ikke var

som de fleste; hun var mere i overensstemmelse med tidens "modebillede".

Det andet spor hænger sammen med det første og drejer sig om den *brede sociale accept*, der kendetegner akvariehobbymiljøet, som det fremstod den dag i Viborg. Selv om de fleste var "nørder", var de selvfølgelig alligevel forskellige – her kommer kvinden med det lilla hår ind igen. Og børnene. Og den lyshårede pige, der fjollede med en af de unge mænd, mens de hjalp til ved auktionen. Rygerne og ikke-rygerne. Pensionisterne, der solgte pølser, kage og kaffe. Manden med lodsedlerne, kvinden i kørestolen. Der var tilsyneladende en bred accept af menneskers forskellighed (og så kan man selvfølgelig argumentere, at dette så netop er en samlende faktor, der i virkeligheden gør folk ens). Disse mennesker samledes om en fælles interesse og mødte op med en vilje til at acceptere forskellighed. Måske var det for dem næsten "normalt at være unormal". Visse foreskrevne normer skubbes til side og hobbyen sættes i centrum som det væsentlige og som det samtaleemne, man altid fokuserer på. Alder, køn, job, jobsituation eller livssituation i det hele taget underordnes hobbyen. Det er for så vidt uvedkommende. Sædvanlige succesparametre som mange penge eller fine titler sættes ud af drift: Her har man i stedet respekt for specifik

viden og erfaring i relation til akvaristik, som så er de nye succesparametre.

Det tredje og sidste tema i denne analyse er akvariehobbyen som noget *lukket kontra noget åbent*. På en måde står denne observation lidt i kontrast til den forudgående. Det er samtalen med Britta, der optager mig her (bilag 1: 3). Hun peger jo på, at der kan findes en fremmedhed, en asocialitet i en ellers fællesskabelig kontekst, som denne hobby er ved denne lejlighed i Viborg og er hver gang foreninger holder møder. Rygerne udenfor undlod at hilse på mig, da jeg ankom, selv om jeg hilste på dem, og selv om der var en helt utvetydig og uforstyrret øjenkontakt. Britta følte sit besøg i Hjørring Akvarieforening som et besøg i en lukket cirkel. Formelt signalerede de måske, at hun var velkommen ("*De var da flinke nok og sådan*", ibid: 3), men Britta mærkede alligevel, at ingen oprigtigt ønskede hendes tilstedeværelse. Eller hun mærkede i hvert fald ikke det modsatte. Måske er det sådan, at en del af "akvarienørderne" fungerer bedst med en slags begrænset socialitet? Eller måske er det særligt de midaldrende mænd, der har det sådan eller udsender de signaler – en modvilje mod nyhed og forandring? Var Brittass oplevelse et enkeltstående tilfælde, eller tegner der sig konturerne af en tendens?

Datasæt 2: trådene

En analyse af de mange tråde, jeg har samlet sammen, kan skabe et bredere billede for os. Nu har vi mulighed for at se på fastfrosne dialoger fra medlemmerne. Dialoger, som er født i en anden social kontekst uden mig som observatør, uden auktion som ramme, og også uden en delt fysisk virkelighed. I Viborg kendte vi ikke sammensætningen af foreningsmedlemmer og forummedlemmer. Her i trådene fra AS og AV ved vi, at alle er forummedlemmer. Igen samler vi data i tematiske spor, der giver et godt overblik.

Medlemmerne og det sociale aspekt

På AV fandt jeg en tråd, hvor medlemmerne præsenterer sig selv – personen bag profilen. Folk fortæller typisk om deres alder, køn, bopæl, beskæftigelse, øvrige fritidsinteresser og erfaring med akvariehobbyen (bilag 2: 96-114). Præsentationstråden giver et interessant kig bag facaden. Fx kan man samle folks angivelser af, hvad de arbejder med lige nu og få figur 3 ud af det.

Samtidig kommer rigtig mange forskellige andre fritidsinteresser frem i lyset: programmering på fora, hobbydyrehold (krybdyr, katte, hunde, fugle, heste) orientalsk dans, modelbygning, maling af tinsoldater, håndbold, frivilligt arbej-

Medlemmernes beskæftigelse, AS

Smed
Dameskrædder
Datafagtekniker
Kandidat i miljøbiologi og geografi
Kandidat i informationsvidenskab
Arbejdsløs
Tømrer
Taxichauffør
Socialpædagog/kunstterapeut
Maskinoperatør
Maskiningeniør
Konditor
Lageroperatør
Arbejdsløs
Førtidspensionist
Operatør
Arbejdsløs
Levnedsmiddeltekniker
Handelsskoleelev
Smed
Maskinsnedker
Seniorsergent
Invalidespensionist
Gymnasieelev
Laborant
Typotekniker
Pensionist
Lærer
Biomediciner
Systemudvikler
Værktøjsmager
Arbejdsløs
Kirketjener
Detailsalgskonsulent
Fitnessinstruktør
Laboratorietekniker

Figur 3. Kilde: bilag 2, pp. 96-114

de i selvhjælpsgrupper, korsang, lystfiskeri, tegning, instruktion i pistolskydning, badminton, havepasning, historiske kalkmalerier, rollespil, optræden med ACDC-kopiband, fotografering af fisk/natur, fodbold. Ikke overraskende holder mange andre dyr end fisk, og en hel del kan godt lide at fiske og være i naturen eller dyrke have. Apropos min observation fra auktionen angående akvaristernes brede sociale accept og deres "nørdethed", så kommer anitabritt med følgende kommentar:

"Interessant tråd. Dejligt at få et lille indblik i personerne bag "navnet". Selvom vi for så vidt er meget forskellige, er der alligevel en del fællesnævner. Det er også en skøn hobby på den måde at alle kan deltage uanset alder, køn, helbred og sociale lag. For mit vedkommende er en stund foran akvariet også den bedste "mental-hygge" der findes og en dejlig måde at udvide sin horisont på. Selvom vi akvarister for det meste betragtes af offentligheden, som en flok nørdede eremitkrebs med hornbriller, har jeg dog oplevet mange hyggelige stunder sammen med andre akvarister til møder, auktioner, messer, etc. Så helt asociale er vi altså ikke :)"

(Bilag 2: 104)

Her får vi faktisk en anerkendelse af observationerne fra auktionen. Nok modereres tesen

om akvarister som nørder, men den afvises ikke. Gennem denne tråd får vi også en række eksempler på den sociale samhørighedsfølelse, som hersker blandt de medlemmer, som bidrager til tråden. Der udvikler sig en spøg, som kører på det kontaktannonceagtige præg tråden har, et medlem tilbyder at hjælpe et andet med opdræt af skægagamer (en sekundær hobby), og der er flere humoristiske udbrud og venskabelige hilsner. Der kører også en lille "konkurrence" om, hvem der er ældst. Her kommer et udpluk:

"Jeg har også overvejet om vi skal droppe alle fiskebeskrivelserne og lave et dating site i stedet ;)"

Mand - Veludstyret med stor cichlide

Mand - Veludstyret med lille lakridsgurami

Jaja der er massere af potentielle :D" [sic]

(af Ziij1n, bilag 2: 104)

"[Respons til 74-årigt medlem:] Respekt herfra - sjældent man ser nogen fra din årgang, som er med på moden og smider en debat på nettet. Tak for beretningen, den var fin at læse, især for os "unge" forvænte akvarister med alverdens udstyr til vores rådighed."

(af Kiwa, bilag 2: 111)

"Ja jeg må vel også hellere give mig til kende, men først lige en hurtig kommentar at alders debaten

**S*. Jeg syntes det er helt fantastisk at vi her på AV har fået samlet et så varieret aldersspænd, intet slår kombinationen af ungdomligt initiativ og en solid livs erfaring.” [sic]
(af michy, bilag 2: 113)*

*”YAY!! Hej Karullemarie! :D *Finkel løber rundt om sig selv og sjat-tisser let på gulvet af gensynsglæde* Godt at se dit smukke selv herinde igen!”
(af Finkeldinken, bilag 2: 113)*

*”Jeg hedder Kim, er 29 år og bor i Holstebro med min kæreste, to katte (hendes idé) og 46 akvarier (min idé) i et bette rækkehus på 75 kvadratmeter.”
(af kim, bilag 2: 105)*

De unge

Alder diskuteres også andre steder, fx i en meget interessant tråd på AS (bilag 2: 41-49), hvor deltagerne forhandler om et forums funktion – må man skrive små ”irrelevante hyggeindlæg” i dem, eller skal man holde sig til ”emnet”? – og her mener et medlem, at det særligt er ”de unge ”verdensmænd/kvinder” som tit er bedrevidende” og har det med at brokke sig. Hun føler sig ””sat på plads” af disse unge mennesker, hvis tingene ikke lige går efter deres hoved” (ibid.: 48). Det evige

skel mellem ung og gammel findes altså også her.

Men der er masser af hyldest til et af de unge forummedlemmer, da han vælges som DAUs nye formand (ibid.: 71-81). Der er flere af lykønskerne, som mener, at DAU trænger til fornyelse og nye kræfter; at organisationen DAU er ved at sygne hen. Det vender vi tilbage til. De manglende unge kræfter kommenteres også i en anden tråd af en af bestyrelsesmedlemmerne i DAU:

*”DAU’s virke består også i at oplyse medlemsforeningerne om dette og hint fra det øverige land og ikke mindst i/fra de øverige nordiske lande. Nuvel - der er mange ”kustoder” indblandet i dette samarbejde, men det er allermest fordi at trangen hos ”unge” akvarister til at tage en tørn med, er nem at overskue - desværre... Men det er så en anden snak.” [sic]
(af Flaz, bilag 2: 117)*

Og den oplevelse af unge og foreninger er der flere, der deler. Side 60 (bilag 2) taler Elisabethen, darmann og thues om dette. Thues ved, at der er nogle få unge med i Skive Akvarieforening, hvor han kommer, men at de fleste medlemmer er ”fra 30-35 OG opefter...”, og han gætter på, at det forholder sig nogenlunde ligedan i andre foreninger. Elisabethen genkender billedet fra Københavns Akvarieforening og skriver, ”Det er ikke rigtig trendy blandt fx mine jævnaldrende at

være foreningsmennesker :/” . Og på AV skriver gymnasieeleven Jacob Lihn også sådan her:

”Vennerne på gymnasiet har en smule svært ved at forstå, hvad der er så fascinerende ved fisk. Så når man, som jeg, har det meste af værelset fyldt med akvarier, så kigger de lidt skævt på én (dog ikke ment ondt på nogen som helst måde ;o)”

(af Jacob Lihn, bilag 2: 105)

Akvariefisk er ikke lige det hotteste hotte blandt de unge, forventeligt nok, så der kan ikke være mange af ”tage af” til foreningsarbejdet heller. Men hvis de, der trods alt er der, generelt ikke har lyst til at give en hånd med, betyder det så, at akvariehobbyen som organiseret hobby snart er fortid?

Formel organisation og nedgangsstemning

Nogle medlemmer af de to fora giver udtryk for, at ”rigtige foreninger” er organiserede foreninger (bilag 2: 36-41, 114-120). Med organiserede mener man ”medlem af DAU” – organiseringen med bestyrelse, udvalg, generalforsamling osv. tages tilsyneladende som en selvfølge af alle og er ikke noget, man stiller spørgsmålstegn ved. Det er heller ikke svært at få bekræftet, at alle de foreninger, man kan finde via internettet,

er organiserede på den måde (se fx Aalborg Akvarieforening og Århus Akvarieforening, hhv. ibid.: 125-128 og 128-134). På AV gør man også en del ud af at markere, at forummet fungerer som en traditionel, organiseret forening, ganske vist uden valg, men med vedtægter, formålserklæring og fast offentliggørelse af regnskab og årsberetning (se bilag 3). Af AVs vedtægter forstår man, at AVs bestyrelse ser sig selv som tæt knyttet til foreningslivet i akvariehobbyen; AVs overskud skal uddeles som støtte til akvarieforeninger. Det er tydeligt, at man i det hele taget forbinder foreningsliv med ikke-kommercielitet og er bevidst om sin organisationsform (bilag 2: 123-124). Vender vi os mod AS, så er dette forum ikke organiseret som en forening, men det var faktisk intentionen, så her har man også haft det traditionelle fokus som sit udgangspunkt, og det var praktikaliteter, der gjorde, at man ikke lige kom dertil (bilag 2: 70). Nu er det i stedet en lille kreds omkring AS’ ejer, der styrer siden og arbejdet med den.

Paraplyen DAU er den ”mest organiserede” af dem alle med sine kredse og sine udvalg¹⁹. Men det er som om, opbakningen til den bureaukratiske del af foreningsarbejdet er svindende, i hvert fald i DAU. Mødereferaterne fra DAU²⁰ fortæller

19. Se <http://www.danskakvarieunion.dk/show.php?id=118>

20. Bilag 2, pp. 138-140, 140-143, 143-145, 145-146,

om manglende tilslutning til hjemmebedømmelser, mangel på dommere, kredse der ikke gider møde op til bestyrelsesmøderne, kredse der ikke gider samarbejde med andre kredse og foreninger, der vælger at melde sig ud af DAU. En dag sker det så, at den nyvalgte, unge formand fremlægger en idé om at nedlægge kredsene og altså derved ændre på DAUs struktur:

"Rasmus Hurup fremlagde en idé om at nedlægge kredsene - (...) - LARMENDE tavshed..! Efter at de fleste var holdt op med at hyperventilere, og fået et nogenlunde normalt åndedræt igen, kom reaktionerne, og undertegnede fik travlt med kuglepen og papirlapper... Her er et lille udpluk af de efterfølgende kommentarer:

- Kredsene får foreningerne til at lave noget i fællesskab.*
- Hvis kredsene virker, er det det helt rigtige...*
- Det får konkurrencemæssige konsekvenser.*
- Se hvor "mange" der er til dette delegeretmøde.*
- Hovedbestyrelsens struktur skal laves helt om.*
- Se hvordan det går med kommunesamlæggerne...*

Enden på det - vist man kan sige så'n - blev, at der skal arbejdes meget mere med ideen, hvis den igen skal fremføres og føres endeligt ud i livet."
[sic]

(bilag 2: 152)

Det er interessant at læse denne beretning fra den (humoristiske) referent, der har set det som sin opgave at formidle stemningen i lokalet efter forslaget, fordi vi tydeligt får et billede af, at "plejer" står stærkt i DAU²¹. Her kan man ikke bare komme og lave tingene om. Traditioner og afprøvede praksisser er noget, man holder godt fast ved. Det er formentlig ikke et særsyn i samfundet. Men det er vigtigt, at vi samtidig kan observere en tilsyneladende udbredt holdning på AS og AV (hvor også flere fra DAUs bestyrelse huserer) om, at DAU har udviklet sig skidt og har brug for fornyelse (bilag 2, fx 114-120). Et medlem, der kalder sig Qvist skriver fx:

"Efter min bedste overbevisning, trænger DAU til at komme ind i det årtusinde vi andre befinder os i, i stedet for at hænge fast i en gammeldags og stiv opbygning/struktur. Det tager desværre lang tid at ændre gamle holdninger, men jeg tror man er på vej i den rigtige retning. Om man så når at skifte stil før det er for sent, det er en helt anden sag. Vi kan jo håbe på det bedste." [sic]
(af Qvist, bilag 2: 116)

"(...) Jeg har kendskab til flere foreninger, hvor det som ny er nærmest umuligt at få en fod inden for

21. Se også samme side lidt længere nede, hvor DAUs foreninger må indse, at de holder møder på en måde, der matcher en anbefaling fra 1903!

døren. Uanset hvad man gør for at sætte skub i tingene, bliver man mødt med en solid mur af afvisninger. Det er sikkert ikke enestående blandt akvarieforeninger, men nærmere et tegn på, at de "gamle medlemmer" ikke ønsker forandring. De ting der fik en forening til at fungerer for 10 - 20 år siden, er ikke nødvendigvis de ting der virker i dag. Hvis man som forening ikke er villig til at følge med tiden, ender foreningen som oftest med en lille sammenspist flok af "gamle medlemmer". Desuden spiller det travle hverdags liv også ind, så måske er der ikke overskud og energi til at søsætte ny initiativer. Foruden TV og Internet er der mange andre ting, man som forening skal konkurrere mod. ()" [sic]
(af Qvist, bilag 2: 118)

Qvist ser her tv og internet som konkurrenter til foreningerne, og han peger på, at det netop er strukturen og holdningerne til struktur, der er for gammeldags og bør fornyes i form af et "stilskit". Samtidig mener han, at tiden vi lever i, er blevet anderledes. Det er alt sammen noget, vi bider mærke i og vender tilbage til.

Hvis vi flytter fokus fra organisering til generel "konjunktur" i hobbyen, er der også mange dystre meldinger. Selv om der også ind i mellem er opløftende bemærkninger i DAUs mødereferater om nye foreninger og flere medlemmer, så fortæller referaterne gang på gang om lukning af

foreninger, faldende medlemstal og krisestemning (ibid., fx 134f). Man italesætter "den almindelige tilbagegang for akvariehobbyen" (ibid.: 150) og accepterer derved udsagnet som en del af et "rigtigt verdensbillede". På de to fora går snakken også. Folk beklager sig over "sammenspiste" foreninger, tilbagegang i foreningerne og manglende gejst til at føre arrangementer ud i livet. Men der er faktisk også dem, der har modsatte oplevelser, og nye initiativer diskuteres.

Opstartsentusiasme og fordele ved foreninger

Der er flere tråde, der viser, at der også kommer nye medlemmer til foreningerne ind i mellem, og at folk har lyst til at støtte op om foreningslivet. Et medlem, der kalder sig Riber skriver på AS for at spørge efter foreninger i nærheden af hans bopæl, fordi han gerne vil være "mere aktiv" og hjælpe til med arrangementer (ibid.: 88-89). Unimati kommer med et åbent forslag om at starte en ny cichlideforening op i Jylland (ibid.: 89-96), og det har mange en mening om. Interessant nok er flere inde på, at det kunne være en god idé at stable arrangementer på benene ved at bruge AS som samlingspunkt, dvs. en ny slags forening. En tidligere eksisterende akvarieforening, Trekantens Akvarieforening, startes op igen (ibid.: 85-87), og opstarterne gør også en indsats for at

få potentielle medlemmer med (ibid.: 87-88). I Sønderborg er to unge fyre gået sammen om at ville starte en ny forening op (ibid.: 36-41, 114-120), hvilket får lidt forskellig modtagelse på AS og AV, og fra Horsens beretter medlemmet darmann om sin første aften i Horsens Akvarieklub (ibid.: 65-66).

I nogle tråde spørger ikke-foreningsmedlemmer også til, hvorfor man er med i en akvarieforening. Hvad er fordelene? Det er foreningsmedlemmerne ikke blege for at give deres egne svar på. Figur 4 på næste side viser et udpluk. Der er en klar fællesnævner her: Alle lægger vægt på "det sociale", dvs. samvær med andre akvarister i form af faste møder og udflugter. Også her, hvor det gælder positive vurderinger af foreninger, kontrasteres der med internettets fora: Socialt samvær kører lettere i den fællesfysiske virkelighed, hvorimod "rå information" ligeså godt kan findes på internettet.

Foreninger kontra internet

Vi husker Qvists kommentarer om internettet som konkurrent tidligere. Der synes at være en generel tendens til – uanset hvad man er mest fan af, i øvrigt²² – at se internettets muligheder

22. Pudsigt nok er to brugere i stand til at have 100% modsatte meninger om, hvorvidt et forum eller en forening giver "størst kontakthæde" og "socialt netværk", se zardor og KasperK/Lollands kommentarer, bilag 2: 83.

for informationssøgning både i og uden for fora som konkurrence til foreningslivet. Her er et par eksempler mere:

"Til jer der vil start en forening, bare klø på. Det er vigtigt at få gang i så mange klubber som muligt. Medlemstallene i rigtig mange klubber er svindende. Internettet er en hård konkurrent, men en klart ønsket konkurrent. Men jeg er nu en af dem der holder af at se på mennesker og kunne trykke dem i hånden, der er også en anden stemning ved et møde hvor folk sidder ansigt til ansigt med hinanden. Man vil sjældent opleve mudderkastning i en forening så ofte som dt sker på nettet fordi folk ikke gemmer sig bare en eller anden ligegyldig profil. Derudover er der i rigtig mange af de fantastiske foreninger vi har i danmark, som har lokaler og akvarier man kan få lov til at rod med." [sic]

(af ncmohr, bilag 2: 120)

"Da jeg som ganske lille knægt begyndte at interessere mig for akvarier, var der ikke noget, som hedder world wide web, og bibliotekernes udvalg af akvarieliteratur var ret begrænset. Så stort set alt hvad jeg har lært om akvarier, har i første omgang været fra andre akvarister i forskellige foreninger. I dag kan der findes rigtig meget information på nettet og udvalget af trykt litteratur er meget større, jeg mener dog stadig foreningerne har meget at tilbyde."

(af Bo Christensen, bilag 2: 81)

"Jeg er medlem af "min" akvarieforening, af flere grunde: Jeg kommer lidt ud. Jeg møder andre fiskenørder, og har det altid megahyggern! Vi har i vores forening tit rigtig, rigtig gode foredragsholdere på, som ikke bare forstår at holde spændende foredrag, men også er åbne for debat, spørgsmål osv. Foreningen fungerer lidt som et AS-forum - risikoen for misforståede humoristiske indslag er væsentligt mindre, hehe - og det går stærkere! Der er adgang til billige planter og fisk, fordi vi hver gang holder en lille auktion, som alle medlemmer kan bidrage til. Der er adgang til "konkurrencesport" i DAU-regi via akvarieforeningen, hvis man har hang til den slags (Det bliver UDEN MIG, hehe...) Vi er gode til at lave fælles indkøbsture, og ture i naturen, hvor vi kan finde rødde, sten, blade osv...det er bare nemmere at tage sig sammen, hvis man er flere, og en fælles indkøbsrundtur i 8-10 forskellige forretninger med fælles morgenmad, samkørsel, og rabatter er fandenfisemer hyggeligt! :) Og så skla [sic] jeg da endelig ikke glemme vores årlige juleafslutning, hvor vi fjanter som en flok kællinger, spiller banko med fede præmier og drikker glögg og spiser slik og æbleskiver! Altså - jeg er vildt glad for AS, men jeg tror sgt aldrig, jeg melder mig ud af RAF! :D"

(af Finkeldinken, bilag 2: 83-84)

"For at få en masse gode tip og ideer til min hobby."

(af akvamesse-ob, bilag 2: 81)

"(Ö) foreningerne har meget at tilbyde. Socialt samvær, hjemmemøder hvor man kan hente inspiration til indretning, og se hvordan forskellige filtersystemer o.a. fungerer [sic] i virkeligheden, besøg på plantegartnerier/opdrættere/importører osv., udlandsrejser, foredrag, mulighed for at bytte fisk/planter/udstyr osv. osv. Derudover er det jo altid hyggeligt at sludre med folk, som deler samme interesse som en selv."

(af Bo Christensen, bilag 2: 81)

"For at blive klogere på akvarier, for at kunne holde mine akvarier så pæne som muligt, for at få hjælp og for at give mine fisk et så godt akvarie som muligt."

(af Shaklan, bilag 2: 82)

"På en eller anden måde, har det altid været sjovere at omgive sig med lidelsesfæller. Det, uanset om det drejer sig om akvarier, modeljernbaner, pileflet, motorcykler eller biler. At sidde og snakke hovedinteresse, uden at der bliver kigget skævt til en, mens der bliver fortæret en stump kringle med kaffe til, det er herligt!" [sic]

(af KasperK/Lolland, bilag 2: 82)

"For mig er det i høj grad det sociale. Ligesom Bo finder jeg i høj grad den info jeg har brug for på internettet og i bøger, så det er ikke så meget derfor jeg kommer lidt i en forening, men mere fordi det er hyggeligt at sidde og diskutere akvarieting med ligesindede :)"

(af elisabethen, bilag 2: 82-83)

"jeg har det ligesom Bjarne, møde folk hjælpe nybegyndere der er ved at lave de fejl vi andre lærte af (Ö) selvom jeg har haft akvarie i over 20 år har jeg aldrig nok i mig selv derfor er jeg medlem af en forening, møde andre akvarister vise dem mine akvarier og se deres det er sådan det skal være, syntes jeg."

(af Bimmer, bilag 2: 83)

I gamle dage havde man ikke internet – det har man i disse nye, moderne tider. Sådant modstilles tingene. Det sociale vægtes igen her, ligesom før, og det tillægges værdi, at social kommunikation tilsyneladende foregår mere gnidningsfrit i offline-kontekster (se også bilag 2: 28-36 om brug af smileys og om misforståelser). Men det er ikke kun foreninger og fora, der modstilles. Foreninger modstilles med foreninger, og fora modstilles med fora. I virkeligheden viser det sig, at der godt kan peges på tendenser, men det brede billede, man sidder tilbage med efter at have læst samlingen af tråde, er, at hvert praksisfællesskab har sin egen identitet, som opstår fordi medlemmerne er fællesskabet, og fællesskabet defineres gerne ud fra en distancering til andre fællesskaber i det hele taget (se fx tråden om AS vs. AV, bilag 2: 19-26). Til gengæld er der formentlig en forskel på, hvilke demografiske segmenter fora og foreninger tiltaler, sådan som vi allerede har været inde på i relation til alder. I forlængelse af det skriver Celia, at "de gamle rigtigt erfarne folk" ikke kommer på nettet, men vælger en forening (ibid.: 63). Der er flere, som er inde på den tankegang, at foreninger kunne baseres på internettet, eller at der kunne være et bedre samspil mellem fora og DAU (se bilag 2 kommentarer fra fx KimJ, p. 28; Finkeldinken, p. 80; thues, p. 81). I den forbindelse snakker man på AS også lidt om den fremgang, der

tilsyneladende tilfalder landsdækkende eller nordiske specialforeninger (ibid.: 51-54). Her mener man, at geografi (steds betydning) ikke længere er, hvad det har været – verden er skrumpet ind pga. blandt andet internettet:

"Tendensen generelt er, at specialforeninger går frem - og lokalforeningerne tilbage. Computeren, bilen og mobiltelefonen med mere er nok med til mindske geografis betydning (og ulemperne ved afstande). (Min lokale akvarieforening er så en af undtagelserne i øvrigt, for den øger medlemstallet)."

(af thues, bilag 2: 51)

Foreningernes kommunikation

På DAUs møder diskuterer man også af og til kommunikation en smule – den kommunikation, der går ud til foreningerne. Et par steder diskuteres muligheden for et fælles foreningsblad, som DAU kan sende ud til sine medlemmer. Ca. 10 foreninger har deres eget blad i forvejen (bilag 2: 139), og det viser sig at give lidt problemer. Disse tekstbidder refererer udviklingen over tre møder:

"9. Blad

Generelt er der behov for et formidlingsorgan mellem DAU og foreningerne. Sponsorer til et blad ville sikkert kunne findes, men problemet er at

et blad vil kræve et for stort redaktionelt arbejde, som ingen har tid/lyst til at påtage sig. Fremover vil DAU's hjemmeside blive brugt til formidling af nyheder, anmeldelser af førstegangsoptækt o.lign. Viser det sig at der skulle blive behov for yderligere kommunikation mellem DAU og foreningerne kan bladdebatten tages op igen." [sic]
(Bilag 2: 142)

"5. Blad i unionsregie alligevel?

*Man vil forsøge at finde ud af om der kan stables et blad som de andre nordiske på benene til udsendelse 4 gange årligt. Skal IKKE være en konkurrent til foreningsbladene. SARF kan køre deres blad for 1200 kr. til 1400 medlemmer; ved at sende det til foreningerne og lade dem distribuere det. Vi vil til dette knytte en videnskabelig medarbejder. Det tænkes at denne også skal hjælpe Sv.Erik med opdræt." [sic]
(Bilag 2: 146)*

*"Bladet er der en del debat om. Især Ålborg og Århus er imod, da et fælles blad måske vil ramme deres lokale blad. De er særligt bange for, at sponsorerne falder fra og hellere vil annoncere i fællesbladet. JB garanterer dog, at man vil gøre alt for at dette ikke vil ske. Det arbejdes videre på bladet, da mange af de andre foreninger ville have gavn af et fælles blad."
(Bilag 2: 157)*

Markedsføring for DAU eller foreningerne ser ikke umiddelbart ud til at optage bestyrelsen ret meget. Nogle få steder diskuteres formålet med DAUs egen hjemmeside (fx bilag 2: 146), og et enkelt sted kan vi se, at man tænker over foreningernes behov for at reklamere for sig selv:

*"Endvidere blev der snakket en del om, hvordan DAU kan supporte/hjælpe nye foreninger eller nye bestyrelser i etablerede foreninger.(...) Dette afstedkom et forslag om at lave en PR-publikation elektronisk på den nye hjemmeside, således at der laves en skabelon, hvor foreningerne så selv kunne påføre foreningsnavn, mødetider, bestyrelsesliste eller kontaktpersoner, og så printe den ud til kopiering (genialt påfund – husker desværre ikke hvem som var ophavsmanden. ref. bem.)"
(bilag 2: 144)*

Et konkret tiltag, som DAU kan støtte deres medlemsforeninger med. Måske kan spørgeskemaet gøre os klogere på, hvor meget foreningerne så faktisk gør opmærksom på sig selv, primært i forhold til potentielle medlemmer – med eller uden den omtalte pr-folder. Noget kunne tyde på, at de ikke gør så meget i markedsføring. På AS får vi følgende kommentar fra medlemmet Unimati:

"(...) Ingen tvivl om, at der er noget for mig i de eksisterende foreninger (...) men jeg hører bare aldrig om det..... hvis ikke jeg selv tager initiativet

til at spørge (som f.eks. denne tråd). Jeg er ikke klar over, om de enkelte foreninger er tilfredse med den opmærksomhed, de får.... jeg tvivler, men så er det mig en gåde, hvorfor de ikke gør mere ud af at promovere sig selv? At sidde på nettet og chatte er da meget hyggeligt, men at mødes i en forening eller et cichlidemøde er da helt klart at foretrække ;)" [sic]

(af Unimati, bilag 2: 94)

Samme medlem fortæller også, at han modtager medlemsblade fra fire forskellige akvarieforeninger. Nogle er rigtig gode og saglige, skriver han, andre *"fokuserer på det dalende medlemsantal, hvilket jeg ser som uheldigt, da det giver en negativ opfattelse af foreningen"* (bilag 2: 94). Der er også andre på AS, der har oplevelser med markedsføring i foreningsregi. Her er det darmann, der fortæller om tiltagene i de to fugleforeninger, han er medlem af:

"vi har i begge foreninger lavt en masse pr for at få nye medlemmer med god gevinst i den ene forening har vi lavet nogle udstillinger på biblioteker og vi har gået med folder i gågader og fortalt at vi fantes og så engang om året har vi noget der hedder åben volieredag hvor der bliver annonceret i aviser og radio om at der er nogle fugleholder som har åbent for alle og der henter vi mange unge nybegynder og det er dem vi skal

have for at kunne holde vores hobby gående"

[sic]

(af darmann, bilag 2: 54)

Vi har flere gange tidligere været inde på unge og forandring. Man er hver gang enige om, at fornyelse er noget, der skal til ind i mellem. Alligevel rapporteres der ikke sjældent om "lukkede" eller "sammenspiste" foreninger, som vi har set. Er forklaringen den, at de medlemmer, der trives fint uden forandring og fornyelse ikke er medlemmer af fora? Vi er endnu ikke stødt på nogen, der forsvarede sådan en indstilling. Nogen som altså ville gå imod darmann her, når han skriver, at de unge er hobbyens fremtid.

Datasæt 3: spørgeskemaet

Nu vil vi gennemgå resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen – først hypotese for hypotese, siden som en mere generel diskussion af deltagernes kommentarer. Læseren kan følge med i bilag 9, hvor side 9-10 viser hypoteserne, side 24-32 viser spørgeskemaet, side 11-23 viser deltagernes svar (frekvenser) og side 1-8 viser en række krydstabuleringer genereret i SurveyXacts program.

Prøvning af hypoteserne

Min hypotese er, at der blandt foreningernes medlemmer er en stærk overrepræsentation af mænd i aldersgruppen 50-60+.

Ud fra disse data kan man naturligvis ikke udtale sig om de mennesker, der udelukkende er medlemmer af foreninger – og ikke fora. Men vi kan sige noget om dem, der er med i foreninger og fora samt dem, der kun er med i fora. Disse to grupper kan vi holde op mod hinanden hele vejen igennem denne analyse. Figur B9.1 og B9.1.1 (bilag 9: 1) viser køns- og aldersfordelingen for de to grupper af medlemmer. Af første figur kan vi se, at de 46-55-årige mænd med 32,1% udgør største kategori blandt foreningsmedlemmerne – dvs. hypotesen må afkræftes for så vidt den gælder forening+fora-medlemmer. I bedste fald kan vi pege på en tendens til, at der er flere yngre medlemmer blandt dem, der udelukkende er med på fora (27,4% er 25 år eller yngre i fora-gruppen mod 16,7% i foreninger+fora-gruppen) og ligeledes, at der er flere ældre medlemmer blandt dem, der er med begge steder (8,4% er 56 år eller ældre i foreninger+fora-gruppen mod 3,2% i fora-gruppen).

Min hypotese er, at foreningerne har markant

færre kvindelige og unge medlemmer end foraene.

Denne hypotese er et modstykke til den forudgående hypotese. Af figur B9.2 (ibid.: 2) kan vi se, at også denne hypotese umiddelbart må afkræftes: Der er faktisk temmelig præcist en ensartet fordeling af drenge/mænd og piger/kvinder i begge grupper. Men vi opdager samtidig noget bemærkelsesværdigt: Der er tilsyneladende markant flere mænd i hobbyen i det hele taget! Ud af de 131 deltagere var de 99 af hankøn og kun 32 af hunkøn.

Men er der så færre unge blandt forening+fora-medlemmerne end blandt fora-medlemmerne? Hvis vi definerer unge som <25 , kan vi se af figur B9.2.1 (ibid.: 2), at langt de fleste deltagere i denne aldersgruppe ikke er foreningsmedlemmer. Det kunne godt være et prej om, at hypotesen har noget på sig i forhold til aldersaspektet. Vi kan nemlig samtidig se en tendens til, at procentsatserne stiger i takt med alder blandt forening+fora-medlemmerne, mens det omvendte er tilfældet for fora-medlemmerne.

Min hypotese er, at der generelt er stor spredning mht. jobsituation og uddannelsesniveau i både foreninger og fora.

Uddannelsesniveau er ikke testet i spørgeskemaet, men hvis vi husker tilbage til gennemgangen af det, jeg kaldte en præsentationstråd, så tyder den i hvert fald på, at hobbyens udøvere ikke samler sig om bestemte erhverv som sådan, skønt mange af dem lader til at være generelt interesserede i natur og dyr. I Spørgsmål 15 har deltagerne angivet deres nuværende arbejdssituation (ibid.: 19), og ser vi på svarene her, er der ikke umiddelbart nogen grupper, der stikker markant ud som de dominerende – andet end hvad man kunne forvente mht. den 37 timers arbejdsuge, som de fleste har. Det virker altså ikke helt forkert med en forsigtig bekræftelse af denne hypotese.

Min hypotese er, at ca. halvdelen af deltagerne er med i både en forening og et forum – den anden halvdel kun i forum.

Denne hypotese må afkræftes. Ifølge deltagerne svar på spørgsmål 1 (bilag 9: 11) er kun 27,5% med i én eller flere foreninger. Det er godt halvt så mange, som jeg havde forventet. Det betyder, at rigtig mange af deltagerne enten ikke har personlige erfaringer med foreningsmedlemskab (inden for akvariehobbyen) eller tidligere har været medlem af en forening, men har meldt sig ud. Selvsagt må mange af deltagerne så basere deres svar på spørgsmål 5²³ på forestillinger.

23. "Hvilke behov oplever eller tror du, at en akvariefor-

Samtidig bliver svarene på spørgsmål 9²⁴ faktisk lidt mere spændende, fordi de handler om akvarieforeningers image – hos potentielle medlemmer.

Min hypotese er, at der er forskel på deltagerne foreningsmedlemskabsstatus på de to fora: Flere på Akvarieviden.dk er med i foreninger end på Akvariesiden.dk.

Figur B9.3 (ibid.: 3) bekræfter umiddelbart denne hypotese ganske selvsikkert: Hele 50% af AVs medlemmer er også foreningsmedlemmer mod kun 7,7% af ASs medlemmer. Men tallene for AV er forbundet med stor usikkerhed, fordi kun 8 af undersøgelsens deltagere har angivet, at de udelukkende er medlemmer af AV. Til sammenligning er 52 udelukkende medlemmer af AS, mens hele 71 er medlemmer af begge fora. Sandsynligvis skyldes forskellene, at AS er et noget ældre og meget større (i forhold til medlemsantal) forum end AV.

Min hypotese er, at flest erfarne akvarister er med i foreninger og ikke ret mange begyndere.

Jeg har også bedt deltagerne om at vurdere

ening kan være med til at dække for dig?"

24. "Hvilke ord forbinder du umiddelbart med en akvarieforening?"

deres eget erfaringsniveau inden for hobbyen. Figur B9.3.1 (ibid.: 3) indikerer, at denne hypotese med en smule forsigtighed kan bekræftes. Vi ser en tydelig bevægelse i procentsatserne, sådan at forening+fora-medlemmerne bliver flere i takt med, at erfaringen øges. Omvendte bevægelse gør sig gældende for fora-medlemmerne, hvor flest erklærer sig i den laveste halvdel af "erfaringskalaen".

Min hypotese er, at akvaristerne er med i foreninger/fora, fordi de har nogle sociale og kommunikative behov, som de (bl.a.) søger dækket der.

Denne hypotese blev testet i spørgsmål 5 og 6 (ibid.: 12-13). Den er lidt "upræcist" formuleret og ikke så let at teste. Men vi kan se på de muligheder, deltagerne har foretrukket at krydse af: Har de i påfaldende grad valgt de mest "sociale" muligheder?

Ved spørgsmål 5, som angår foreninger, rangerer *At lære nyt og blive klogere* øverst med 74 respondenter, *At sælge/købe/få adgang til fisk, planter, udstyr m.m.* kommer ind på en andenplads med 68 respondenter, mens *At se andres projekter/blive inspireret* kommer næst med 63 respondenter. Først på en fjerdeplads kommer en mere social svarmulighed, *At snakke med andre om*

min hobby. Herefter kommer de to svarmuligheder om at give eller modtage råd. De allermest sociale muligheder, der handler om at være med i et fællesskab, at dyrke venskab, at møde nye mennesker, at komme ud og få gode oplevelser og deltage i arrangementer som foredrag og hyggeaftner er alle henvist til nederste halvdel af listen. Vi må dog holde os for øje, at de 131 deltagere til sammen har afgivet 531 svar her, og at de altså ikke har overholdt reglen om præcis 3 svar, som fremgik af spørgsmålet.

Ved spørgsmål 6, som angår fora, er der afgivet 505 svar. Her tegner sig nogenlunde samme selvorienterede billede som før. Det er *At lære nyt og blive klogere*, *At sælge/købe/få adgang til fisk, planter, udstyr m.m.* og *At få hjælp og råd*, der vinder med hhv. 85, 70 og 67 "stemmer", dog skarpt forfulgt af *At se andres projekter/blive inspireret* med 64. Deltagerne synes altså enten ikke at være af den mening eller at have lagt mærke til, at foreninger og fora særligt skulle dække visse sociale behov og pleje fællesskaber. Men vi kan dog se, at deltagerne har været opmærksomme på forskelle mellem foreninger og fora, for både *At komme ud og få nogle gode oplevelser* og *At planlægge/deltage i forskellige arrangementer, fx foredrag, hyggeaftner, udstillinger* scorer en hel del lavere i spørgsmål 6 end i spørgsmål 5, mens *At skrive med andre om min hobby* scorer meget

højere. Værd at bemærke er det, at *At være med i et fællesskab* vælges af 37 deltagere i spørgsmål 5, men kun 15 i spørgsmål 6. Vi kan altså se, at fællesskab forbindes mere med foreninger end med fora.

Min hypotese er, at deltagerne opfatter fleksibilitet som vigtigste forskel på at være med i forening og i forum.

Min hypotese er, at foreningerne har et "slidt" image blandt deltagerne: De tænker forum = moderne/godt og forening = støvet/gammeldags. Med andre ord: Foreningernes måde at være i verden på, deres kommunikation, tjener ikke til at bringe dem i takt med "tidsånden".

De næste to hypoteser behandler jeg under ét. Spørgsmål 9 og 10 (ibid.: 14-15) beder deltagerne knytte ord til først foreninger og bagefter fora²⁵. Jeg har udvalgt svarmulighederne sådan, at de overvejende består af modsætningspar (som blev blandet tilfældigt), fx *fleksibel* og *ikke fleksibel* eller *gammeldags* og *moderne*. De fleste af mulighederne vil sandsynligvis være overvejende negative eller positive for de fleste

25. Der er afgivet 519 stemmer i spørgsmål 9 mod 652 i spørgsmål 10. Sandsynligvis er størstedelen af deltagerne mest "svar-lystne" i spørgsmål 10, fordi de har ingen eller meget lidt erfaring med foreninger.

mennesker. Mht. parret *Mange nye mennesker* og *Få eller de samme mennesker* er det dog nok sådan, at mange vil være uenige om, hvilken del af parret, der er den "gode" og den "dårlige", alt efter hvor udadvendt man er. Figur 5 viser, hvilke ord deltagerne stemmer i top i spørgsmål 9 (foreninger).

Hyggelig/social **85** stemmer
Lærerig diskussion **70** –
Alle velkomne **57** –
Få eller de samme mennesker **56** –
"Lukket cirkel" **41** –
Gammeldags **39** –
Sjov **33** –
Lidt aktivitet **31** –
Masser af aktivitet **30** –
Mange nye mennesker **22** –
Nemt **12** –
Besværligt **11** –
Ikke fleksibel **10** –
Kedelig **8** –
Fleksibel **6** –
Moderne **5** –
Skænderi eller sladder **3** –

Figur 5 – svarfordeling, spørgsmål 9

I kontrast til sidste hypotese får vi her en indikation på, at deltagerne faktisk er opmærksomme på det sociale aspekt. Svarene her kunne tyde på, at deltagerne opfatter deres grunde til at være med i foreninger (og fora) som værende mest af praktisk eller selv-servicerende karakter, men samtidig mener, at foreninger er hyggelige og sociale. "Lukket cirkel" og *Gammeldags* scorer højt, og det er næppe tænkeligt, at ret mange forbinder noget positivt med disse ord. Omvendt scorer *Alle velkomne* også højt, og vi kan ikke udlede nogen generel mening om aktivitetsniveauet i foreninger. *Skænderi eller sladder* præger ikke folks forestilling af eller erfaring med foreninger, men det gør *Moderne*, *Fleksibel* og *Nemt* heller ikke, og det er tillægsord, der er – ja, moderne, og som de fleste formentlig vil vurdere som positive. Dermed kan vi måske godt tillade os af bekræfte hypotesen om image som moderne kontra gammeldags.

Figur 6 viser resultaterne fra spørgsmål 10. Her er det interessant at sammenligne med figur 5. Vi kan ikke bekræfte, at fleksibilitet er den vigtigste forskel for deltagerne, sådan som den første hypotese lægger op til, men vi kan dog se, at *Fleksibel* og den beslægtede mulighed *Nemt* i markant højere grad forbindes med fora end med foreninger. Samtidig kan kun 2 deltagere forbinde *Gammeldags* med fora. "Lukket cirkel" får heller ikke mange stemmer. Til gengæld er der en vis

enighed om, at *Skænderi eller sladder* kan knyttes til fora, helt modsat opfattelsen af foreninger.

Min hypotese er, at flest deltagere vil vurdere at foreninger og fora konkurrerer med hinanden om medlemmer som dem selv snarere end supplerer hinanden.

Nu kommer vi så til en af de hypoteser, hvor det virkelig bliver spændende, om vi kan få en afgørelse. Her drejer det sig om spørgsmål 11: *"Opfatter du generelt akvarieforeninger og akvariehjemmesider med debatfora som konkurrenter (i forhold til at tiltrække medlemmer som dig selv)?"* (bilag 9: 15-18). Her svarer kun 8 deltagere ja (6,1%) mod 123 nej (93,9%). Det er en meget klar afkræftelse! Men er der så forskel på, hvad deltagerne svarer, alt efter om de er med i en forening eller ej? Figur B9.4 (ibid.: 4) viser ikke den store forskel, men der er dog en overvægt i retning af fora-medlemmerne. Forbavsende nok, kan man sige, for man kunne godt tro, at det netop ville være foreningsmedlemmerne, der ville opfatte internettets fora som konkurrenter og ikke omvendt.

I spørgeskemaet svarer langt de fleste altså nej til at fora og foreninger konkurrerer, men i trådene blev fora og foreninger jo ofte opstillet som kontrære. Hvad er "sandheden" så? Om det er ordet "konkurrenter", der provokerer og er lidt for "hårdt", kan man kun gætte på, men i hvert fald har 44 deltagere uddybet deres svar med en – for de flestes vedkommende endda relativt lang – kommentar. Dem vender vi tilbage til.

Min hypotese er, at foreningsmedlemmer lægger markant mere tid (energi) på fora end i foreninger.

Næste hypotese, der skal stå sin prøve, omhandler en formodning om, at foreningsmedlemmer bruger markant mere energi på fora end på den eller de foreninger, de er med i. Energi operationaliseres med tid. Vi ser på spørgsmål 2 og 4 (ibid.: 11) og figur B9.5. og B9.5.1 (ibid.: 4-5). Det er let at se en tendens her: Selv et hurtigt blik på de to tabeller åbenbarer, at tidsforbruget i foreninger ligger i den lave ende af den skala, der er stillet til rådighed, mens det omvendte er tilfældet i fora. Denne hypotese kan altså bekræftes. Overraskende mange i begge grupper angiver at være beskæftiget med fora 5-10 timer eller mere end 10 timer om ugen. Foreningsmedlemmer bruger ikke mindre tid på fora end fora-medlemmer gør, så ergo bruger de bare mere tid på deres hobby, i hvert fald på dette område.

Min hypotese er, at mange ikke-foreningsmedlemmer er underinformerede om, hvad det vil sige at være medlem af en forening, hvilke oplevelser/muligheder det giver etc.

I spørgsmål 7 (ibid.: 13) bad jeg deltagerne om at vurdere deres eget kendskab til lokale akvarieforeninger og deres aktiviteter for at kunne komme med et bud på et svar til denne hypotese. "Underinformerede" peger i retning af et formål med den information, der tænkes på, og

formålet er selvfølgelig at være tilpas informeret til at have et bestemt valg: Vil man være med i en forening eller ej? Hvis vi er tilfredse med at definere "underinformeret" som lig med at have lille eller meget lille kendskab, så kan vi bekræfte denne hypotese. Hele 58 % vælger nemlig en af disse to svarmuligheder – og det er vel at mærke 58 % af alle deltagere. Her er altså mange potentielle medlemmer, som ikke har et reelt valg. Ser vi på figur B9.5.2 (ibid.: 5), så er der en udmærket udvikling i svarprocenterne i retning af, at fora-medlemmer (ikke-foreningsmedlemmer) ved mindst, medlemmer af 1 forening ved mere, og medlemmer af flere foreninger ved mest (men dette sidste tal er kun baseret på 9 respondenter). Det er, som man kunne forvente.

Min hypotese er, at 80% af deltagerne ikke mener at have oplevet et rekrutteringsforsøg fra en akvarieforening (fx forespørgsel, uddelt information, internetreklame eller lignende forsøg på kontakt eller "gøren-opmærksom-på-eksistens/byden-sig-til") – dvs. at deltagerne med andre ord selv meget aktivt skal opsøge foreningsmedlemskab.

Spørgsmål 8 (ibid.: 13-14) forsøger at finde ud af, hvor kommunikativt udfarende landets akvarieforeninger er i forsøg på at rekruttere nye

medlemmer. Vi kan se på frekvenserne, at denne hypotese må afkræftes – men er meget tæt på at kunne bekræftes: 74% (96 deltagere) svarer, at de aldrig har oplevet forsøg på kontakt, 19,8 % (26 deltagere) svarer, at det er sket ganske få gange, mens sammenlagt 6,1 % (8 deltagere) med jævne mellemrum eller ofte oplever kontaktforsøg.

26 deltagere er desuden så venlige at uddybe deres svar og angiver ofte flere forskellige kontaktmåder, dog ikke altid helt entydige. Vi kan kategorisere svarene med et gran salt på følgende måde:

- Brev/e-mail/personlig kontakt **6**
- Internetreklame (banner, konkurrence, links) **6**
- Privat besked eller i tråd på forum **5**
- Venner/netværk **3**
- På udstillinger/messer (trykt materiale og/eller snak) **7**
- I butik (trykt materiale og/eller snak) **2**
- Forespørgsel ved mødeaften i (andre) foreninger **2**

Herudfra synes det forsvarligt at konkludere, at når foreningerne endelig gør forsøg på at rekruttere, så benytter de sig i hvert fald gerne af internettet. Når de potentielle medlemmer selv gør det opsøgende arbejde, så sker en del rekrutteringsforsøg også på udstillinger, hvor alle interesserede typisk kan komme ind.

Deltagernes kommentarer

Før vi runder dette kapitel af med en analyse af deltagernes kommentarer, skal vi kort se på figurene B9.6-B9.6.5 (bilag 9: 6-8). Måske kan vi ridse nogle forskelle op mellem de to grupper, som vi hele tiden har sammenlignet og tilføje et par streger til vores billede af "akvaristen"? De hyppigste fakta er således:

Forening+fora-medlemmer²⁶...

- er 46-55 år (28,4 %)
- er mænd (74,1 %)
- har stor erfaring (44,4 %)
- arbejder 37 timer om ugen (37,0 %)
- bruger 0-0,5 time om ugen på foreningen (40,7 %)
- bruger 2-5 timer om ugen på fora (37,0 %)

26. Her er kun medtaget de medlemmer, der er med i én forening.

Fora-medlemmer...

- er 26-35 år (29,6 %)
- er mænd (74,7 %)
- har en vis erfaring (51,6 %)
- arbejder 37 timer om ugen (38,9 %)
- bruger 2-5 timer om ugen på fora (35,8 %)

Skiller vi på topscorerne ud på denne måde, så er forestillingen om "de gamle garvede" mænd som kernen i de danske akvarieforeninger ikke helt ved siden af.

Vi skal gennemgå deltagernes kommentarer (bilag 9: 15-18)²⁷ og se, hvilke temaer der tegner sig her. Vi mangler i den forbindelse at afgøre en sidste hypotese:

Min hypotese er, at størstedelen af deltagerne vil mene, at deres behov sammenlagt dækkes bedre gennem et forum end gennem en forening.

Kan vi mon få et klart svar på, om man overhovedet kan stille tingene op på denne måde? Hvad siger akvaristerne selv? Som vi husker, var over 90 % af deltagerne enige om, at foreninger og fora ikke "konkurrerer". Når vi nu ser på deres uddybende kommentarer, er der særligt ét ord, som går igen:

27. Se også enkelte relevante kommentarer blandt ris og ros, bilag 9, side 19-21

supplere. Det er pudsigt, fordi jeg selv havde en formulering med det ord oppe at vende som en mulighed, da jeg formulerede spørgsmål 11. Ordet kan ses som den naturlige modsætning til "konkurrere". Men hvis noget supplerer noget andet implicerer det samtidig, at de to ting ikke er ens, men netop forskellige – dvs. fx i denne sammenhæng dækker forskellige behov. Dette understøttes til dels af deltagernes svar på spørgsmål 5 og 6, og det understøttes også af adskillige kommentarer her om, at foreninger og fora er vidt forskellige ting. Her kommer et udpluk:

"Foreninger og fora dækker vidt forskellige behov, i hvert fald for mig. Foreningen repræsenterer det langsomme, konkrete møde, som sætter varige spor. Fora repræsenterer det hurtige, "uvirkelige" og uforpligtende møde der kun sætter spor hvis mødet bliver reelt. (...)."

"foreninger er nærvær og fora er distance, der opnås ikke det sociale islet [sic] på fora som i en forening og folk på fora gemmer sig ofte bag diverse nicknames..".

"Fora er nemt tilgængeligt, når man lige har en fristund. Desuden udveksles [sic] der erfaringer med akvarister fra hele verdenen. Foreninger er tidsbestemt og forholdsvis lokalt, men kommunikation direkte er klart mest givende. Så

begge har deres svage og stærke sider."

"det ene er et sted hvor man mødes og det er det andet ikke, så de dækker to forskellige behov"
(bilag 9: 15-18)

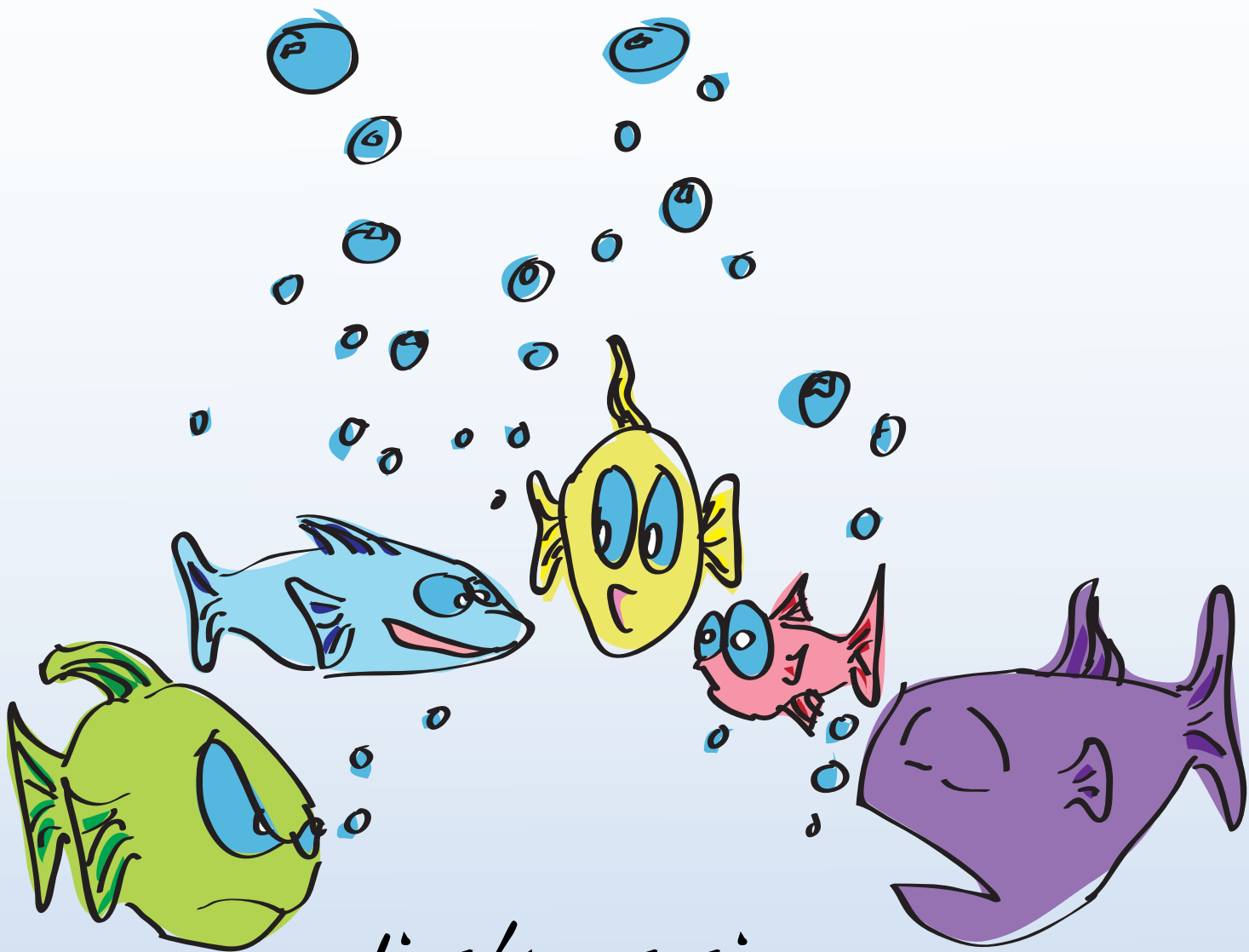
Disse citater (og flere andre kommentarer) holder ikke blot på, at fora og foreninger er to meget forskellige ting; de spinder også en række (metaforiske) orienteringer frem: det virkelige kontra det uvirkelige, det sociale kontra det asociale, bredde kontra dybde, det intense kontra det diffuse, det forankrede kontra det ikke-forankrede (i tid/sted). Det er bemærkelsesværdigt, at det sidste citat udtrykker den holdning, at et virtuelt møde ikke er et møde. Man fokuserer på det fysiske aspekt ved socialt samvær. I disse kommentarer ser vi også reflekteret nogle af de forskelle, vi fandt ved spørgsmål 5 og 6: Internettet er fleksibelt og let at gå til, når man har lyst – det er foreninger ikke, men til gengæld hygger man sig på en anden måde her.

Tabet af den gode, gammeldags hygge beklages i undersøgelsens længste kommentar (ibid.: 17). Kommentaren er bemærkelsesværdig, fordi den slutter med at dødsdømme akvarieforeningslivet "om få år" og rummer en masse savn og nostalgi i ord som "lukkede små cirkler bestående af standhaftige og vedholdende medlemmer", "egent-

lig lidt sørgeligt", "var jo også før internettets tid", "kan ikke stoppe tidens udvikling" og "meget hyggeligere i gamle dage". I dag gider folk ikke "lette måsen" for at deltage i foreningsmøder. Det pudsige ved denne kommentar er, at den flittigt bruger forkortelser som "IN", "IRL", "AS", "AV" og "MSN", der ellers er både ganske ungdommelige og signalerer en hjemmevantheden med internetbaserede, sociale medier, som netop kunne være en del af det problem, deltageren selv beklager. Der er da også flere deltagere, som anfører, at de ville være med i en forening, hvis ikke de havde internettet. En deltager skriver også, at "hvis en akvarieforening havde debatfora på deres hjemmeside kunne jeg se det.. men ellers ikke..." (ibid.: 18), og det er der faktisk to andre deltagere, der specifikt nævner, at deres foreninger har. Fire kommentarer er desuden inde på, at fora er egnet til at tænde gnisten hos nye interesserede, som foreninger så senere kan optage, og at de to samværsformer således tiltaler forskellige målgrupper.

Opsummerende er det nok rimeligt at sige, at mange af de kommenterende deltagere ser (og gerne vil se) foreninger og fora som supplerende hinanden, og at de fleste mener, at de to ting dækker forskellige behov. Men man kan sagtens have denne holdning og samtidig – med en deltagers ord – være "fint tilfreds med

de muligheder, Internettet giver" (ibid.: 16). Og det er tilsyneladende sådan, langt hovedparten af undersøgelsens deltagere har det.

diskussion

diskussion

Nu er det tid til at samle trådene. Hvordan passer vores teoretiske fundament sammen med den virkelighed, vi har forsøgt at få et billede af? Og hvilken viden kan vi formidle videre til akvariehobbyen og i særdeleshed de danske akvarieforeninger?

Fællesskab, konkurrence og forandring

En begrænsning ved dette speciales to mest dybdegående datasæt er, at de ikke muliggør en undersøgelse af de akvarister, der alene er medlemmer af foreninger. Man kunne godt have lavet en undersøgelse, der omfattede også disse mennesker, men det ville have været langt mere ressourcekrævende og blev derfor valgt fra. Nu har vi så kunnet holde forening+fora-medlemmer op mod fora-medlemmer i stedet for. Vi har fundet ud af, at hobbyen generelt har en overvægt af mænd – de udgør ca. $\frac{3}{4}$, og det gælder både i foreninger og på fora. Foreningsmedlemmer har en tendens til at være ældre end ikke-foreningsmedlemmer og typisk også mere erfarne inden for hobbyen. I trådene fra AS og AV pegede medlemmerne også selv på, at de to samværsformer tiltrækker forskellige målgrupper i øjeblikket: Begynderne finder ind på fora, og ”hænger de ved” længe nok, så melder de sig måske engang ind i en forening.

Men i spørgeskemaundersøgelsen fandt vi ud af, at kun 27,5 % af deltagerne var med i en forening. Det var kun godt halvt så mange som forventet. Vi fandt også ud af (via spørgsmål 5 og 6), at der faktisk ikke var den store forskel på de behov, som scorede højest hos foreninger og fora, og man kan derfor forestille sig, at der faktisk er reel konkurrence mellem foreninger og fora set fra det perspektiv. Hvis folk bruger dem til det samme, så konkurrerer de vel også? Og hvis det er meget lettere, mere bekvemt, uforpligtende og næsten lige så godt at melde sig ind i et forum, hvorfor skulle man så tage sig sammen til at melde sig ind i en forening? Pludselig bliver der lidt længere hen i sådan én. Vi så også, hvordan deltagerne faktisk brugte meget mere tid på fora end på foreninger. I trådene var det også et hyppigt fremført synspunkt, at internettet (typisk generelt i forhold til informationssøgning, dvs. fora og resten af internettet) er konkurrence til foreningerne. Men da vi spurgte direkte i spørgeskemaet, var 123 deltagere ud af 131 enige om, at det ikke var tilfældet. Det er et modstridende resultat, må man sige. Måske kan vi her diskutere os frem til en mulig forståelse.

Deltagerne rankede selv-orienterede²⁸ behov

28. ”Selv-orienterede” er ikke et særligt godt valgt ord, egentlig, for når folk indgår i sociale sammenhænge med det formål at få sociale behov opfyldt, så kan det også siges at være selv-orienteret. Men med det ord, ønskede

højere end sociale, uanset om det drejede sig om foreninger eller fora. Når medlemmerne selv skal angive, hvilke behov de to samværsformer dækker for dem, så handler det ikke så meget om samvær, som det handler om at kunne få viden, at kunne handle med hobbyens artefakter og at få råd og hjælp, når det kniber. Men den viden, vi hentede i tråde fra AS og AV, stemmer ikke overens med denne selv-orientering. I trådene husker vi netop, hvordan medlemmerne var enige om, at en af de vigtigste grunde til at være med i en foreninger var "det sociale". Den bedre kommunikation ansigt til ansigt. Hygge. Kaffe og kage. At sludre rigtigt med ligesindede. Og i spørgeskemaets spørgsmål 9 og 10 blev det også klart, at deltagerne i højere grad forbinder fællesskab med foreninger end med fora. Fra deres kommentarer ved vi, at de opfattede foreninger i relation til det virkelige, det sociale, det dybe, det intense og det forankrede, mens fora relateredes til alt det omvendte – det uvirkelige, det asociale, det brede, det diffuse og det ikke-forankrede. Det lyder så forskelligt som nat og dag, og alligevel kan det koges ned til forskellen på online og offline. At have eller ikke at have fysisk sam-tilstedeværelse. I den ikke-

jeg at lægge vægt på, at der i opfyldelsen af det givne behov *ikke* som en essentiel del indgik et samspil med andre mennesker. Det var snarere noget sekundært. Og sådan kan man med en vis rimelighed betragte fx en købs-/salgssituation.

medierede kommunikation føler de implicerede personer, at kommunikationsprocessens tredje led, forståelsen, får bedre vilkår. Her tror man mere på transparensen. Her beroliges man ved at kunne aflæse kropsprog og høre tonefald. Sådan ville Luhmann sige.

Men hvordan giver det mening, at medlemmerne i den ene situation priser det sociale som værende det vigtigste og i den anden situation priser det praktisk smarte, dét der kan hjælpe den enkelte i den enkeltes livsprojekt, jf. Bauman? De to typer af praksisfællesskaber minder på rigtig mange punkter om hinanden, og hvis vi følger Castells argumenter og undersøgelser, så er der ikke megen grund til at mene, at online-fællesskab skulle være dårligere end offline-fællesskab. Men det lader til, at akvaristerne synes det alligevel! For der er en kløft mellem det, de gør, og det de mener: De fleste bruger rigtig meget tid på fora og har ikke meldt sig ind i en forening, men de fleste er også enige om, at "det sociale" er en unik kvalitet ved foreninger, og at det er en stor skam, at det tilsyneladende går ned ad bakke for dem. Er forklaringen den, at vi har en tendens til at romantisere det "gamle, fysiske" fællesskab, som Castells siger? Har vi i virkeligheden en opfattelse og brug af begrebet fællesskab, som harmonerer dårligt med vores egen livsførelse? Nærværende

undersøgelser synes at pege i den retning, i det mindste inden for akvariehobbyen.

Akvarister er også moderne

Som et af medlemmerne bemærkede i en tråd på AS, så er (forenings)livet ikke længere det samme, som det var for 20 år siden. Moderniteten raser, det lokale bliver globalt, moderne kommunikationsteknologier giver nye muligheder, og det påvirker vores relation til tid, rum og sted. Sam-tilstedeværelse er ikke længere nødvendigt for at kunne sam-tale. Social interaktion er dermed blevet løsrevet, flydende til en vis grad. Medlemmerne på AS og AV fornemmer forandringen: Specialforeningerne har fremgang, siger de. Specialforeningerne er om ikke globale, så nationale og nordiske. De bruger de moderne kommunikationsteknologier til at løsrive sig fra tid, rum og sted. De er tilpassede den enkeltes specialiserede behov og har en smallere målgruppe, men til gengæld mange flere mennesker at nå ud til. De er logisk et bedre match for Castells netværksbaserede individualisme, som vi kunne genkende i deltagernes førnævnte selv-orientering. Moderniteten er de svage båndes tid, Facebook-æraen. Moderniteten er også abstraktionernes tid. Ifølge Giddens er tillid til abstrakte systemer både normalt og nødvendigt i moderniteten. Det passer godt på fora, som netop

er abstrakt social interaktion. Den fremherskende forbrugskultur, som Bauman harcelerer over, passer også godt til foraene. De unges manglende lyst til forpligtelser i foreninger er ikke så mærkelig, set i lyset af den tid vi lever i: Internettet er indbegrebet af "shopper-kulturen". Ét klik, og man er allerede videre. Internettet er det nemme valg, der passer den enkeltes kalender og nu og her-behov.

Troen på lokalforeningernes fremtid, som de er i deres nuværende form, er muligvis på vej til at tabes af mange akvarister og potentielle foreningsmedlemmer – det kunne vi læse af de mange negative udmeldinger i referater og tråde – og det kan ikke længere undre, set i lyset af ovenstående. Men der er jo faktisk også små bevægelser i retning af strukturel forandring. Der var den unge formand for DAU, som vovede at foreslå en nedlæggelse af kredsene, og der var de medlemmer på AS, som syntes, at det kunne være en glimrende idé, hvis foreninger i deres organisation tog udgangspunkt i internettet. De medlemmer, der har deltaget i denne undersøgelse er helt bestemt moderne mennesker, modernitetens mennesker. Men den organiseringsfacon, som gennemsyrrer vitterligt næsten hele foreningslivet (endda inklusive AV), er ikke fra modernitetens tid. I hvert fald ikke fra den "lette" modernitets tid, som Bauman ville sige. Der er noget "tungt og fordristisk" over bestyrelser, udvalg, dagsordener,

mødeindkaldelser og generalforsamlinger. DAUs foreninger fandt endda ud af, at man afholder foreningsmøder efter akkurat samme opskrift, som man gjorde i 1903. Nu kunne man spørge, om det mon blot er akvarieforeninger, der er særligt gammeldags? Men vi husker fra Torpe og Kjeldgaard (2003), at denne organiseringsform er helt almindelig i foreningslivet generelt. En endnu nyere udgivelse, "Håndbog i foreningsarbejde" (Stavnsager, 2008) lavet af Kulturelle Samråd i Danmark, vidner om, at man også fra mere officiel side stadig har en snæver og traditionel opfattelse af foreningsbegrebet og dets praksis. Bogen er tænkt som en praktisk guide til danskere, der gerne vil starte deres egen forening. Et blik på indholdsfortegnelsen afslører, at vi heller ikke er så langt fra 1903 her. Foreningens vedtægter, bestyrelsens opgaver, generalforsamlinger m.m. gennemgås med præcis de emner, som enhver, der har været medlem af en traditionel, dansk forening, kan udenad. Det eneste moderne i denne guide er kapitel 3 (p. 49-59), der omhandler kommunikation og medlemshvervning. God kommunikation beskrives ud fra modtagerorientering og en (temmelig simpel, men pædagogisk) transmissionsforståelse, og man understreger vigtigheden af at kende sin målgruppe og overveje kommunikationskanaler i forhold til den – kanaler, som også omfatter

moderne kommunikationsteknologier. Særligt én indsigt i dette kapitel synes påtrængende relevant for denne diskussion:

"Endelig skal man ikke være blind for, at mantraet om flere medlemmer i nogle foreninger kan være noget, man måske nok siger, men reelt ikke mener. Nye medlemmer medfører ofte forandringer i en forening – de stiller krav, kommer med nye ideer osv. Hvis foreningen ikke er vant til at tackle det og har kørt sin egen regelmæssige tilværelse i en årrække, er det ikke sikkert, at alle de gamle medlemmer vil opfatte det som noget positivt." (Stavnsager, 2008: 55)

Vi kan spørge os selv: Når der tilsyneladende ikke er overensstemmelse mellem foreningernes organisation og den tid, medlemmerne lever i og er en del af, er det så ikke mest frugtbart at forsøge at skabe overensstemmelse? Men vi skal også huske at spørge: Vil medlemmerne i en given akvarieforening i virkeligheden allerhelst have, at alting forbliver uforandret så længe som muligt?

To veje at gå – endnu

At dømme ud fra de negative oplevelser, medlemmerne på AS berettede om i flere tråde, så er oplevelsen, som Britta beskrev til auktionen, ikke enestående. Vi ved ikke, hvor udbredt

denne "asociale fællesskabelighed" er blandt foreningerne, men som Stavnsager lægger op til ovenfor, så er der grund til at være opmærksom på, at fornyelse og forandring ikke er ønsket af alle. Man kan gætte på, at de medlemmer af akvariehobbyen, der har det sådan, typisk ikke er medlemmer af fora. Dermed har akvaristerne to overordnede veje at gå: Man kan ville forandring, fordi man mener, det kan bibringe noget ønskværdigt – eller man kan undgå forandring, fordi man mener, dét kan bibringe noget ønskværdigt. I det første tilfælde vil man ved noget ønskværdigt fx forstå flere medlemmer (herunder flere unge medlemmer) og beståen i fremtiden. I det andet tilfælde vil man fx forstå fastholdelse af det, man har nu og her – og måske tro på, at også dét vil bestå i fremtiden.

Men taler vi traditionel organisering, så kan der sagtens være grund til at tro, at det næppe vil bestå i fremtiden. De unge står ikke i kø for at være med i foreningsarbejdet i DAU. Det ved vi. De manglende unge kræfter er også et stort tema for den bog, vi refererede til i indledningen *"Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid"* (Israelsen og Egerod, 2001). I længden har foreningerne nok ikke et valg: Den ene vej, er allerede i gang med at lukke til. For på et tidspunkt vil de unge generationer, der har haft mobiltelefon, siden de var 9 år og på

det nærmeste trækker vejret gennem moderne kommunikationsteknologier, indtage foreningslivets scene og bringe forandring med sig. Det lyder deterministisk, men behøver ikke at være andet end en erkendelse af, at menneskeheden (heldigvis) ikke er stagneret. Man kan forvente, at de foreninger, der til den tid holder forandringer fra livet, vil lukke.

Det er ikke så svært for foreningerne at beslutte sig for at fortsætte kursen (uanset det ultimative udfald af det valg). Det er straks sværere at vælge den anden vej. Hvis man gerne vil være proaktiv og svømme med strømmen; hvis man gerne vil starte en ny forening, der går hånd i hånd med tidens tendenser, eller man gerne vil modernisere en gammel forening – hvad skal man så gøre?

Spørgsmål 9 og 10 i spørgeskemaet udgjorde en lille image-undersøgelse. Her så vi, at akvarieforeninger har et image som noget gammeldags, og det er sandsynligvis ikke sundt for rekrutteringen af nye medlemmer. Vi ved også fra trådene, at akvaristik ikke er trendy blandt de unge. Men det bliver det sandsynligvis heller aldrig. Det ville være urealistisk at tro, at man med den rette kommunikation og organisation og visse fornyelser kunne "vinde hele verden" og få stort set enhver ung til at interessere sig for

akvariefisk. Men det er realistisk at forestille sig, at man kan blive bedre til at tiltrække og holde på de af hobbyens deltagere, der selv finder vej fx via internettet, nede i dyrehandleren eller ringer til formanden en dag. Det er også realistisk, at foreningerne selv kan blive mere kommunikativt udfarende, og at de kan ændre deres image blandt målgruppen. For det første kan man bestemme sig for at dedikere mere energi til kommunikation. Det er ikke så meget et spørgsmål om at opfinde revolutionerende måder at kontakte potentielle medlemmer på som et spørgsmål om at gøre det. 74% af deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen mente jo, at de aldrig havde oplevet et forsøg på kontakt fra en forening. 58% af deltagerne var underinformerede i forhold til deres lokale forenings aktiviteter. Dermed er det heller ikke et reelt valg for disse deltagere at melde sig ind eller ej.

Men forbedret kommunikation kan ikke stå alene. Strukturelle ændringer, der moderniserer foreningerne skal følge med. Her er det nærliggende at skæve til internettet og dets fora (herunder specialforeningerne) og kombinere de positive kvaliteter, medlemmerne fremhæver her, med de bedste af foreningens egenskaber. Muligheden ligger lige for: at skabe en type hybridforeninger, der rammer et sted mellem gammeldags foreninger og fora. En type fore-

ninger, som tør give slip og se, hvad der sker. Som ikke holder krampagtigt fast i alle de forældede krav til organisering, men åbner op for en ny, flydende form. Her ville det være oplagt samtidig at byde en ny og bredere forståelse af fællesskab og socialt samvær velkommen, sådan at den internetbaserede form også accepteres som "rigtig og ægte". De nye web 2.0-muligheder, som O'Reilly ridser op, kunne tages til eftertanke og inkorporeres i en ny organisering med internettet som social platform og centrum for foreningen. Arbejdsformen i sådan en organisering kunne med fordel være mere organisk for at tilgodese medlemmernes livsstil (egne livsprojekter, netværksbaseret individualisme). Man kunne fx vælge at holde fast i den demokratisk valgte bestyrelse, men skære ned på andre arbejdskrævende og bureaukratiske bestanddele. Arbejdsgrupper, der opstår og nedlægges igen i takt med de opgaver, de løser, kunne være en mulighed. Med internettet som platform kunne man oprette en type forum, sådan som flere foreninger allerede har gjort med succes, hvorfra foreningens arbejde åbent kunne koordineres sammen med alle medlemmer. Herfra kunne medlemmerne også invitere hinanden til faste foreningsaftner og andre arrangementer – og hvis ressourcerne var til det, kunne man videreudvikle platformen, så den understøttede forskellige andre web 2.0-fænomener, fx videoblogging. En sådan

hybridforening ville fokusere på den interaktivitet, tilgængelighed og nu og her-medindflydelse, som præger moderniteten. Den kunne stadig dyrke ansigt til ansigt-kommunikationen, men på en fleksibel basis, og den kunne bevare den dybde og intensitet, som fremhævedes om lokalforeninger i spørgeskemaundersøgelsen, fordi den stadig bestod af en begrænset gruppe af betalende medlemmer, som jævnligt sås.

Sammenfatning af resultater

Som afrunding på dette kapitel vil vi sammenfatte de resultater, vi er nået frem til i diskussionen:

- Der er tilsyneladende en kløft mellem akvaristernes mening om foreninger og deres engagement i dem: Man priser foreninger, men vælger alligevel fora, groft sagt.
- En del af forklaringen på dette kan skyldes foreningernes manglende kommunikation med potentielle medlemmer.
- En anden del af forklaringen kan være en tendens til at romantisere et gammelt fællesskabsbegreb, sådan at det passer dårligt til det moderne liv.
- For akvarister er netop moderne, men det er foreningerne ikke. De er ude af trit med tiden.
- Det er langt fra sikkert, at alle foreningsmed-

lemmer ønsker fornyelse og forandring. Derfor er der nu to veje at gå.

- Den første er at "lade som ingenting" og fortsætte sådan, som man altid har gjort, så længe der er medlemmer til det.
- Den anden er proaktivt at foretage en række kommunikative og strukturelle ændringer for at rette op på foreningernes image som gammeldags og tiltrække nye medlemmer for derved at fremtidssikre foreningerne. Målet er at skabe en mere "flydende" foreningstype – en hybridforening, der holder fast i det bedste fra de gamle foreninger, men melder sig ind i moderniteten.
- Sådanne ændringer kan konkret være fx: udnyttelse af web 2.0-muligheder, bredere forståelse af fællesskab og socialt samvær, lavere formaliseringsgrad, organisk arbejdsform med ad hoc-arbejdsgrupper, internettet bruges som social platform og centrum for foreningen.

Formidling til foreninger og fora

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen vil gerne kende resultaterne af den og vide mere om mit arbejde (bilag 2: 2-8, bilag 9: 19-21). Derfor ser jeg det også som en vigtig del af mit speciale at skrive en formidlende artikel, som jeg kan sende til såvel fora som foreninger.

Lotte Rienecker, Peter Stray Jørgensen og Morten Gandils bog, *"Skriv en artikel – om videnskabelige, faglige og formidlende artikler"* (2008), er et passende udgangspunkt for mig. Her beskriver og adskiller forfatterne de tre forskellige genrer, der nævnes i titlen, hvoraf det naturligvis er den sidste, der er interessant her. En række anbefalinger knyttes til den formidlende artikel, bl.a.:

- at man er meget opmærksom på sin læser (målgruppen) og det medie, man møder dem i (ibid.: 93-94, 97-100)
- at man holder fast i sin faglighed: Man er "den oplysende ekspert", som formidler en faglig viden/undersøgelse til en "ikke-faglig, men interesseret læsergruppe" (ibid.: 95).
- at man bruger sin undersøgelse som platform for artiklen (ibid.: 95)
- at man har noget på hjerte, siger noget relevant og giver læseren gevinst (ibid.: 100)
- at man ekspliciterer, eksemplificerer og bruger et mundret og personligt sprog, så vidt muligt uden fagtermer (ibid.: 100, 138-139)
- at man nedtoner fremgangsmåder og procedurer og lægger vægt på undersøgelsens kontekst, resultater og perspektiver (ibid.: 103-104)

Forfatterne præsenterer desuden en række forskellige struktureringsmodeller, fordi man inden for denne genre – modsat den videnskabelige fx – har meget frie hænder mht. komposition. Grundskelettet er dog den treleddede disposition, som vi kender fra Aristoteles: en fokusintroducerende tekståbning, en fokusudfoldende midte og en fokusafklarende afslutning (ibid.: 105-113). I første led fanges læserens interesse i overskrift og manchete, og emnet (problemet) introduceres. I andet led bearbejdes og uddybes emnet, og i sidste led opsamles og udfoldes konklusioner, og konsekvenser udpeges sammen med "handlingsanvisninger" (ibid.: 106). Jeg føler ingen grund til at komplicere tingene; min artikel skal ikke vinde en pris for kreativ disposition – den skal vinde akvaristernes interesse, oplyse, give aha-oplevelser og inspirere til nytænkning. Min artikel er at finde som appendiks bagerst i specialet.

konklusion

konklusion

I dette speciale har vi undersøgt forholdet mellem foreninger og internetbaserede fora med akvariehobbyen som case. Vi har taget udgangspunkt i følgende problemformulering:

Akvariehobbyister har i dag mulighed for at dyrke deres interesse ikke blot i akvarieforeninger, men også gennem online debatfora. Set med kommunikationsteoretiske briller hvad karakteriserer så de to samværsformer og forholdet mellem dem? Hvilke rammer sætter de nye informationsteknologiske muligheder og det senmoderne samfund for foreningernes beståen i fremtiden?

Vi vil her opsummere de undersøgelser, vi har været igennem og de resultater, vi er nået frem til.

Vi tog afsæt i en smule historie, nemlig om den danske foreningstradition, og fortsatte hurtigt videre til de krisemeldinger, der jævnligt kommer nu om dage. Her fandt vi ud af, at internettet (blandt en række andre fænomener, der er relateret til den moderne livsstil) ofte udråbes til fjende af foreningslivet. Efter at have stillet akvariefora og akvarieforeninger op over for hinanden beskrev vi dem hver især som begreber og som praksis – og med Etienne Wenger; som praksisfællesskaber. Et særligt fokuspunkt blev at finde ud af, hvad

der karakteriserer de to samværsformer, og om man kan sige, at de er konkurrenter, og at fora dermed udgør en trussel for foreningerne. Udgangspunktet skulle være medlemmerne selv. Derfor udførtes en treleddet, empirisk undersøgelse, der havde netop medlemmerne som omdrejningspunkt. Undersøgelsen bestod af et observerende besøg på en akvarieauktion, en indsamling og analyse af talrige debattråde på de to udvalgte fora, Akvarieviden.dk (AV) og Akvariesiden.dk (AS), og sidst en gennemarbejdet spørgeskemaundersøgelse på de to fora.

Inden vi kastede os over empirien, fordybede vi os imidlertid først i en række analyser af modernitet og moderne liv fremsat af Anthony Giddens, Zygmunt Bauman og Manuel Castells. Niklas Luhmann bidrog desuden med sin forståelse af kommunikation, og via Tim O'Reilly fik vi en forståelse af det moderne internet, web 2.0. Mark Granovetters teori om sociale bånd kvalitet brugte vi også. Med disse teoretikere sammenstykkede vi seks temaer, som beskriver moderniteten – nøgleordene var globalisering, fluiditet, netværksbaseret individualisme, store trusler, privatiseret fremskridtstro, individuelt "livsprojektteri", abstrakt tillid og forbrugskultur. Sammenfattende om web 2.0 kan vi sige, at dét handler om brugerinvolvering, interaktion, medindflydelse – "innovation in assembly".

Internettet er også blevet flydende, uendelige betaversioner er standarden og release-cyklen er brudt. Data er blevet helt centrale, for web 2.0 handler nemlig om at servicere brugeren. Følgelig er redskaber og teknikker til at udnytte data bedst muligt afgørende.

Da vi således havde en mur at spille empirien op ad, gik vi i gang med de tre undersøgelser. Fra auktionen fik vi et billede af hobbyens medlemmer, som vi i mangel af bedre ord kategoriserede som "nørdede" typer, og af den brede sociale accept, der præger hobbyen. Samtidig opdagede vi dog, at der også kunne være en tendens til "lukkede cirkler" i akvarieforeningerne, hvor gamle medlemmer gerne vil være sociale med gamle medlemmer, men ikke så gerne med nye.

En analyse af debattrådene fjædede mere til billedet af hobbyens udøvere – deres alder, arbejde, andre hobbyer. Vi fandt ud af, at der blandt foramedlemmerne var en oplevelse af, at foreningernes paraplyorganisation, DAU, trænger til fornyelse og er alt for bureaukratisk. Både i trådene og i referater fra DAU opdagede vi dog, at det tilsyneladende er småt med de unge kræfter. Flere udmeldinger i trådene gik da også på, at akvaristik – måske ikke så overraskende – simpelthen ikke er "trendy" blandt unge. Akvarieforeningerne afholder typisk deres møde-

aftner på samme måde, som man har gjort de sidste mange, mange år. Der var tilsyneladende også en generel opfattelse af, at internettet er foreningernes konkurrent, fordi det tillader en meget let og på flere måder omkostningsfri adgang til viden. Men samtidig så vi også meldinger om nyopstartede foreninger og tråde, der ivrigt diskuterede det dejlige, hyggelige og nyttige ved at være med i foreninger. Flere var kede af den nedgang, man var enige om finder sted. Endelig var kommunikation (mellem foreninger og (potentielle) medlemmer) ikke noget, der fyldte meget i trådene og referater med undtagelse af ét element, nemlig klubblade.

Med spørgeskemaet testede vi en række hypoteser og fandt ud af rigtig mange ting om hobbyens medlemmer og deres syn på foreninger og fora. De mest markante resultater i relation til medlemmerne var, at hobbyen består af ca. $\frac{3}{4}$ mænd i både foreninger og fora, at foreningerne mest består af erfarne akvarister (i modsætning til nybegyndere) og at medlemmerne bruger markant mere tid på fora end på foreninger. I forhold til foreninger og fora viste det sig, at de har forskelligt image hos medlemmerne: Foreninger er gammeldags og præget af få mennesker og forbindes allermest med "hyggelig/social". Fora derimod knyttes til "mange mennesker", "nemt", "moderne", "masser af aktivitet". "Lærerig

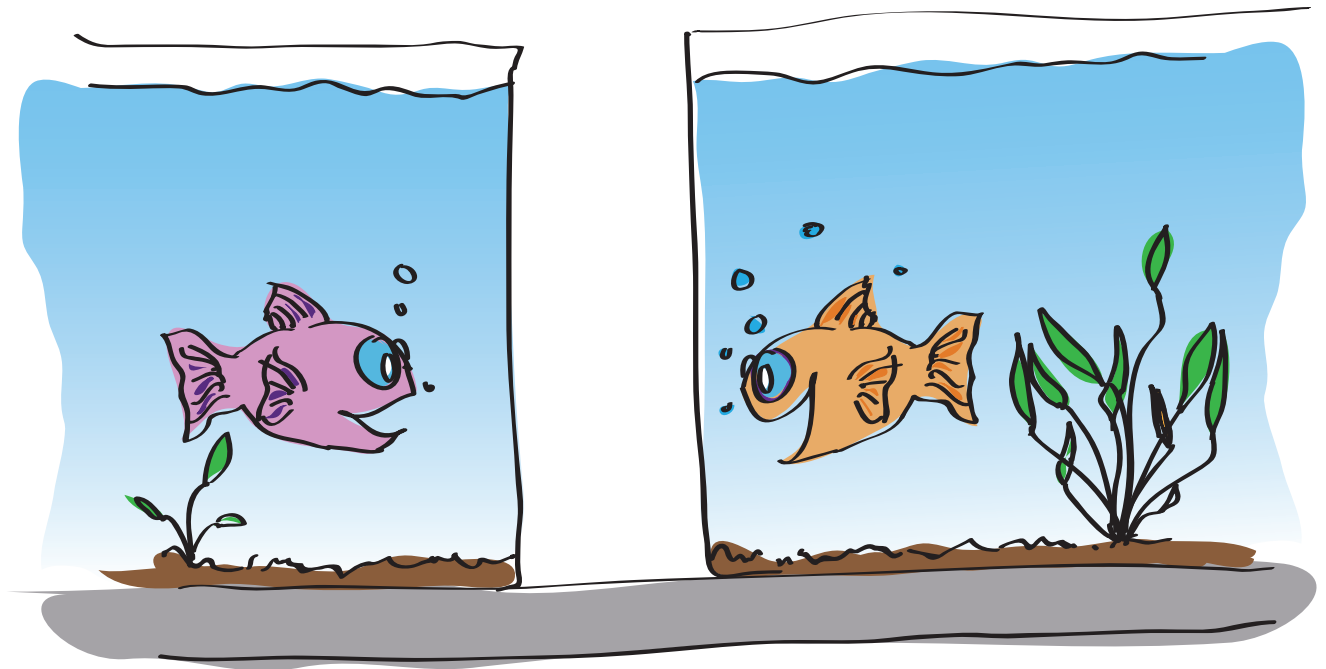
diskussion" scorer højt hos begge. Det blev også undersøgt, hvilke behov medlemmerne mener, at de søger dækket i hhv. foreninger og fora, og i overraskende høj grad var de angivne behov ikke sociale, men tjente praktisk-personlige formål, fx at få adgang til køb/salg af fisk. Dette var modstridende med erfaringerne fra trådene, hvor det sociale så godt som altid fremhævedes som det vigtigste træk ved foreninger. Fra deltagernes kommentarer ved vi, at det især er det fysiske aspekt ved samvær som tillægges værdi. Akvaristerne var i høj grad underinformerede om deres lokale akvarieforenings aktiviteter, og 74% angav, at de aldrig havde oplevet at være blevet kontaktet af en forening. Allermest interessant var det, at 123 ud af 131 deltagere svarede nej til, at foreninger og fora er konkurrenter.

I vores diskussion af resultaterne nåede vi frem til, at der tilsyneladende er en kløft mellem akvaristernes mening om foreninger og deres engagement i dem, fordi de har mange gode ting at sige om foreninger, og hvorfor man skal melde sig ind, men størstedelen holder sig alligevel til fora. En forklaring kan være foreningernes mangelfulde kommunikation sammen med en generel tendens til at romantisere et gammelt fællesskabsbegreb. Vi har peget på to mulige veje at gå nu for akvarieforeningerne. Den første er at lade stå til, hvis man ikke ønsker forandring

– velvidende, at den nok alligevel vil komme. Den anden vej er at opsøge fornyelse gennem en transformering til en mere flydende foreningstype – en hybridforening, der placerer sig et sted mellem foreninger og fora. Kommunikative og strukturelle ændringer kan give disse hybridforeninger et nyt og moderne image. En sådan hybridforening skulle være karakteriseret ved brugen af internettet som platform, integrering af web 2.0-muligheder og en mere organisk arbejdsform sammen med mindre formalisering.

Afslutningen på dette speciale var en formidlende artikel om dette møde mellem foreninger og fora, målrettet interesserede akvarister.

perspektiv

perspektiv

Som afslutning på dette speciale vil jeg her fremsætte nogle tanker om generalisering af dette speciales konklusioner til andre dele af foreningslivet i Danmark og om videre studier og overvejelser, der kunne være interessante.

Alle de (utallige) forskellige hobbyer i Danmark, som handler om mere eller mindre "nørdede" – dvs. meget specifikke – interesser, som fandtes længe før internettet (og ikke er opstået sammen med de teknologiske muligheder) kan formodes at være i nogenlunde samme situation som akvariehobbyen. Eksempler kunne være møntsamling, patchwork, ornitologi, slægtsforskning, roning, fan-kultur, astronomi, veteranbiler, insekter... Det samme gælder sandsynligvis også nogle af de hobbyer, som er knap så specifikke, fx forskellige typer af sportslige foreninger. Der er uoverskueligt mange hobbyer og deraf foreninger, der beskæftiger sig med dyr, samleobjekter, fankultur, sport og forskellige former for håndarbejde. Sandsynligvis presses de i disse år mere end før som følge af modernitetens væsen og internettets tiltagende dominans, og man kan forestille sig, at man i disse foreninger står over for samme valg som akvariehobbyen. Den centraliserende tendens kan også meget vel være kendetegnende der ligesom hos de akvaristiske specialforeninger. Folk "tager lettere" på transport i dag og vil som følge af

den herskende forbrugskultur og globalisering (eller "anti-lokalisering") hellere overkomme et stykke indskrumpet geografi end at lade sig nøje med et begrænset udvalg.

Det er i det hele taget ikke så svært at få øje på andre sammenstød mellem en slags "gammel verdensorden" og den nye, lette modernitet i det danske samfund. Tilpasninger til moderniteten ses i det offentlige rum: Gamle biblioteker lukkes ned og større, nye og centraliserede biblioteker designet med fokus på oplevelser for den enkelte åbner. Her integrerer man nye medier og har fx tv/kaffe-lounges for voksne²⁹. "Flydende" og selvbetjent udlån er en selvfølge. Vi ser også, at supermarkeder i disse år i stigende grad eksperimenterer med "flydende", personalefri betaling, eller check-ud kunne man næsten kalde det. Den tiltagende internethandel er også helt i tråd med moderniteten. Nu er det ikke kun specialvarer, folk køber over internettet, men også dagligvarer hos online-butikker som torvet.dk, skagenfood.dk og aarstiderne.com.

Netop denne stigende "forbundethed" med internettet berettiger efterhånden, at man stiller spørgsmålstejn ved den hårde skellen mellem online- og offline-kontekster. Og giver det stadig mening at "ranke" online-samvær lavere end 30. Et eksempel er Hjørring Bibliotek i det nye shopping-center, Metropol.

offline-ditto?

I dette speciales datasæt blev der peget på især to forskelle på at være eller mødes offline og online. Den ene var, at de to kontekster typisk medfører forskellig opførsel. Fx fremførte akvaristerne, at foreninger var rarest, fordi dér var mindre "mudderkastning", og dette kædede man sammen med det manglende mellemlid og skjulested – brugernavnet. Men i enhver social kontekst kan der være elementer, der får os til at opføre os anderledes end i en given forudgående eller anden kontekst. Fx påvirker det os, hvor godt vi kender de mennesker, vi skal interagere med socialt. Den anden og relaterede forskel, der blev peget på, var det fysiske aspekt, det fysiske samvær per se. Men det giver dårligt mening at give fysisk samvær – og de fællesskaber der udspringer deraf – særstatus over medierede samværsformer, når man husker på, at de fleste moderne mennesker dagligt kommunikerer og interagerer via fx mobiltelefoner, e-mails, Facebook, Twitter, blogging, ebay, online-shops og ja, fora. Mange synes at mene (sådan som vi også har set det i dette speciale), at det er mere "dybt" at være fysisk tilstede sammen end ikke at være det. Måske skyldes det, at de fleste sandsynligvis er mest sammen fysisk med de mennesker, der står dem nærmest. Men vi er også fysisk sammen med arbejdskolleger, ekspedienter, pædagoger og en

lang række andre mennesker hver dag, uden at vi nødvendigvis har et spor tæt forhold til dem. Fysisk samvær er ikke garant for kvalitet. Vi kan sagtens have gode venner, som vi mailer med, men ikke ser særlig tit og alligevel føler os stærkt knyttede til.

Derfor kunne det også være interessant at undersøge nærmere, hvad vi forstår ved fællesskab og samvær. Har det ikke i virkeligheden altid først og fremmest været et spørgsmål om at dele idéer og tanker, dvs. noget mentalt? I hvor høj grad synes forskellige mennesketyper, at fysik og praktik spiller ind? Man kunne fx interviewe unge og ældre for at finde ud af, hvad deres forståelse af fællesskab og samvær er. Er der sket et ryk, sådan at de unge ser væsentligt anderledes på tingene end de ældre generationer? Ligeledes kunne det være nyttigt at finde ud af, hvordan unge gerne vil samarbejde om fx foreningsopgaver, hvis de fik chancen for at skaffe forældet bureaukrati og formalisering af vejen.

Formentlig er der en stærk og generel tendens i det danske foreningsliv til, at det er svært at få særligt unge til at engagere sig i foreningsarbejdet, som det ser ud nu. Samtidig tager givetvis alle aldersgrupper (evt. undtagen de ældste) aktivt del i modernitetens forbrugskultur ("shopper- eller zapper-kultur") – og tager tilsvarende mindre del

i foreningerne, sådan at foreningsmedlemskaber er blevet korterevarende og flere (pr. person) nu mod længerevarende og færre før i tiden. Er det noget, man kan eller skal forsøge at modvirke? Mit bud er efter dette speciale, at man må spille spillet eller ryge ud, og at det klart vil være i flertallets og fremskridtets interesse at melde sig ind i kampen. Med Jacob Rosenkrands' ord:

"Der er brug for en foreningernes kulturrevolution. En bevægelse væk fra den herskende generalforsamlingskultur, som symboliserer alt, hvad der er indadvendt, til en netværkskultur, hvor det handler om at dele og udveksle viden med sine omgivelser. Det værste, der kan ske, er, hvis tusinder af foreninger reelt dropper dialogen med den brede befolkning og afblæser deres engagement i samtiden her og nu. Det vil ikke bare sætte dem selv på kurs mod en stolt og stille død. Det vil gå ud over demokratiet. Uanset, hvad man kan mene om tidens tendenser og befolkningens holdninger, er det her og ingen andre steder, foreningerne må hente inspiration(...)."

(Rosenkrands i Børsh og Israelsen, 2001: 23)

litteratur

Bauman, Zygmunt: *"Flydende modernitet"*, 2000, Hans Reitzels Forlag

Baym, Nancy K.: *"Tune in, log on – soaps, fandom, and online community"*, 2000, Sage Publications

Bisgaard, Thomas: *"Plads til de unge"* in *"Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid"*, 2001, Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed

Børsh, Hanne; Israelsen, Annemette Egerod (red.): *"Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid"*, 2001, Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed

Castells, Manuel: *"The Internet galaxy – reflections on the Internet, business, and society"*, 2001, Oxford University Press

Castells, Manuel: *"Netværkssamfundet og dets opståen. Informationsalderen: økonomi, samfund og kultur – bind 1"*, 2003, Hans Reitzels Forlag

Giddens, Anthony: *"Modernitetens konsekvenser"*, 1994, Hans Reitzels Forlag

Granovetter, Mark: *"The strength of weak ties"* in *"The American Journal of Sociology"*, vol. 78 no.

6, maj 1973, The University of Chicago Press

Harritz, Poul Henrik: *"Det seje træk og zapperne"* in *"Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid"*, 2001, Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed

Hasselbalch, Ole: *"Foreningsret"*, 3. udgave, 2001, Jurist- og økonomforbundets forlag

Hjarvard, Stig: *"Det selskabelige samfund – essays om medier mellem mennesker"*, 2. udgave, 2005, Forlaget Samfundslitteratur

Kneer, Nassehi og Mortensen: *"Niklas Luhmann – introduktion til teorien om sociale systemer"*, 1993, Hans Reitzels Forlag

Kvale, Steinar: *"Interview – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview"*, 1997, Hans Reitzels Forlag

Kvale, Steinar; Brinkmann, Svend: *"Interview – introduktion til et håndværk"*, 2009, Hans Reitzels Forlag

Lietsala, Katri; Sirkkunen, Esa: *"Social media – introduction to the tools and processes of participatory economy"*, 2008, Hypermedia

Laboratory Net Series 17, Tampere University Press

Lillevang, Anita: *"Demokrati – den mindst ringe styreform"* in *"Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid"*, 2001, Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed

Luhmann, Niklas: *"Sociale systemer – grundrids til en almen teori"*, 2000, Hans Reitzels Forlag

Neuman, William Lawrence: *"Social research methods – qualitative and quantitative approaches"*, 4. udgave, 2000, Allyn & Bacon

O'Reilly, Tim: *"What is web 2.0 – design patterns and business models for the next generation of software"*, webartikel dateret 30.09.2005 fra <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html> (02.06.09)

Preisler, Ebbe: *"Foreningsdanmark i krise"* in Berlingske Tidende, 11.09.2001, 1. sektion, side 8

Rienecker, Lotte; Stray Jørgensen, Peter; Gandil, Morten: *"Skriv en artikel – om videnskabelige, faglige og formidlende artikler"*, 2008, Forlaget

Samfundslitteratur

Rosenkrands, Jacob: *"Stille død eller hamskifte"* in *"Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid"*, 2001, Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed

Stavnsager, Hans: *"Håndbog i foreningsarbejde"*, 2008, Kulturelle Samråd i Danmark

Svarre, Peter: *"Tag mig med, tag mig med til web 2.0"*, webartikel fra <http://www.kommunikationsforum.dk/default.asp?articleid=12132> (02.06.09)

Torpe, Lars: *"Foreningerne og medlemmerne"* in *"Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid"*, 2001, Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed

Torpe, Lars; Kjeldgaard, Torben K.: *"Forenings-samfundets sociale kapital – danske foreninger i et europæisk perspektiv"*, 2003, Magtudredningen

Wenger, Etienne: *"Communities of practice – learning, meaning, and identity"*, 1998, Cambridge University Press

Wenger, Etienne: *"Communities of practice – a*

brief introduction", [intet årstal]. Webartikel fra forfatterens hjemmeside: <http://www.ewenger.com/theory/index.htm> (03.06.09)

Zeller, Jörg: "*Information, medie, kommunikation – en faglig videnskabsteori*", 2007, Aalborg Universitetsforlag

appendiks

Danske akvarieforeninger trænger til fornyelse

Hvis ikke de danske akvarieforeninger formår at forny sig og følge med tiden, vil mange af dem formentlig lukke i de kommende år. Det peger undersøgelserne fra mit speciale på. Men foreningerne kan stadig nå at sadle om ved at skabe en moderne hybridforening – her giver jeg råd om hvordan.

31. juli 2009 – Maria Odgaard, specialestuderende ved Kommunikation, Aalborg Universitet
marya@hum.aau.dk

De mange lokalforeninger har været en fast – og for mange akvarister stor – del af akvariehobbyen fra omtrent 1940'erne og frem. I mange år var viden om og erfaring med hobbyen noget, man sugede til sig i et klublokale, mens man byggede filtre og skar glas med ligesindede. Sådan er det også stadig, men ikke for de fleste. Det er lidt af en kliché at sige, at "tiderne har forandret sig", men det er netop det, der er sket. Og internettet er en væsentlig del af den forandring.

I forbindelse med mit speciale har jeg undersøgt forholdet mellem akvarieforeninger og akvariefora på internettet med udgangspunkt i akvaristerne selv – for de er kernen i hobbyen. Jeg ønskede fx at finde ud af, om internetforaene kan siges at udgøre en trussel mod foreningernes fremtid. Det viste sig, at kun få akvarister direkte adspurgt ser de to ting som konkurrenter. Men en vigtig konklusion fra min analyse er, at der tilsyneladende er en kløft mellem akvaristers mening om foreninger og deres engagement i dem: Man priser foreninger, men vælger alligevel internetfora, groft sagt. De færreste har altså lyst til at se foreninger og fora som konkurrenter – men meget tyder på, at de er det alligevel.

Der ser ud til at være tre vigtige forklaringer på folks fravalg (eller manglende tilvalg) af foreningerne. For det første er der tegn på, at foreningerne er dårlige til at kommunikere ud til potentielle nye medlemmer, at de findes og har noget at tilbyde. For det andet er akvarister moderne mennesker, men foreningerne er ikke moderne – de er ude af trit med tiden. Kommunikation er fx netop en stor del af nutidens liv. For det tredje er der sandsynligvis en generel tendens til at romantisere forestillingen om fællesskab

(socialt samvær), sådan at den passer dårligt til det moderne liv, vi rent faktisk lever. De fleste mener tilsyneladende, at fysisk samvær med andre mennesker er bedre end online samvær – eller betragter ligefrem interaktion via medier (fx internettet) som noget, der ikke er ”rigtigt” eller ægte. Men det står i skarp kontrast til den virkelighed, langt størstedelen af os lever i. Hver eneste dag kommunikerer vi via fx mobiltelefoner, e-mails, Facebook, Twitter, blogs, fora, eller vi interagerer med andre via ebay og diverse online-shops. Hvem har ikke en god ven, som står én nær, og som man sjældent ser, men e-mailer og sms’er med? Fysisk samvær er ikke nogen garanti for kvalitet, og samvær via medier er i virkeligheden en stor del af vores liv.

Det moderne liv er ”flydende” – foreningerne er ”faste”

En række anerkendte sociologer (Anthony Giddens, Zygmunt Bauman og Manuel Castells) har beskrevet det moderne liv. Ifølge dem er vores tid den ”netværksbaserede individualismes” tid, dvs. en tid hvor den enkelte skaber sit eget netværk og bruger det som udgangspunkt for sit liv. Vi ser vores liv som et stort projekt, som vi selv styrer og har ansvaret for. Det handler om at skabe sig selv de bedste muligheder – og muligheder er der mere end nok af. I det moderne samfund er valget essentielt. Forbrugskulturen er dominerende og gør vores liv dynamisk. Ingenting står stille i det moderne samfund, og derfor er det blevet kaldt ”flydende”. I dag er det enkelte menneske også mere end nogensinde før afhængig af at have tiltro til abstrakte ting som fx elektroniske penge og andres faglige viden. Når vi kører over en motorvejsbro, stoler vi på, at ingeniørerne har regnet rigtigt, og når vi sætter os op i et fly, er vi nødt til at have tillid til flymekanikerne.

Omverdenen kan virke lettere kaotisk for det moderne menneske, der først og fremmest forsøger at holde ret kurs i sit eget liv. Enorme trusler som global opvarmning, krig og miljøforurening er en del af det daglige mediebillede. Og det er vi vant til. Verden er ”skrumpet ind” efterhånden som moderne teknologi har gjort det muligt for os at agere på tværs af tid og rum – biler, tog, fly, internet, mobiltelefoni globaliserer vores verden. Det lokale har ikke særlig stor betydning i sig selv længere. Derfor ser vi også centraliserende tendenser: Vi vil hellere køre lidt længere, hvis det betyder, at vi kan få et bedre udvalg – eller en bedre viden om netop den fisk, der interesserer os mest. Akvariehobbyens specialforeninger siges at være i fremgang, og det passer godt med udviklingen i resten af det moderne samfund.

Internettet er indbegrebet af det ”flydende”. Man taler om ”web 2.0” som det nye internet, hvor brugeren står i centrum. Brugere er os moderne mennesker. Vi vil involveres og have medindflydelse, vi vil serviceres. Internettets giganter i dag (fx Google) frigiver ikke dyr software én gang om året, som man gjorde i 90’erne. Nej, de sender i stedet permanente beta-versioner ud på internettet og opdaterer dem hver eneste dag, og de udvikler dem i samarbejde med brugerne. Det er næppe nødvendigt at sige, at debatfora passer som fod i hose med det nye internet og det moderne liv i det hele taget.

Min undersøgelse viser, at akvarieforeningerne er langt fra "flydende". De fleste er lige så "faste", som de altid har været. Foreningsarbejdet i akvariehobbyen anno 2009 er stadig præget af en meget formel organisation fyldt med generalforsamlinger, udvalg, kredsmøder, referater og andre tunge, bureaukratiske ting, som stammer fra starten af 1900-tallet. Det gælder i høj grad for hobbyens paraplyorganisation, Dansk Akvarie Union (DAU). I mine data fandt jeg da også en del eksempler på, at man må se langt efter de unge kræfter i akvariehobbyens foreningsarbejde. Særligt de yngre generationer tager meget aktivt del i det moderne liv – det er deres liv. Derfor har de tit ikke lyst til at støtte op om ældre og modsatrettede værdier. Det giver god mening. Spørgsmålet er så, hvad foreningerne nu skal gøre?

Hybridforeninger kan være vejen frem

Der er principielt to veje at gå for de foreninger, der erkender at være bagud af dansen: Dans med eller lad være. Den sidste mulighed vil med al sandsynlighed føre til foreningens død engang i fremtiden, hvis ikke foreningen på et tidspunkt overtages af forandringslystne folk. Alligevel er det slet ikke sikkert, at alle foreningsmedlemmer ønsker fornyelse og forandring. Nogle foretrækker nok, at man fortsætter sådan, som man altid har gjort, og det kan man naturligvis sagtens gøre.

Men den første mulighed er den sikreste, hvis ens forening skal bestå i fremtiden – og selvfølgelig også den sværeste, for den kræver en indsats og lidt gå-på-mod. På baggrund af mine undersøgelser vil jeg anbefale, at man sigter mod at modernisere akvarieforeningerne, sådan at man får en mere "flydende" foreningstype, som harmonerer med moderne menneskers liv og har langt bedre chancer for at engagere de yngre akvarister (de 15-40-årige, cirka). Man kan simpelthen skabe en slags hybridforening ved at kombinere det bedste fra de gamle foreninger med moderne kommunikationsteknologi. Jeg foreslår følgende tiltag:

- Fremelsk en bredere forståelse af socialt samvær i foreningen. Det betyder at tage imod ny (kommunikations)teknologi med nysgerrighed og et "åbent sind". Medier er ikke et onde i sig selv – og de er kommet for at blive.
- Tænk ud af boksen og spørg: Hvad kunne være rart, hvordan vil vi allerhelst køre denne forening – uden hensyntagen til hvordan vi ("man") plejer at gøre?
- Revurder foreningens struktur kritisk. Hvis den er tung og bureaukratisk er det ikke sundt for tilgangen af yngre medlemmer, som man gerne vil have til at give en hånd med...
- ...overvej i stedet mere tilgængelige og lette arbejdsformer som fx ad hoc-grupper, hvor medlemmer kan

tilknytte sig for at løse et bestemt projekt, men ikke er "bundet" bagefter. Spørg nogle unge medlemmer, hvordan de helst ville "køre butikken".

- Vær langt mere udfarende kommunikativt. Det er ikke nok at eksistere, man er nødt til at fortælle folk, at man eksisterer og har rigeligt med gode oplevelser at dele ud af, hvis man vil have opmærksomhed. Kommunikation er alfa og omega. Find ud af, hvor I lettest får potentielle medlemmer i tale, og sæt ind der. Bannerreklamer på akvarie hjemmesider er fx oplagt.

- Brug internettet som ny platform for foreningen – jeres hjemmeside kan være et nyt, supertilgængeligt og praktisk centrum, som viser hvor hyggelig foreningen er, og hvad I laver. Foreningsmøder, udflugter og hyggearrangementer kan let aftales via et forum eller en blogfunktion – og det at mødes fremhæves som det bedste ved foreninger, så det er et vigtigt element at bevare. En flottere hjemmeside eller et forum behøver ikke koste en bondegård – der er gratis software på internettet, fx Joomla og phpBB. (Domænenavn og serverplads koster selvfølgelig et mindre beløb.)

- Undgå at bruge foreningens hjemmeside som "udstillingsvindue". Det nye internet er frem for alt interaktivt, og det forventer hovedparten af brugerne. Se jer i stedet for om efter web 2.0-muligheder, som kan gøre jeres forening (og arbejdet i den) lettere, sjovere og dermed typisk også mere tiltrækkende for andre. Idéer er: medlemslogin, personlige profiler, forum, blog, kort med medlemmers bopæl, RSS, kalender (fx Googles), foto- og video-upload, søgemaskineoptimering, Facebook-grupper...

- Mangler foreningen hjælp til at sætte en ny hjemmeside op, så spørg omkring inden for hobbyen, på fora for programmeringsinteresserede, i studiegrupper på informatik-uddannelser etc.

- Hvis foreningen har meget få medlemmer, så overvej, om den kunne have gavn af at blive slået sammen med en eller flere andre lokalforeninger. Det er måske ikke så tillokkende en tanke, men alle brænder jo for samme interesse, og det er sandsynligvis lettere at skabe en attraktiv og aktiv forening med lidt flere hænder på holdet.

Forfølger man disse idéer, skulle resultatet over nogle år gerne blive et forbedret og forynget image og en større tiltrækningskraft – og dermed flere medlemmer. Målet er ikke at få hele verden til at interessere sig for akvarier, men at blive bedre til at hverve de potentielle medlemmer, der allerede findes. Det er sandsynligvis ikke alle akvarieforeninger, der har gavn af alle idéerne, så en god start vil være, at man i den enkelte forening finder ud af, hvilke behov og ønsker man har i forhold til fremtiden. Enkelte foreninger er allerede i gang – de har med stor succes oprettet et debatforum for deres medlemmer. Hvis din forening

slås med lave medlemstal, for lidt engagement fra medlemmerne og tunge bestyrelsespligter, så på med vanten! I har alt at vinde og intet at tabe, hvis bare jeres medlemmer er med på at prøve noget nyt.

Om specialets baggrund og undersøgelser

Formålet med mit speciale, "Forening møder forum", har i høj grad været at kunne støtte akvariehobbyen, som jeg selv er en del af. Derfor har det også været vigtigt for mig at slutte specialet af med denne artikel, som jeg håber vil inspirere til nye tanker, mod til at tage anderledes beslutninger og helst også til lidt kampgejst!

Resultaterne i denne artikel stammer primært fra to undersøgelser. Den ene er en analyse af en stor samling debattråde fra Akvariesiden.dk og Akvarieviden.dk samt offentlige referater fra forskellige DAU-møder. Den anden er en spørgeskemaundersøgelse, som jeg kørte over netop de to fora i 14 dage i april 2009 med et fint resultat: 131 gennemførte besvarelser og rigtig mange uddybende kommentarer og positive reaktioner. I den faktaboks, jeg har stillet op, kan du se en lang række resultater fra spørgeskemaundersøgelsen. Mange deltagere var nemlig interesserede i at høre om dem.

Læs mere her

Hvis du er interesseret i andre analyser af foreningslivets fremtid generelt eller vil hente mere inspiration til fornyelse af din lokalforening, så er her et par gode titler:

Hanne Børsh og Annemette Egerod Israelsen (red.): "Foreningslivet i Danmark – nye vilkår i en zappertid", 2001, Landbrugets Oplysnings- og Kursusvirksomhed

Lars Torpe og Torben K. Kjeldgaard: "Foreningssamfundets sociale kapital – danske foreninger i et europæisk perspektiv", 2003, Magtudredningen

Fakta fra undersøgelsen

Undersøgelsens deltagere var 75,6% mænd og 24,4% kvinder. Flest var i aldersgruppen 26-35 år.

75,0% af de kvindelige deltagere og 71,7% af de mandlige var ikke med i en forening. I alt var 95 ud af 131 deltagere ikke medlem.

Alder og foreningsmedlemskab hang sammen: Jo ældre deltagerne var, jo flere var med i foreninger.

Erfaring og foreningsmedlemskab hang også sammen: Jo mere erfaring deltagerne havde med akvariehobbyen, jo mere var de med i foreninger.

93,9% af deltagerne svarede nej på spørgsmålet om, om foreninger og internetfora er konkurrenter. Blandt dem, der svarede ja, var flest ikke med i en forening.

Foreningsmedlemmerne bruger typisk mindre end 0,5 time på deres forening om ugen, hvis de er med i én. Hvis de er med i flere, bruger de typisk mellem 0,5 og 1 time om ugen.

Uanset om deltagerne var med i foreninger eller ej, brugte de lige lang tid på internetfora – typisk 2-5 timer om ugen.

72,6% af de deltagere, der ikke var med i nogen foreninger, angav, at deres kendskab til lokalforeningers aktiviteter er meget lille eller lille.

74% af deltagerne er aldrig blevet forsøgt kontaktet af en akvarieforening, der ville finde nye medlemmer (fx via forskellige former for reklame eller personlig kontakt).

Deltagerne vurderede følgende tre muligheder højest, da de skulle svare på, hvilke behov en akvarieforening kan dække for én: At lære nyt og blive klogere; At sælge/købe/få adgang til fisk, planter, udstyr m.m.; At se andres projekter/blive inspireret. Generelt valgte kun ca. halvt så mange de muligheder, der handlede om at møde nye mennesker, være med til at arrangere noget, komme ud og få oplevelser, være med i fællesskab etc. Mønsteret for akvariefora var næsten det samme.

Flest deltagere forbinder følgende ord mest med akvarieforeninger: Hyggelig/social, lærerig diskussion, alle velkomne, få eller de samme mennesker, lukket cirkel, gammeldags.

Flest deltagere forbinder følgende ord mest med akvariefora: Lærerig diskussion, alle velkomne, masser af aktivitet, nemt, mange nye mennesker, moderne.

Baseret på spørgeskema gennemført af 131 brugere fra Akvarieviden.dk og Akvariesiden.dk.

